

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen laitos

ANNA KEMPPI

SOTA EI OLE LAPSEN LEIKKIÄ

—

LAPSIKESKUSTELU UUDEN SODAN ILMENTYMÄNÄ

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen laitos

KEMPPI, ANNA: Sota ei ole lapsen leikkiä – lapsisotilaat uuden sodan ilmentymänä

Pro Gradu -tutkielma, 73 s.

Kansainvälinen politiikka

Syyskuu 2009

Tutkielmassa tarkastellaan lapsisotilaita uuden sodan ilmentymänä. Lapsisotilaalla tarkoitetaan Lapsen oikeuksien sopimuksen ja sen lisäpöytäkirjan määritelmän mukaisesti alle 18-vuotiasta, joko vapaaehtoisesti tai pakotettuna, aseelliseen konfliktiin osallistuvaa henkilöä. Tutkielman tavoitteina oli aineiston kautta löytää ja tunnistaa lapsisotilastapauksia yhdistäviä tekijöitä ja tarkastella sitä, missä määrin ilmiö voidaan selittää uuden sodan teorian avulla. Lisäksi tarkastelun kohteena on se, voidaanko lapsisotilaat lisätä uuden sodan piirteeksi. Uuden sodan teoria on kansainvälisen politiikan suuntaus, joka väittää, että sodankäynnissä on kylmän sodan jälkeen tapahtunut senkaltainen laadullinen muutos, että voidaan siirtyä puhumaan uusista sodista erotuksena vanhoihin tai perinteisiin sotiin. Teoreettisena suuntauksena se on määritellyt nykyaikaisen sodankäynnin uudeksi sodaksi ja löytänyt sille tyypilliset piirteet, joita tässä tutkielmassa hyödynnetään.

Aineisto on kerätty lapsisotilaisiin erikoistuneen järjestön sivuilta. Se on rajattu ensin koskemaan seitsemäätoista YK:n pääsihteerin lapsisotilaiden kannalta huolenaihekohteeksi määrittelemää konfliktia. Tämän rajauksen jälkeen on tehty vielä ajallinen rajaus vuoteen 2008. Menetelmänä on käytetty teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, jossa teoreettiset käsitteet on johdettu Mary Kaldorin uuden sodan teoriasta.

Tapauksia yhdistäviksi piirteiksi oli löydettävissä aineiston perusteella identiteettipolitiikka, sotatalous ja menetelmät. Aineiston perusteella lapsisotilaat olisi mahdollista lisätä uuden sodan piirteeksi. Tämä on kuitenkin rajattava mahdolliseksi *vain* aineiston puitteissa sillä yleistettävämpi lisäys vaatisi laajempaa tutkimusta.

Lapsisotilaiden uuden sodan piirteeksi lisäämisellä haettiin muutosta lapsisotilasilmiöön puuttumisessa. Aikaisemmin ilmiötä on tarkasteltu psykologisten vaikutusten ja ihmisoikeuksien näkökulmasta. Lapsisotilaiden määrittelyminen uuden sodan ilmentymäksi ottaisi huomioon sen kontekstin, jossa lapsista tulee sotilaita ja puuttuisi näin ilmiön syihin eikä vain hoitaisi sen seurauksia.

Avainkäsitteet: lapsisotilas, uusi sota

1. Johdanto.....	1
2. Lapset sotilaina.....	3
2.1. Lapsuus.....	3
2.2. Lapsen oikeudet	4
2.3. Lapsisotilaat.....	8
2.4. Lapsisotilaat ja uusi sota.....	11
3. Sota – jotain uutta, jotain vanhaa, jotain lainattua.....	13
3.1. Vanha vai perinteinen?	16
3.2. Globalisaatio & sota.....	19
3.2.1. Valtion tulevaisuus.....	21
3.2.2. Globalisoituva sosiaalisuus.....	22
3.2.3. Globalisaatio – hyvä, paha?.....	23
3.3. Uusi sota.....	25
3.3.1. Identiteettipolitiikka	27
3.3.2. Uusien sotien sotatalous.....	30
3.3.3. Uusien sotien menetelmät	32
3.3.4. Uuden sodan piirteet.....	34
4. Lapsisotilaat uuden sodan ilmentymänä	37
4.1. Sisällönanalyysi.....	38
4.2. Päätelyn logiikka sisällönanalyysissä.....	41
4.3. Teoriaohjaava sisällönanalyysi	43
5. Lapsisotilastapauksia yhdistävät piirteet	46
5.1. Identiteettipolitiikka	49
5.2. Sotatalous.....	52
5.3. Menetelmät.....	54
5.4. Esimerkkitapaus: Myanmar/Burma	56
6. Johtopäätökset	60
Lähteet:.....	66

1. Johdanto

Satojatuhansia lapsia taistelee tällä hetkellä kymmenissä konflikteissa ympäri maailmaa. Sotilasura on tutkitusti lapselle traumatisoiva kokemus, joten tämän sekä maalaisjärjen perusteella voidaan sanoa, että lapsen ei pitäisi joutua sotimaan. Lapsisotilasongelmaa onkin lähestytty määrittelemällä se laittomaksi toiminnaksi. Lapsille on myös kirjattu omat oikeutensa lapsen oikeuksien sopimukseen. Lapsisotilaisiin on kiinnitetty erityistä huomiota sopimuksen lisäpöytäkirjassa, joka koskee lapsia aseellisissa konflikteissa.

Sotilasuran kauheus tai lasten käytön määrittelemisen ihmisoikeusrikkomukseksi eivät kuitenkaan ole poistaneet ongelmaa. Tämä kertoo uuden näkökulman tarpeesta, ja tässä työssä tuohon tarpeeseen pyritään vastaamaan tarkastelemalla lapsisotilasilmiötä uuden sodan kontekstissa.

Jotta voi olla lapsisotilaita, tarvitaan konflikti, joten voitaisiinko sodalla selittää lapsisotilaiden käytön yleisyys? Sodan tutkiminen on yksi kansainvälisen politiikan tutkimusalueista ja sen synnystä, merkityksestä ja seurauksista on lukemattomia näkemyksiä. Tästä teoriakentästä löytyy uuden sodan teoria, joka pyrkii ymmärtämään ja selittämään nykyaikaisten sotien toiminnan logiikkaa. Teorian taustalla on ajatus siitä, että sodankäynnissä on tapahtunut muutos kylmän sodan päätyttyä; että perinteisistä valtioiden välisistä sodista on siirrytty uudenlaiseen sodankäyntiin. Muutosta on perusteltu kylmän sodan jättämällä tyhjällä tilalla, terrorismilla ja sekä väkivallan että politiikan muutoksilla. Muutoksen on myös katsottu olevan kiinteästi yhteydessä globalisaatioon. Tähän työhön uuden sodan teoria on valittu juuri sen nykytodellisuutta kuvaavan elementin vuoksi.

Aineistona on 17 eri lapsisotilastapausta eli 17 konfliktia, joissa lapset ovat mukana. Nämä konfliktit ovat Afganistan, Burundi, Filippiinit, Haiti, Irak, Keski-Afrikan tasavalta, Kolumbia, Kongon Demokraattinen tasavalta, Libanon, Myanmar, Nepal, Norsunluurannikko, Somalia, Sri Lanka, Sudan, Tšad ja Uganda. Näiden tapausten väliltä etsitään niitä yhdistäviä tekijöitä. Näitä siirteitä eli syitä lapsisotilaiden käytön taustalla haetaan, jotta ilmiön synnystä päästäisiin paremmin perille ja tilanteeseen voitaisiin puuttua. Yhdistäviä piirteitä on haettu sisällönanalyysin avulla luokittelemalla mainituista tapauksista tuotettuja raportteja.

Löydettyjä yhdistäviä piirteitä ja niiden syntyä tarkastellaan uuden sodan teorian kautta. Näin pyritään valottamaan yhdistävien piirteiden syntyä uuden sodan toiminnan logiikan kautta. Samalla tarkoitus on myös päästä perille siitä, missä määrin lapsisotilaat ilmiönä nivoutuu yhteen uuden sodan kanssa. Nämä kaksi kysymystä, eli mitä yhteistä lapsisotilastapauksilla on ja missä määrin ne liittyvät uuteen sotaan, toimivat tarpeellisina askeleina, jotta mahdollisesti voidaan löytää vastaus siihen voidaanko lapsisotilaat ilmiönä lisätä uuden sodan piirteeksi.

Tutkielma jakautuu kuuteen osaan. Ensimmäisessä (1.) ja toisessa (2.) osassa perehdytään tutkittavaan ilmiöön. Käsittely aloitetaan lapsuuden määritelmästä ja määritelmän poliittisuudesta. Tämän jälkeen perehdytään lapsia koskevaan kansainväliseen lainsäädäntöön. Erityisesti toisessa osiossa keskitytään lapsen oikeuksien sopimukseen, joka tarjoaa lapsen määritelmän. Lapsisotilas taas määritellään tarkemmin lapsen oikeuksien sopimuksen lisäpöytäkirjassa. Toisessa osiossa siis punnitaan lapsuutta ja sen merkitystä lapsisotilasilmiössä. Ennen kaikkea kuitenkin selvitetään, kuka on lapsisotilas. Tässä osiossa tuodaan esiin tarkemmin myös tutkimuskysymykset.

Kolmannessa (3.) osassa siirrytään keskustelemaan sodasta – sen muutoksista, eroista uuden ja perinteisen sodan välillä, globalisaation vaikutuksesta ja uuden sodan piirteistä. Sodan muutoksen tarkastelu yleisemmällä tasolla aloittaa osion, jonka jälkeen siirrytään kuvaamaan perinteistä sotaa ja sen eroja uuteen. Globalisaatio liittyy kiinteästi uuteen sotaan ja tähän dynamiikkaan perehdytäänkin tarkemmin kolmannen osan toisessa pääluvussa. Tämä keskustelu mahdollistaa siirtymän työn varsinaiseen teoriaan eli uuteen sotaan. Uutta sotaa käsittelevässä alaluvussa pyritään maalaamaan kuva uudesta sodasta ja sen piirteistä nojaten erityisesti Mary Kaldorin uuden sodan teoriaan.

Neljännessä (4.) osassa perehdytään tutkimusmetodiin. Keskustelu etenee yleisen kautta tarkempaan metodin kuvailuun, ja lopulta avataan sitä, kuinka metodia on nimenomaan tässä työssä käytetty.

Viides (5.) osa on varattu analyysistä saatujen tulosten tarkasteluun. Haettuja yhdistäviä piirteitä on kuvattu ensin taulukoiden muodossa ja sen jälkeen sanallisesti. Esimerkkitapauksena käytetään Myanmar/Burmaa. Tässä etsitään vastausta siihen, missä määrin juuri tämä teoria pystyy selittämään lapsisotilasilmiötä. Lopuksi pohditaan mahdollisuutta lisätä lapsisotilaat uuden sodan piirteeksi.

Kuudenteen (6.) osaan jäävät sekä saatujen tulosten johtopäätökset että työn tarkastelu kokonaisuutena. Ensin käsitellään saatuja tuloksia ja niiden merkitystä, ja tämän jälkeen siirrytään arvioimaan työssä tehtyjen valintojen toimivuutta ja työtä kokonaisuudessaan.

2. Lapset sotilaina

2.1. Lapsuus

Lapsen oikeuksien sopimuksen (LOS) tarkoituksena oli saada universaali määritelmä lapsuudelle. LOSissa lapseksi määritellään jokainen alle 18-vuotias ihminen. (LOS 1989, 1 artikla.) Ja sille, mitä sen tulisi pitää sisällään, joten sopimukseen on kerätty oikeudet, jotka kuuluvat kaikille lapsille ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittisiin ym. mielipiteisiin, kansalliseen, etniseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen ja syntyperään katsomatta. (LOS, 1989.) LOS onkin yleismaailmallisesti hyväksytty määritelmä sille, mitkä lapsen oikeudet ovat sillä LOS on Geneven sopimusten jälkeen maailman laajimmin ratifioitu ihmisoikeussopimus. (Unicef, 2009a.) LOSin on ratifioinut 193 valtiota ja sopimuksen ulkopuolella on ainoastaan kaksi maata, Somalia ja Yhdysvallat. (UN Treaty Collection, 2009a.) Samalla sen kautta pystytään määrittelemään myös se, mitä lapsen ei pitäisi joutua kokemaan. Eli se asettaa tavoitteet, joita kohti pyrkiä. Näin on luotu ihanteellinen kuva lapsuudesta.

Lapsuudella on siis yleismaailmallinen *virallinen* määritelmä. Rosen kuitenkin haastaa tämän määritelmän asettamalla kyseenalaiseksi sen milloin lapsuus, nuoruus tai aikuisuus alkaa. Selkeä 18 (straight 18) on Rosenin kannan mukaan humanitaaristen järjestöjen näkemys lapsuudesta. Eli, että lapsuus alkaa syntymästä ja päättyy kun henkilö täyttää 18. Kaikkialla maailmassa määritelmä ei ole näin yksiselitteinen. Lapsuuden ajatus juontaa juurensa kunkin yhteiskunnan ja kulttuurin omasta historiallisesta kokemuksesta. (Rosen 2005, 3-4.)

Lapsuuteen liitetään fyysinen kasvu, mikä välttämättä onkin osa ihmisen elämää. Lapsuus kuitenkin on vain tälle ajanjaksolle annettu nimittäjä, jonka määritelmä on kiistanalainen. Kauneus on niin sanotusti katsojan silmässä tässäkin asiassa eli lapsuuden sisällöstä ollaan montaa mieltä. Yhtä oikeaa lapsuutta on vaikea, jollei mahdoton, määrittellä juuri, koska lapsuuden ihanteen pohja löytyy kunkin yhteisön historiasta. Rosenin mukaan lapsisotilaskriisi onkin osa kiistanalaista kansainvälisen politiikan aluetta, jossa lapsuus

toimii valtakirjana muille poliittisille intresseille. Rosenin mielestä esimerkkejä on tarpeeksi tekemään selväksi sen, että lapsisotilasongelma ei ole pelkästään sysäys humanitaariseen pyrkimykseen suojella lapsia vaan se on osa globaalia *iän politiikkaa*, jossa humanitaariset ja ihmisoikeusryhmät, suvereenit valtiot ja YK taistelevat lasten oikeuksista ja velvollisuuksista, siitä kuka on lapsi ja kuka lapsisotilas. (Rosen 2005, 2.)

Lapsuuden määritelmä on poliittinen teko, jolla on seurauksensa. Kyse on nimenomaan siitä kuka määritelmän tekee tai saa tehdä. Kyse on siis vallasta ja arvoista. (Wessells 1998, 640.) Humanitaaristen ryhmien kilpailevat agendat, suvereenit valtiot sekä YK kaikki linkittyvät tähän keskusteluun, jota Rosen kutsuu globaaliksi iän politiikaksi. Kilpailevat sosiaaliset, kulttuuriset ajatukset lapsuudesta linkittyvät erinäisiin globaaleihin hallintomuotoihin ja taistelua käydään lapsuuden, nuoruuden ja aikuisuuden käsitteistä. Lapsisotilasasian kohdalla tästä seuraa taistelu lasten laillisesta rekrytointi-ikästä, sekä lapsisotilaiden käytöstä. (Rosen 2005, 10.)

Lapsuuden ja aikuisuuden raja on harmaata aluetta sillä ihmisen kehitys ei tapahdu samassa tahdissa. Raja aikuisuuteen siirtymiselle täytyy kuitenkin johonkin vetää. Merkittävää keskustelu lapsuudesta ja iän poliittisuudesta on, koska lapsen määritelmällä on seurauksensa. Se vaikuttaa siihen mitä tehdään, koska, miten ja kuka tekee. Tässä kohdataan sama ongelma kuin lähes kaikissa muissakin ihmisoikeusasioissa: kuinka soveltaa universaalia standardia kaikkialla, kun kansainvälisen oikeuden toimeenpano toimii edelleen valtioiden kautta?

2.2. Lapsen oikeudet

LOS hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa marraskuussa 1989. (Unicef, 2009a.) LOSin, tai jonkin sen lisäpöytäkirjoista, ratifioineet valtiot ovat velvollisia raportoimaan YK:n pääsihteerin välityksellä lapsen oikeuksien komitealle (Committee on the Rights of the Child) toimenpiteistään ja edistymisestään. (LOS 1989, 44 artikla.) Komitean muodostaa 18 eri lähtökohdista tulevaa lasten oikeuksien eksperttiä, jotka sopijavaltiot nimittävät ja valitsevat. Komitean jäsenet eivät edusta maitaan vaan toimivat henkilökohtaisessa kapasiteetissa. Ensimmäisen raportoinnin komitealle tulee tapahtua kahden vuoden sisällä ratifioinnista ja joka viides vuosi sen jälkeen. Raportoinnilla on komitean hyväksymät suositukset siitä, mitä informaatiota valtioilta odotetaan. Raporteista seurataan kuinka hyvin hallitukset ovat asettaneet ja tavoittaneet standardit lasten oikeuksien toteutumisesta

ja suojelusta. Vakituksen raportoinnin ohella komitea voi pyytää myös lisätietoja tai täydentäviä raportteja. (Unicef, 2008.)

Lasten osallistumisesta konfliktiin mainitaan LOSin artiklassa 38¹. Artiklan tarkoitus on suojella alle 15-vuotiasta lapsia osallistumiselta sotatoimiin. Lasten osallistumisesta konfliktiin on säädetty myös LOSin lisäpöytäkirja vuonna 2000. Lisäpöytäkirjassa ikäraja nousee 18-vuoteen². (LOS lisäpöytäkirja, 2000.) Lisäpöytäkirjan lasten osallistumisesta aseellisiin konflikteihin on heinäkuuhun 2008 mennessä allekirjoittanut 123 valtiota ja ratifioinut 121 valtiota. (Unicef, 2009a.)

LOSin ja lisäpöytäkirjan ratifiointi YK:n pääsihteerin nimeämässä huolenaihekohteissa (elokuu 2009).

Maa	LOS	Lisäpöytäkirja
Afganistan	1994	2003
Burundi	1990	2008
Filippiinit	1990	2003
Haiti	1995	-
Irak	1994	2008
Keski-Afrikan tasavalta	1992	-
Kolumbia	1991	2005
Kongon demokraattinen tasavalta	1990	2001
Libanon	1991	-
Myanmar	1991	-
Nepal	1990	2007

¹ 38 artikla: 2. Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin varmistaakseen, etteivät alle 15-vuotiaat henkilöt suoranaisesti osallistu vihollisuuksiin.

² 1 artikla: Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin varmistaakseen, etteivät niiden asevoimien alle 18-vuotiaat jäsenet suoranaisesti osallistu vihollisuuksiin. 2 artikla: Sopimusvaltiot varmistavat, ettei niiden asevoimiin värvätä alle 18-vuotiaita henkilöitä pakolla. 3 artikla: 1. Sopimusvaltiot nostavat lapsen oikeuksien yleissopimuksen 38 artiklan 3 kappaleessa mainittua vähimmäisikää, joka vaaditaan niiden kansallisiin asevoimiin vapaaehtoisina värvättäviltä henkilöiltä, ottaen huomioon kyseisen artiklan sisältämät periaatteet ja tunnustaen sen, että yleissopimuksen mukaan alle 18-vuotiaat henkilöt ovat oikeutettuja erityiseen suojeluun. 4 artikla: 1. Valtion asevoimista erillisten aseistautuneiden ryhmien ei tulisi missään olosuhteissa värvätä alle 18-vuotiaita henkilöitä tai käyttää heitä vihollisuuksien aikana.

Norsunluurannikko	1991	-
Somalia	-	-
Sri Lanka	1991	2000
Sudan	1990	2005
Tsad	1990	2002
Uganda	1990	2002

Lähde: YK pääsihteerin raportti 2007; United Nations Treaty Collection 2009a ja 2009b.

Myös YK:n turvallisuusneuvosto on päätöslauselmissaan huomionnut lasten osallistumisen aseellisiin konflikteihin. Viimeksi elokuun 2009 alussa, jolloin turvallisuusneuvosto hyväksyi päätöslauselman 1882. Päätöslauselma pyytää YK:n pääsihteerä Ban Ki-Moonia lisäämään lapsisotilaita käyttävien osapuolien listalle ne ryhmät, jotka sodan aikana tappavat, vammauttavat ja raiskaavat tai harjoittavat muuta seksuaalista väkivaltaa lapsia kohtaan. (UN News 2009; YK turvallisuusneuvoston päätöslauselma, 2009.) Turvallisuusneuvosto on myös tätä ennen hyväksynyt useita päätöslauselmia, joiden seurauksena lasten suojele nykyään integroidaan osaksi rauhanturvaoperaatioiden mandaatteja sekä henkilöstön koulutusta. (Karns & Mingst 2004, 414.) Lapset aseellisissa konflikteissa on muodostunut osaksi kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta, johon konfliktien hoidossa ja jälkihoidossa kiinnitetään huomiota.

Keskeisimpiä lapsia aseellisissa konflikteissa suojaavista dokumenteista ovat (YK:n pääsihteerin lapsia aseellisissa konflikteissa käsittelevä erityisedustaja, 2009):

- Lasten oikeuksien sopimus (1989) ja sen valinnainen lisäpöytäkirja lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin (2000).
- Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman asetus (1998).
- Kansainvälisen työjärjestön (ILO) sopimus 182 vuodelta 1999, joka kieltää ja vaatii välitöntä toimintaa pahimpien lapsityön muotojen eliminoinniseksi.
- Afrikan unionin peruskirja afrikkalaisen lapsen hyvinvoinnista ja oikeuksista (1999).
- Geneven sopimukset (1949) ja sen lisäprotokollat I ja II (1977).
- Turvallisuusneuvoston päätöslauselmat 1261 (1999), 1314 (2000), 1379 (2001), 1460 (2003), 1539 (2004) ja 1612 (2005).

- Pariisin periaatteet (2007).
- Machel 10 vuoden strateginen tarkastelu (2007).

Näiden dokumenttien valossa asian pitäisi olla kunnossa. Todellisuus kuitenkin näistä sopimuksista huolimatta on se, että lapsia taistelee tällä hetkellä konflikteissa ympäri maailmaa. Unicefin arvio tilanteesta on, että maailmassa on tällä hetkellä noin 300 000 lapsisotilasta, jotka ottavat osaa yli kolmeenkymmeneen aseelliseen konfliktiin (Unicef, 2009a).

Kartta 1: Lapset ja aseelliset konfliktit 2009.



Lähde: <http://www.un.org/children/conflict/english/conflicts.html> (26.4.2009).

2.3. Lapsisotilaat

”Lapsisotilas on alle 18-vuotias lapsi, joka on joko pakotettuna tai vapaaehtoisesti liittynyt armeijaan tai aseelliseen konfliktiin. Lapsia käytetään konfliktitilanteissa paitsi sotilaina, myös vakoojina, viestinviejinä, huolto- ja vartiointitehtävissä, kantajina, palvelijoina ja seksiorjina. Lapsisotilaita eivät siis ole vain ne lapset, jotka kantavat asetta.” (Unicef, 2009a.)

Poliittiset toisinajattelijat, etniset separatistiryhmittymät, puolisoitilaalliset sotajoukot, sissiryhmät valtioiden ohella pitävät lapsia erinomaisina taistelijoina. Lapset noudattavat käskyjä ja ovat valmiita vaarallisiin tehtäviin. Ura sotilaana ei kuitenkaan aina hyödytä pelkästään käyttävää osapuolta vaan sotilaan elämä tarjoaa lapsille vaihtelua päivittäiseen kamppailuun ruuasta ja suojasta, sekä luo siviilielämästä usein puuttuvaa turvaa ja rakennetta. (Karns & Mingst 2004, 413.)

Lapset päätyvät sotilaiksi pääpiirteittäin kahden väylän kautta, joko pakotettuina tai vapaaehtoisesti. Lapsisotilaiden käytöstä on tullut monien ryhmien valitsema tapa käydä sotaa ja ajattelun taustalla on usein joukko toisiinsa liittyviä syitä. Usein konfliktit, joissa lapset ovat mukana, ovat pitkittyneitä, jolloin konfliktin vaikutus tuntuu siinä, että aikuista väestöä ei vain ole enää rekrytoitavaksi. Tässä tilanteessa lapset näyttäytyvät hyvänä resurssina. Lapset ovat halpoja rekrytoitavia sillä heille yleensä riittää tieto perustoimeentulosta eli ruuasta ja turvasta. (YK:n pääsihteerin lapsia aseellisissa konflikteissa käsittelevä erityisedustaja, 2009.)

Vapaaehtoiseen liittymiseen johtavat myös useat syyt. Köyhyys ja elannon ansaitsemisen mahdollisuuksien puute, väkivalta tai suojeluntarve, kosto ja niin edelleen. (YK:n pääsihteerin lapsia aseellisissa konflikteissa käsittelevä erityisedustaja, 2009.) Liittyminen näissä tapauksissa on kuitenkin vain näennäisesti vapaaehtoista, koska siihen päädytään sen kautta, ettei muita vaihtoehtoja ole.

Rosen esittää, että lapsisotilaskysymystä on helppo katsoa kahdesta ensimmäisenä esille nousevasta näkökulmasta. Siitä, että he ovat viattomia uhreja ja ovat ilman omaa syytään ja pakotettuina joutuneet tilanteeseen, jossa heidän on oman henkensä uhalla toimittava tietyllä tavalla. Tai, että heidän toimiensa taustalla ovat samat motiivit kuin aikuisella kapinallisryhmään liittyneellä, eivätkä he ansaitse sen enempää armoa kuin aikuiset sotilaatkaan. Hän kuitenkin asettaa kyseenalaiseksi näin suoraviivaisen lähestymistavan.

Rosenin mielestä olisi kohtuutonta väittää, että lapsi ei ole toimija. Että hänellä ei ole jonkinlaista käsitystä tekojensa seurauksista tai kykyä tehdä valintoja. Eikä myöskään ole itsestään selvää, että täytettyään 18 vuotta henkilöstä yhtäkkiä tulee täysin kompetentti. Eikä lapsi myöskään ole demonisoitavissa, ryhtyminen sotilaaksi voi olla huonoista vaihtoehdoista paras. Rosen haluaa tuoda esille ensinnäkin sen, että asian lähestyminen ei ole yksinkertaista ja sen, että lapsisotilaat ilmiönä järkyttää meitä, koska se tuntuu luonnottomalta yhdistelmältä. (Rosen 2005, 1-18.)

Lapsisotilaskysymys on alun perin ihmisoikeusasia. Sitä se on tietenkin edelleen mutta oikeuksien määrittelemisestä on siirrytty siihen, miten ne saataisiin toteutumaan. Aiempi tutkimus lapsisotilaista on keskittynyt lähinnä juuri tähän kuiluun oikeuksien ja todellisuuden välissä. Tai sitten ilmiön psykologisiin vaikutuksiin lapsissa. (Ks. esim. Dunne & Wheeler 2004; Wessells 1998; Gilligan 2009; Ladd & Cairns 1996.) Erityistä huomiota on myös kiinnitetty tyttösohilaisiin ja sukupuolen mukanaan tuomiin nyansseihin. (Ks. esim. Fox 2004.)

Ihmisoikeusnäkökulmassa keskeiseksi on noussut valtion suvereniteetin kysymys. Erityisesti tämä nousi pinnalle 2000-luvun alussa suojeluvastuu ja inhimillinen turvallisuus –keskustelujen myötä. (Ks. esim. Dunne & Wheeler 2004 ja Weiss 2004.) Suojeluvastuun ajatus hyväksyttiin vuoden 2005 YK:n huippukokouksen loppuasiakirjassa. Asiakirjassa todetaan, että jokaisella valtiolla on vastuu omista kansalaisistaan mutta mikäli valtio ei pysty tätä velvoitetta täyttämään on kansainvälisellä yhteisöllä velvollisuus puuttua tilanteeseen³. Samassa päätöslauselmassa pyydetään myös YK:n yleiskokousta

³ Kohta 138: Each individual State has the responsibility to protect its populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity. This responsibility entails the prevention of such crimes, including their incitement, through appropriate and necessary means. We accept that responsibility and will act in accordance with it. The international community should, as appropriate, encourage and help States to exercise this responsibility and support the United Nations in establishing an early warning capability. *Ja* 139: The international community, through the United Nations, also has the responsibility to use appropriate diplomatic, humanitarian and other peaceful means, in accordance with Chapters VI and VIII of the Charter, to help to protect populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity. In this context, we are prepared to take collective action, in a timely and decisive manner, through the Security Council, in accordance with the Charter, including Chapter VII, on a case-by-case basis and in cooperation with relevant regional organizations as appropriate, should peaceful means be inadequate and national authorities are manifestly failing to protect their populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity. We stress the need for the General Assembly to continue consideration of the responsibility to protect populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity and its implications, bearing in mind the principles of the Charter and international law. We also intend to commit ourselves, as necessary and appropriate, to helping States build capacity to protect their populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity and to assisting those which are under stress before crises and conflicts break out.

keskustelemaan inhimillisen turvallisuuden⁴ määritelmästä⁵. (YK huippukokouksen loppuasiakirja 2005.)

Toisessa tutkimuksen haarassa, eli vaikutuksessa lapseen, keskeiseksi puolestaan on noussut sekä konfliktin että lapsisotilasuran psykologisesti traumatisoiva elementti ja lasten erityinen haavoittuvuus. (Ks. esim. Gilligan 2009; Wessells 1998; Ladd & Cairns 1996.)

Näiden mainittujen lähestymistapojen kautta on päästy eteenpäin mutta itse ongelma on edelleen olemassa, joten syytä onkin kiinnittää huomiota siihen kontekstiin, jossa lapsisotilasilmiö syntyy. (Ks. esim. De Berry 2001; Millard 2001; Hick 2001.) Tähän näkökulman muutoksen tarpeeseen kiinnitetään huomiota myös Machel tutkimuksen 10-vuotis tarkastelussa:

[...] nykyaikaisen konfliktin muuttuva luonne huutaa erilaisen lähestymistavan perään. Sellaisen, joka ei enää keskity tiettyyn maahan tai teemaan vaan siihen asioiden kokonaisuuteen, joka vaikuttaa lapsiin aseellisissa konfliktissa [...].⁶ (Unicef 2009b, 3.)

Näkökulman muutosta peräänkuulutetaan myös YK:n pääsihteerin lapsia aseellisissa konflikteissa käsittelevän erityisedustajan (Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict) toimesta. Lasten suojeleminen on hänenkin mukaansa ymmärrettävä aseellisen konfliktin muuttuvien piirteiden kontekstissa. (YK:n pääsihteerin lapsia aseellisissa konflikteissa käsittelevä erityisedustaja, 2009.)

⁴ Inhimillisestä turvallisuudesta puhuu esimerkiksi Owen (2004, 374-377) joka on sitä mieltä, että perinteinen valtiokeskeinen turvallisuus paradigma on epäonnistunut saavuttamaan ensisijaisen tavoitteensa, ihmisten suojeleminen. Miljoonia kuolee vuosittain syistä, joiden hoitaminen kuuluu valtion vaikutuspiiriin. Inhimilliseen turvallisuuteen nojataan kun halutaan uudelleen arvioida suvereniteetin normeja. Perinteinen turvallisuus näkee valtion legitimitetin ulkoapäin. Valtio hakee valtaa, tunnustusta ja itsenäisyyttä kansainväliseltä järjestelmältä kun taas inhimillinen turvallisuus pakottaa katsomaan sisäänpäin, niihin ihmisiin joilta valtio legitimitettinsä ammentaa. Owen esittääkin kysymyksen siitä, miksi valtion katsotaan olevan yksilön pääasiallinen suojelija ja turvan lähde kun usein nimenomaan valtio on suojeleminen tarpeen taustalla. Sekä Müller (2001, 369), jonka mukaan perinteinen käsitys turvallisuudesta valtion toiselle aiheuttamat uhan puuttumisena on kovassa ristitulella kahdelta suunnalta. Ensinnäkin on sanottu, että valtio ei ole oikea tai ainakaan ainut turvallisuuden subjekti. On olemassa yhteiskunnallista turvallisuutta, globaalia turvallisuutta ja inhimillistä turvallisuutta. Ja toiseksi on korostettu, että eksklusiivinen keskittyminen territoriaalisten entiteettien fyysiseen tai poliittiseen turvallisuuteen on väärin kohdistettu ainakin tänä keskinäisriippuvuuden aikakautena.

⁵ Kohta 143: We stress the right of people to live in freedom and dignity, free from poverty and despair. We recognize that all individuals, in particular vulnerable people, are entitled to freedom from fear and freedom from want, with an equal opportunity to enjoy all their rights and fully develop their human potential. To this end, we commit ourselves to discussing and defining the notion of human security in the General Assembly.

⁶ [...] the changing nature of contemporary armed conflict cries out for a different approach, one that no longer focuses on particular countries or themes but on the totality of issues affecting children in armed conflict [...]. (Käännös minun.)

2.4. Lapsisotilaat ja uusi sota

Kuten sanottu lapsisotilaskysymyksessä on helppo jäädä kiinni kahteen ensimmäisenä mieleen nousevaan näkökulmaan. Lapsi on joko viaton uhri tai tiensä valinnut sotilas. Ensimmäinen näkökulma antaa ymmärtää, ettei lapsi ole vastuussa tekemisistään. Toinen taas eliminoi armollisuuden lasten erityisyyden kohdalla. (Rosen 2005, 1-18.)

Lapsisotilas sodan riistettynä ja hyväksikäytettynä uhrina on mahdollista nähdä uutena konseptina. Tai näin ainakin uskoo Rosen. Rosenin mukaan on kyseenalaista esittää lapsisotilasilmiö uutena asiana, kun lapset ovat kautta aikain olleet lähellä taistelukenttää. Muutos hänen mukaansa onkin tapahtunut ennemmin siinä, mitä lapsuudesta ajattelempa. (Rosen 2005, 1-7.) Syy Rosenin ajattelun taustalla on halu saada oikeutta sodan uhreille vaikka sotarikoksista syyttäminen onkin aina vain symbolinen keino korjata tapahtunutta vahinkoa. Rosenin ajatuksen mukaan on väärin antaa vapautus syytteistä kaikille alle 18-vuotiaille sillä tämä ei tuo oikeutta sodan uhreille. (Emt., 157-158.) Rosenin näkökulman voi ymmärtää mutta eikö lapsi myös ole sodan uhri?

Oli lapsi sitten uhri tai toimija ongelma tiivistyy joka tapauksessa siihen, missä kontekstissa tämä tapahtuu. Lapsisotilaskysymys liittyy laajempiin ongelmiin muun muassa köyhyydestä, valtion sisäisestä hajoamisesta ja turvallisuudesta. Ja ennen kaikkea se liittyy siihen mahdollisuuksien puutteeseen, joka kehittyvissä maissa vallitsee. (Ks. esim. De Berry 2001, Karns & Mingst 2004, Rosen 2005.)

Kenties voidaan päätellä, että lapsisotilaiden käyttö ihmisoikeusrikkomuksena on liian rajallinen lähestymistapa ja, että lapsisotilaat pitäisi ymmärtää sodan kehityksen ilmentymänä. Näin lapsisotilasongelmaan puuttumisen edellytyksenä olisi arvon näkeminen uuden sodan dynamiikan tutkimisessa. Laajempi viitekehys lapsisotilasongelman tutkimiselle on tarpeen ja se voisi olla nimenomaan uusien sotien tutkiminen. Ongelma lapsisotilaita koskevien dokumenttien kohdalla on se, että niissä lapsi nähdään passiivisena oikeuksien nauttijana ilman omaa aktiivista suhdetta oikeuksiin. Ja lisäksi ongelmaa aiheuttaa se, että oletusarvona on ympäristö, joka suojelee ja edistää näitä oikeuksia. (Millard 2001, 187-188.) Kuilun todellisuuden ja tavoitteiden välillä aiheuttaa se, että LOSin ihanteet eivät läpäise niitä konteksteja, joissa lapsista tulee sotilaita. (De Berry 2001, 93.)

LOS on olemassa ja olisi toivottavaa, että siinä määritellyt tavoitteet myös toteutuisivat. Tämä ideaalista todellisuuteen siirtyminen edellyttää niiden kontekstien ja realiteettien

huomioimisen, joissa lapset päätyvät sotimaan. (De Berry 2001, 93.) Lailliset dokumentit ovat tärkeitä mutta niiden osoittauduttua suhteellisen tehottomiksi estämään lapsia tulemasta sotilaiksi on kansainvälisen oikeuden saavutuksia hyvä täydentää. Lapsisotilaita koskevissa dokumenteissa jää huomioimatta juuri konfliktin kontekstuaaliset todellisuudet. Eli ne syyt, mitkä johtavat lasten käyttöön. Yksi mahdollinen vaihtoehtoinen lähestymistapa voisi olla kontekstualisoida lapsisotilaiden käyttö konfliktien instrumentiksi. (Millard 2001, 190-192.)

Rosen on tästä tulkinnasta toista mieltä. Rosenin mukaan perinteinen ja uusi sota ovat ympäröityjä käsitteitä. Laveasti määriteltynä tämä jako erottaa tällä hetkellä keskipisteessä olevat pienen mittakaavan kansalliset ja etniset konfliktit aiemmin käydyistä kansainvälisistä ja vapaussodista. Ydinväitteenä on se, että perinteiset sodat olivat itseään rajoittavia ja sääntöihin sidottuja kun taas uudet sodat ovat luonteeltaan päämäärättömiä, hahmottomia ja ilman minkäänlaista todellista poliittista pyrkimystä. Rosen ei näe kuitenkaan minkäänlaista merkittävää muutosta sodankäynnissä. Hänen mielestään terrorismi tai korkea siviilien kuolleisuusluku ei vielä muodosta siirtymää uudenlaiseen sotaan. Rosen katsoo, että kaikki sodat ovat sotkuisia, eikä lapsisotilasongelmaa voida liittää suoraan moderniin sodankäyntiin. (Rosen 2005, 10-12.)

Rosenin historiallinen kuvaus, siitä että lapset ovat aina olleet lähellä taisteluita (Rosen 2005, 3) on totuudenmukainen mutta argumenttina se ei riitä perustelemaan etteikö olisi tapahtunut laadullista muutosta lapsisotilaiden käytössä ja käytäntö olisi institutionalisoitunut. Epäselväksi jää myös Rosenin ajatus sodankäynnin muutoksen taustalla. Hänelle terrorismi ja siviilien suuri kuolleisuusluku eivät vielä merkitse uuteen sotaan siirtymistä mutta onko tässäkin enemmän kyse siitä millä termein sodasta puhutaan ja miten se määritellään. Tähän problematiikkaan palataan seuraavassa luvussa.

Lapsisotilasilmiossa näyttäisi olevan kaksi kontekstuaalista tasoa. Lapsen oman valinnan taso, sillä lasta ei voida nähdä pelkästään kontekstin uhrina vaan häneen on jossain määrin liitettävä myös agentin rooli. Sekä toisena tasona valtion taso, josta muodostuu konteksti, jossa lapsi toimii. (De Berry 2001, 98-99.) Uusien sotien piirteiden, joihin palaan seuraavassa luvussa, ymmärtäminen on tärkeää lapsisotilasilmion kannalta, koska sen kautta voimme ymmärtää sitä ilmapiiriä, missä lapsista tulee sotilaita ja joka edistää lasten käyttöä. Onkin eriarvoisen tärkeää sijoittaa lapsisotilaiden käyttö sellaisten konfliktien kontekstiin, mitkä vaalivat lasten käyttöä. Ja näin nähdä lapsisotilasasia sodan ilmiönä, ei oikeudellisena ongelmana. Lapsisotilasasia on ihmisoikeusrikkomus ja se rikkoo myös

sodan lakeja mutta huomio on siirrettävä niihin useisiin uutta sotaa hallinnoiviin kontekstuaalisiin tekijöihin, jotka ongelman aiheuttavat ja nähdä lapsisotilaat uuden sodan kiinteänä elementtinä. (Millard 2001, 194; 198.)

Tästä päästään tämän työn tarkoitukseen, joka on pyrkiä selvittämään ovatko lapsisotilaat lisättävissä uuden sodan piirteeksi. Ennen tähän vastaamista on pystyttävä sanomaan missä määrin lapsisotilaat ovat yhtenäinen ilmiö konfliktista toiseen. Eli tunnistaa lapsisotilaiden käyttöä yhdistävät piirteet. Tämän jälkeen voidaan siirtyä selvittämään missä määrin ilmiö liittyy sotaan ja lopulta se, voidaanko lapsisotilaista puhua uuden sodan piirteenä?

3. Sota – jotain uutta, jotain vanhaa, jotain lainattua...

Mary Kaldor (2006) puhuu kirjassaan *New & Old Wars: Organized Violence In a Global Era* sodankäynnin muutoksesta. Hänen mukaansa sodankäynnissä on viimeisen parin vuosikymmen aikana tapahtunut senkaltainen laadullinen muutos, että voidaan puhua uusista sodista erotuksena vanhoihin. Kaldorin pääargumentti on, että 1900-luvun viimeisinä vuosikymmeninä kehittyi uudentyyppinen organisoidun väkivallan muoto, joka on yksi globalisoituvan aikakauden aspekti. Kaldor käyttää tästä väkivallan tyypistä termiä *uusi sota*. Uudella hän tarkoittaa erottaa tämän sodan tyypin määritelmän vanhoista aikaisemmilta vuosikymmeniltä peräisin olevista sodan määritelmistä. Ja käsitteen toisella osalla, eli sodalla, Kaldor tarkoittaa viitata määrittelemänsä uudentyyppisen väkivallan poliittiseen luonteeseen. Kaldor käyttää sota-termiä siitäkin huolimatta, että uusissa sodissa raja sodan, organisoidun rikollisuuden ja laajamittaisten ihmisoikeusrikkomusten välillä hämärtyy. (Kaldor 2006, 2.)

Kaldor ei ole argumenttinsa kanssa yksin vaan sodankäynnin laadullisesta muutoksesta ovat puhuneet myös muut. Martin van Creveld enteili Kaldorin päätelmiä jo 1990-luvun alkupuolella *The Transformation of War* –teoksessaan, jossa hän toteaa, että vanhat sodankäynnin muodot ovat joutumassa roskakoriin radikaalisti uudenlaisten tapojen tieltä. (van Creveld 1991.) Myös Hardt & Negri jakavat käsityksen sodan muutoksesta. Heidänkin mielestään sodan ehdot ja luonne ovat ilman muuta muuttumassa. Sodasta on tulossa yleinen ilmiö, globaali ja loputon. (Hardt & Negri 2004, 3-4.)

Sodan perinteiset konventiot ovat korvautumassa uusilla. Muutos sodankäynnissä ei kuitenkaan tapahdu tyhjiössä vaan siihen vaikuttaa yleinen niin sosiaalinen, poliittinen, teknologinen kuin taloudellinenkin muutos. (Ks. esim. Kaldor 2006; van Creveld 1991; Latham 2002; Raitasalo & Sipilä 2008.)

Rosenau, edellä mainittujen ohella, liittyy sodankäynnin muutoksen globalisaatioprosessiin. Perinteisesti sodan nähdään olevan jotain minkä valtio aloittaa, pitää yllä ja lopettaa. Tapa nähdä sota valtion toimintana on muuttumassa. Globalisaation dynamiikan myötä se ennen pitkää tekee tilaa uusille ja erilaisille organisoiville lähtökohdille. Osaltaan valtion sisäiset sodat jo asetetaankin valtion välisiä sotia keskeisemmäksi taipumukseksi. (Rosenau 2004, 12.) Samaa jatkaa Väyrynenkin, joka kuitenkin huomauttaa, että muutoksesta puhuttaessa kannattaa olla huolellinen. Kansainvälinen väkivalta on monimuotoinen ilmiö vaikka suurvaltojen välinen sota onkin Väyrysen mukaan ”erittäin epätodennäköinen”. (Väyrynen 2008, 13.)

Kylmän sodan päättymisen ja merkittävien valtojen välisten konfliktien vähentymisen myötä huomio on entistä enemmän kiinnittynyt sisällissotiin, sisäisiin kotimaisiin konflikteihin, etnisiin selkkauksiin sekä niitä seuraaviin humanitaarisiin katastrofeihin. Monissa osin maailmaa perinteinen kontrasti sisäisen järjestyksen ja kansainvälisen anarkian välillä tuntuu kääntyneen pääläelleen. Suuri osa väkivallasta tapahtuu valtion sisällä tai on valtion omille kansalaisilleen aiheuttamaa. Väkivallan monopolin katoaminen väkivallan ja turvallisuuden yksityistämisen ohella ovat johtaneet tilaan, jossa klassisen valtiojärjestelmän mukanaan tuomat ominaisuudet ovat katomassa. (Hurrell 1999, 258-259.) Maailmansotien jälkeisenä aikana liittoutumat ovat jäykistyneet siten, että ero sisäisen ja ulkoisen välillä on syöpynt. Pohjimmiltaan varsinkin Eurooppalaiset valtiot ovat sotien jälkeisenä aikana hylänneet yhden suvereniteetin keskeisen ominaisuuden, legitiimin organisoidun väkivallan monopolin. (Kaldor 2006, 31.)

Eroosio julkisen ja yksityisen, sotilaallisen ja ei-sotilaallisen, sisäisen ja ulkoisen välillä asettaa kyseenalaiseksi myös itse sodan ja rauhan eron. Kylmä sodan aika piti sodan ideaa hengissä välttämällä kuitenkin sen todellisuuden. Samaan aikaan tosin maapallon eri puolilla, mukaan lukien Euroopassa, käytiin sotia, joissa yhteensä kuoli enemmän ihmisiä kuin toisessa maailmansodassa. Mutta, koska ne eivät mahtuneet käsitykseen sodasta, niitä ei laskettu. Nämä epäsäännölliset ja epäviralliset sodat, sodanajan vastarintaliikkeistä Maon ja hänen seuraajiansa sissisodankäyntiin, kuitenkin toimivat uudenlaisen sodankäynnin airuina. (Kaldor 2006, 32.)

van Creveld, Latham sekä Newman kaikki korostavat historiallisen perspektiivin tärkeyttä uusista sodista puhuttaessa. van Creveld katsoo, että uuden sodan, josta hän käyttää termiä matalan intensiteetin konflikti, kohdalla on siirrytty uuteen vaiheeseen. Mutta hän enneminkin näkee tämän muutoksen historiallisena syklinä, jossa uuden sodan ajatuksessa on löydettävissä kaikuja Westfalenia edeltävältä ajalta, siis ajalta ennen kansallisvaltiota. (van Creveld 1991.) Myös Latham haluaa painottaa historian merkitystä, jotta puhuttu muutos sodankäynnissä asettuu oikeisiin mittasuhteisiin. (Latham, 2002.)

Newman on kriittisempi uuteen sotaan siirtymistä ajatellen. Hänen mukaansa eroa vanhoihin sotiin on liioiteltu, jos kehitystä katsotaan historian valossa. Hän on myös vakaasti sitä mieltä, että uusi sota –debatin halu tunnistaa konflikteja yhdistäviä tekijöitä jättää kokonaan huomiotta merkittävät niitä erottavat tekijät. (Newman, 2004.) Beck puolestaan navigoi näiden vaihtoehtojen välillä esittämällä, että uusia postnacionaalisia tai toisin sanoen uusia sotia ilmaantuu vanhojen valtioiden välisten sotien lisäksi tai rinnalle. (Beck 2005, 7.)

Keskustelu sodan määritelmästä on kiivasta nimenomaan, koska sodan määrittely on poliittinen toimi. Uuden sodan debatti onkin käsitteellinen debatti, jossa pyritään määrittämään tai käsitteellistämään, miten sodankäynnin muutosta tulisi hahmottaa. (Raitasalo & Sipilä 2004, 1-2.) Sodan ja uuden sodan määrittelyssä ei siis ole kyse pelkästään konsensuksen saavuttamisesta vallitsevan todellisuuden kuvaamisesta vaan määritelmällä on poliittinen ulottuvuutensa. Sodan määritelmä ei ole kiveen hakattu, kuten seuraavasta kappaleesta käy ilmi, vaan sosiaalisesti muodostunut konventio. Sota ei ole luonnostaan olemassa oleva ilmiö vaan sille on annettu määritelmä. Tämän määritelmän kautta hahmotetaan mitä sota saa pitää sisällään. Ainakin ajatuksen tasolla on siis olemassa ”oikea sota”. Ja juuri tämän käsityksen sisällöstä on kyse uusista sodista keskusteltaessa. Käsitystä sodasta on tarkasteltava uudestaan, jotta se vastaisi tämän hetken realiteetteja ja puuttuminen konflikteihin tulee mahdolliseksi. Tässä kriittistä onkin juuri asian poliittisuus. Poliittiset toimijat tarvitsevat päätöstensä tueksi yleisen hyväksynnän ja yleinen hyväksyntä taas tulee sen kautta, että toiminta nähdään hyväksyttävänä tai toisin sanoen oikeana. Ennen uusi sota –keskusteluun siirtymistä on kuitenkin hyvä perehtyä siihen miten perinteinen käsitys sodasta on muotoutunut.

3.1. Vanha vai perinteinen?

Uuden sodan hahmottamisen selkeyttämiseksi on syytä tarkastella missä määrin se eroaa vanhasta sodan käsityksestä. Perinteinen sodan käsitys juontuu useimmiten Carl von Clausewitzin ajattelusta sodasta politiikan jatkeena.

”Sota on siis väkivaltaista toimintaa, jonka tarkoituksena on pakottaa vastustaja toteuttamaan meidän tahtomme.” (von Clausewitz 1981, 24.)

Kaldorin tulkinnan mukaan Clausewitzin sodan määritelmä antaa ymmärtää, että ”me” ja ”vastustajamme” ovat valtioita. Ja, että valtion ”tahto” voitaisiin tarkkaan määritellä. Näin siis Clausewitziläinen sodan määritelmän mukaan sota on sotaa valtioiden välillä tiettyä poliittista päämäärää, eli valtion intressiä, kohden. (Kaldor 2006, 17.) Raitasalo & Sipilä puolestaan hahmottavat von Clausewitzin määritelmää toteamalla, että ”Clausewitziläisen’ sodan käsitteen keskiössä on ajatus sodan instrumentaalista luonteesta rationaalisen kansainvälisen politiikan toimeenpanossa.” (Raitasalo & Sipilä 2004, 2.)

Käsitys sodasta on aika- ja paikkasidonnainen. Yleisesti se, minkä määrittelemme sodaksi viittaa spesifiin ilmiöön, joka muotoutui jossain Euroopassa 1400- ja 1800-lukujen välillä. Ilmiön kehitys oli tietenkin monivaiheinen mutta ilmiönä se on intiimisti sidottu modernin valtion kehitykseen. (Kaldor 2006, 15; van Creveld 1991, 33-62.)

Valtioiden alueellisten rajojen vahvistumisen ja vallan keskittymisen myötä kehittyivät myös pysyvät sotavoimat. Tämä uudentyyppinen sotaväen organisointi muodostui tyypilliseksi esiin nouseville moderneille hallinnollisille järjestelyille. Pysyvien armeijoiden perustaminen valtion alaisuuteen oli erottamaton osa modernille valtiolle olennaista legitiimin väkivallan monopolisaatiota. Valtion intressistä muodostui sodan legitiimi oikeutus syrjäyttäen teologiasta johdetut ajatukset oikeutuksesta, *jus ad bellum*. Samalla kehittyivät myös säännöt legitiimille sodankäynnille, jotka myöhemmin kodifioitiin sodan laeiksi. Se, että sodankäynti on sosiaalisesti hyväksytty aktiviteetti, merkitsee, että se tarvitsee organisoida ja oikeutettaa. Tämä tarkoittaa, että se tarvitsee sääntöjä. Ero sosiaalisesti hyväksytyyn tappamisen ja tuomittavan välillä on hyvin hento. Tämän ero on aikojen saatossa määrittynyt eri tavoin. Keskiajalla sodankäynnin säännöt, *jus in bello*, määritteli paavinvalta kun taas modernin valtion kehityksen myötä uudelle sekulaariselle määritelmälle nousi tarve. Sodan määritelmääkin merkittävämpänä tämän kehityksen tuloksena muodostui ero sodan ja rauhan välille. (Kaldor 2006, 18-19; 22.)

Pysyvien armeijoiden rahoittamiseksi hallinto, verotus ja luotonotto täytyi regularisoida. Niin ikään tarvittiin uusia tapoja vakiinnuttaa laillinen yhteiskuntajärjestys sekä oikeusjärjestys valtion maa-alueella turvallisen verotuksen ja luotonoton pohjaksi, sekä legitimittein luomiseksi. Tietynlainen implisiittinen sopimus muotoutui, jonka mukaan kuninkaat tarjosivat turvaa vaihtokauppana varoille. Näin ollen rinnakkaisilmiönä sodan uudelleenmäärittelemiselle valtioiden väliseksi ulkoiseksi toiminnaksi tapahtui prosessi, jota Anthony Giddens kutsuu sisäiseksi pasifikaatioksi. (Kaldor 2006, 20.)

1700-luvun loppuun mennessä valtiokehityksen myötä oli mahdollista määritellä, se spesifi sosiaalisesti organisoitu toiminta, minkä me käsitämme sotana. Se voidaan sijoittaa muodostuneelle valtiolle luonteenomaisten piirteiden luomaan kontekstiin (Kaldor 2006, 22):

- Julkisen ja yksityisen erottaminen, valtion ja ei-valtion toiminnan piiri;
- ero sisäisen ja ulkoisen välillä, sen mikä tapahtui selkeästi määritellyn alueen sisällä ja sen mikä tapahtui ulkopuolella;
- ero sen poliittisen ja taloudellisen välillä, mikä yhdistyy kapitalismin nousuun, yksityisen taloudellisen toiminnan ja julkisen valtion toiminnan välillä ja fyysisen pakottamisen poistuminen taloudellisesta toiminnasta;
- ero sotilaallisen ja ei-sotilaallisen välillä, kotimaisen ei-väkivaltaisen kanssakäymisen ja ulkoisen väkivaltaisen kamppailun välillä;
- ero legitiimin aseistetun sotilaan ja ei-taistelijan tai rikollisen välillä.

Kaldorin mielestä von Clausewitzin keskeisimpiä väitteitä *Ajatuksia sodasta ja johtamisesta* –teoksessa on se, että sota on taipuvainen äärimmäisyyksiin. Kaldorin tulkinan mukaan Clausewitzin sota on rationaalista toimintaa vaikka tunteet ja asenteet ovatkin mukana palvelemassa sen tarkoitusta. Tässä mielessä sota on myös modernia toimintaa, joka perustuu sekulaariin harkintaan. Huomattavin päätelmä von Clausewitzin teoksessa Kaldorin mielestä on ylivoimaisen voiman ja voimankäytön valmiuden tärkeys. Moderni sota, sellaisena millaiseksi se 1800-luvulla muodostui, tarkoitti sotaa valtioiden välillä aina kasvavalla laajuuden ja liikkuvuuden painotuksella. Minkä myötä tarve rationaaliselle organisoimille ja tieteelliselle doktriinille näiden isojen konglomeraattien hallitsemiseksi kasvoi. (Kaldor 2006, 23-26.)

1900-luvun alkupuolen sodat enteivät jo joitakin uuden sodan piirteistä. Totaalisessa sodassa julkinen toiminnan piiri pyrkii sisällyttämään itseensä koko yhteiskunnan, minkä

myötä ero julkisen ja yksityisen välillä eliminoitui. Ero sotilaallisen ja ei-sotilaallisen, sotilaan ja siviilin välillä alkoi yhtä lailla hajota. Suuremman ja suuremman ihmismäärän osallistuessa sotaan muuttui sodan oikeutus valtion intressin kannalta ontommaksi ja ontommaksi. Sikäli mikäli sillä joskus jotain vakuuttavaa validiteettia olikaan. (Kaldor 2006, 27-28.) Teollistuneeseen totaaliseen sotaan siirtyminen merkitsi myös sitä, että sotaa ei enää käydy pienten ammattiarmeijoiden kesken vaan sodasta tuli armeija-, teollisuus ja yhteiskuntajärjestelmien yhteentörmäys. Totaalinen sota oli massa mobilisaation, massatuotannon ja massatuhon aikaa. (Latham 2002, 241-243.)

Sotaa ei kuitenkaan voida katsoa ainoastaan valtion silmin. Sodalla on sosiaalinen ja yhteiskunnallinen merkityksensä. Sotaa käyvät ihmiset. Mikäli sotilaiden oletetaan riskeeraavan henkensä, tarvitaan sankari-kultti. Sotilaita tulee kohdella sankareina, ei rikollisina. Sosiaalisesti organisoitu legitiimi väkivalta tarvitsee molempia tasoja, yhteistä ja yksityistä. Henkilökohtaisen glorifioinnin rinnalle yhteisen tavoitteen. Jotakin mihin yksittäinen sotilas voi uskoa, jakaa muiden kanssa ja jonka puolesta on valmis tappamaan ja kuolemaan. (Kaldor 2006, 27-28.)

Syy sotapolulle lähtemiseen on sotimisessa vasta ensimmäinen askel. Sodan ylläpitämisessä merkityksellistä on se, missä määrin sotaan osallistuvat pitävät sodan tavoitetta legitiiminä. Sota on paradoksaalista toimintaa, jonka toisessa päässä on ylhäältä tuleva äärimmäinen pakottaminen ja toisessa yksilön omistautuminen asialleen. Mikä on tullut selväksi maailmansotien jälkeisenä aikana, muun muassa Vietnamin sodan myötä, on se, että ainakin länsimaissa yhteiskunnissa on enää olemassa hyvin harvoja syitä, joiden puolesta ollaan valmiita kuolemaan ja jotka siis muodostaisivat legitiimin tavoitteen sodalle. Itse asiassa ajatus sodan laittomuudesta on alkanut saada hyväksyntää. Nykyään tuntuu muodostuneen selviöksi se, että voimankäyttö on perusteltua vain itsepuolustukseksi tai kansainvälisen yhteisön, tarkemmin siis YK:n turvallisuusneuvoston, hyväksymänä. (Kaldor 2006, 29-30.)

Toisen Maailmansodan jälkeen erinäiset sosiaaliset, teknologiset, taloudelliset ja sotilaalliset voimat alkoivat toimia ja tämä ennen pitkää johti teollistuneen totaalisen sodan vähenemiseen. (Latham 2002, 243.) Osan uskoessa valtioiden välisen sodan kuuluvan historiaan uskoo osa taas, että merkittävintä on ollut sodankäynnin teknologian muutos. (Hirst 2002, 329.)

Suursodan mahdollisuus nähtiin epätodennäköisenä jo 1900-luvun alussa, koska sen nähtiin olevan niin turhaa ja taloudellisesti tuhoavaa, että se muodostuisi

mahdottomuudeksi. Näin ollen poliittinen imperatiivi oli aseidenriisunta ja yhteistyö. Tilanne on jotakuinkin samanlainen nyt. Erona on se, että tällä hetkellä olemassa on taloudellinen suurvaltajärjestelmä mutta ei enää sotilaallista. Talous on syrjäyttänyt sodan. Taloudellisen keskinäisriippuvuuden ja Yhdysvaltojen sotilaallisen hegemonian kontekstissa sota suurvaltojen välillä on vanhentunut konsepti. Sekä johtajat, että kansalaiset ovat pääasiassa huolissaan vauraudesta ja hyvinvoinnista. Taloudelliset kiistat sovitaan WTO:n kautta eikä voimaa käytetä niiden selvittämiseen. Voimankäyttöön turvaudutaan ainoastaan humanitaarisen turvallisuuden takaamiseksi, rauhanturvaamiseksi ja epäonnistuneita valtioita vastaan kansainvälisen rauhan turvaamiseksi. Sodat tullaan enenevässä määrin käymään köyhien ja epäonnistuneiden valtioiden rajojen sisäpuolella. Sotilaallinen väliintulo tullaan ajattelemaan suurvaltojen poliisitoimintana, jossa suoraa intressiä paikalliseen konfliktiin ei ole. Tästä kehityssuunnasta voi olla kahta mieltä. Optimistinen näkökulma on, että sota muodostuu laittomaksi toiminnaksi, joka vähitellen hävitetään kansainvälisen oikeuden kautta. Pessimistisen näkökulman mukaan taas sodan toiset osapuolet muuttuvat valtioista erinäisiksi terroristi ym. joukoiksi, joihin on vaikea puuttua. Kummankin kehityssuunnan yhtäaikaisuus on mahdollinen. (Hirst 2002, 328-329.)

Sentraloituneen ja territorialisoituneen modernin valtion tehdessä globaalien prosessien myötä tietä uudentyypisille hallitusmuodoille on sota, sellaisena kuin me sen perinteisesti ymmärrämme, muuttumassa anakronismiksi. Itse asiassa Kaldorin mukaan sodankäynti ei ikinä täysin taipunut stilisoituun sodan määritelmään vaan tämä tyyppinen sota oli vallitsevasti eurooppalaista. Sissisodankäyntiä, kapinoita ja siirtomaasotia on ollut aina, niin Euroopassa kuin sen ulkopuolella. Niille vain annettiin eri nimitys. (Kaldor 2006, 15-17.)

3.2. Globalisaatio & sota

Sodankäynnissä on tapahtunut muutos mutta se ei ole pelkästään teknologinen vaan myös muutos sodankäynnin sosiaalisissa suhteissa. Uusia sotia täytyy tarkastella ja ne täytyy ymmärtää nimenomaan globalisaatioprosessin⁷ kontekstissa. Kaldor hyväksyy argumentin globalisaation pidemmästä historiallisesta perspektiivistä toisin sanoen sen juurien sijoittumisesta moderniin aikaan mutta erottaa siitä 1980- ja 1990-lukujen globalisaation. 1900-luvun lopun globalisaatio on Kaldorin mukaan laadullisesti uusi ilmiö.

⁷ *Globalisaatiolla* Kaldor tarkoittaa globaalien keskinäisriippuvuuden vauhdin kiihtymistä.

Sen voidaan ainakin osaksi selittää olevan seurausta informaatioteknologian vallankumouksesta ja dramaattisista parannuksista kommunikaatiossa ja tiedon käsittelyssä. (Kaldor 2006, 4.)

Barkawi näkee sodan ja globalisaation yhteyden myös mutta eri mielessä kuin Kaldor. Kaldorille globalisaatio on se konteksti, jossa uudet sodat esiintyvät kun Barkawille sota taas on globalisoiva voima eli yksi globalisaation aspekti. (Barkawi 2006, xii-xiii.) Myös Latham liittyy muutoksen sodankäynnissä yleiseen monilla sosiaalisen elämän aspekteilla tapahtuvaan muutokseen. Viimeisen puolen vuosisadan aikana erinäinen kirjo poliittisia, sosiaalisia, taloudellisia ja kulttuurisia muutoksia ovat vaikuttaneet sekä maailmanjärjestyksen että sodan muutokseen. Laajassa mielessä nämä muutokset ovat tapahtuneet kolmella eri akselilla: globaaleissa sosiaalisissa suhteissa, globaalia poliittista elämää hallinnoivissa episteemeissä sekä kommunikaatiossa. Ensimmäinen pitää sisällään globalisaation taloudellisen puolen, muutoksen tuotantosuhteissa. Toisella taas tarkoitetaan kansalliseen identiteettiin perustuvaa poliittisen yhteisön hidasta hajoamista. Ja kolmas muutos on vaikuttanut tuotannon ylikansallistumiseen sekä uuden postmodernin poliittisen tietoisuuden leviämiseen. (Latham 2002, 254-255.)

Globalisaation vaikutus on nähtävissä monissa uusissa sodissa. Nämä uudet sodat ovat täydellinen esimerkki uudenlaisesta globaali/lokaali-jaosta. Ihmiset jakautuvat englantia puhuvaan, vapaasti liikkuvaan ja dollareita käyttävään luokkaan ja siihen joka jätetään globaalien prosessien ulkopuolelle, jonka liikkuvuutta rajoitetaan ja joka elää humanitaarisella avulla tai sen varassa mitä pystyvät haalimaan kasaan. (Kaldor 2006, 4-5.) Sota sisältää monia aspekteja, jotka nykyään keskustelussa lankeavat globalisaatio-otsikon alle. Pohjimmiltaan globalisaatio on ihmisten, hyödykkeiden ja ideoiden kiertoa planeetan ympäri. Nykypäivän maailmassa, jossa on hyvin integroituna kommunikaatio sekä maailmaa matkaava eliitti voidaan väittää, että siteet kulttuurin ja paikan välillä ovat heikkenemässä, identiteetti ei ole enää pelkistettävissä yhteen kotimaahan. (Barkawi 2006, x-xi.)

Globalisaation voidaan sanoa alkaneen hajottaa vertikaalisti organisoituja kulttuureita. Globalisaation termi peittää alleen monimutkaisen prosessin, johon liittyy sekä globalisaatiota että lokalisaatiota, integraatiota sekä fragmentaatiota ja niin edelleen. Globalisaatiot trendit ovat yhtä aikaa sekä sattumanvaraisia että rakennettuja. On siirrytty pois pystysuuntaisesta kulttuurista, jossa perusteena oli kansallisvaltio ja sen antama turvallisuuden ja identiteetin tunne. Uudenlaisia kulttuuriluokitteluja on syntymässä. (Kaldor 2006, 74-79.) Tavanomaisessa kielenkäytössä aika ja paikka ovat pusertumassa

epätavallisiin mittoihin odottamattomilla tavoilla. Globalisaatio ei ole vain sosiaalinen teoria vaan kuvaus uudenlaisesta sosiaalisesta todellisuudesta. (Clark 1999, 35.) Tämä kiihtyvä linkittyminen on ristiriitainen prosessi. Se toimii kahteen suuntaan, se sekä yhdistää että erottaa. (Kaldor 2006, 4.)

Prosessina globalisaatiolla on pitkä historia mutta se, mikä on uutta, on vallankumous informaatio- ja kommunikaatioteknologiassa. Tämän kehityksen Kaldor näkee luoneen laadullisen syventymisen globalisaatioprosessiin. Globalisaatioprosessin suunta tulee määräytymään poliittisten ja sosiaalisten arvojen kautta, sekä organisaatioiden toimien ja muotojen mukaan. Keskeisinä trendeinä tässä kehityksessä ovat poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset muutokset. (Kaldor 2006, 75.)

3.2.1. Valtion tulevaisuus

Globalisaatio terminä käsittää koko joukon ilmiöitä, missä valtiolla on korkeintaan toisarvoinen rooli, ellei se ole kokonaan poissa kuviosta. (Rosenau 2004, 8.) Polarisoiduin termein valtio on globalisaation subjekti tai objekti. Clark pyrkii kuitenkin välttämään tämän jyrkän valinnan ehdottamalla, että on olemassa olennainen molemminpuolinen suhde globalisaation ja valtion välillä. Suhde, jossa muutos esiintyy molemmissa. (Clark 1999, 4-5.)

Globalisaatio on monimuotoinen ilmiö, jonka tarkasta määrittelystä tai merkityksestä tuskin koskaan päästään yhteisymmärrykseen. Mutta ymmärrettiinpä globalisaatio millä tavalla hyvänsä on sillä merkittäviä seurauksia sille, kuinka ymmärrämme kansainvälisen politiikan. Osa globalisaatiokirjallisuudesta esittää väitteen, että ”tila” valtioiden välillä on muuttumassa tai katoamassa. Tämän seurauksena se, mitä on pidetty kansainvälisenä, on muotoutumassa uudelleen. Toisaalla taas huomio ei kiinnity niinkään muuttuvaan ympäristöön, josta valtiot itsensä löytävät vaan itse valtion uudelleenmuotoutumiseen. Globalisaatio ei vain muuta valtion toimintaa vaan muuttaa olennaisesti valtion itsensä luonnetta. (Clark 1999, 8.)

Globalisaatiosta puhuttaessa keskeistä on siis modernin valtion tulevaisuus. Uusia sotia ilmaantuu valtion auktoriteetin eroosion kontekstissa. Legitiimin organisoidun väkivallan monopoli on murenemassa. Ylhäältä käsin sitä murentaa valtioiden linkittyminen toisiinsa ja alhaalta käsin yksityistäminen. Transnationaalisten sotavoimien olemassaolon sekä

lukemattomien transnationaalisten kytkentöjen seurauksena valtioiden mahdollisuus unilateraaliin voimankäyttöön toisiaan vastaan on heikentynyt. Tämä kyvyttömyys on osaltaan myös kansainvälisten normien kehityksen seurausta, sillä periaate unilateraalien voimankäytön laittomuudesta on tällä hetkellä kodifioitu useisiin sopimuksiin. Alhaalta käsin organisoidun väkivallan monopolia puolestaan syövyttää yksityistäminen. Voidaan nähdä, että uudet sodat ovat osa prosessia, jossa modernin valtion muodostumiseen johtanut kehitys kääntyy päinvastaiseksi. (Kaldor 2006, 5-6.)

Globalisaatio on pannut alulle vahvoja keskipakoisvoimia yhteiskunnissa samalla heikentäen valtion mahdollisuuksia vastata näihin muutoksiin. Samalla globalisaatio on myös heikentänyt kansallisia poliittisen identiteetin muotoja. Tämä kehitys luo tilaa etnisille ym. ryhmille, jotka halkovat ja ylittävät sekä kansallisvaltion että modernin valtiojärjestelmän rajat. Näiden kahden kehityssuunnan seurauksena sekä poliittisen järjestäytymisen ja mobilisoinnin että organisoidun väkivallan kontrollin lokus on siirtynyt pois valtiolta. (Latham 2002, 257.) Samaa puhuu myös Ryan (2005, 146) todetessaan, että globalisaation kiihtyminen on heikentämässä kansallisvaltion vaikuttavuutta ja legitimitettiin. Yksi merkittävä seuraus voi olla kasvava identifioituminen etnisiin ryhmiin joka voi johtaa siihen, että suurempi määrä ryhmiä vaatii kansallista itsemääräämisoikeutta. Asioita vaikeuttaa vielä se, että etnisten konfliktien kansainvälistyminen on osa globalisaation prosessia.

Perimmiltään globalisaatio liittyy yhteiskunnan, politiikan ja talouden deterritorialisaatioon ja uusien toimijoiden ja verkostojen ilmestymiseen, jotka toimivat olemassa olevien territoriaalisten rinnalla. (White ym. 2005, 10.)

3.2.2. Globalisoituva sosiaalisuus

Globalisaation yksi ulottuvuus on sosiaalinen. Globalisaation tuomat taloudelliset ja poliittiset muutokset aiheuttavat pitkälle kantavia muutoksia hallinnollisissa muodoissa ja ovat perustavanlaatuisesti vaikuttaneet sosiaalisiin rakenteisiin. Teollisen tuotannon tehostuminen globalisaation myötä on muuttanut perinteistä sosiaalista rakennetta. Keskiluokka on katoamassa teollistuneista maista samalla kun tuotantoa siirretään halvempiin maihin. Tuloerot eivät ole olemassa enää vain yhden yhteiskunnan sisällä vaan ovat kasvaneet globaaliin mittakaavaan. On syntynyt erityisen kehittyneitä teollistuneita alueita ja niitä, joissa perinteisen toimeentulon keinot ovat katomassa. Näillä alueilla elävät

ihmiset eivät pysty osallistumaan tuotantoon tai kulutukseen vaan tippuvat kokonaan ulkopuolelle. Valtioiden rajojen tilalle on piirtymässä uudet rajat. (Kaldor 2006, 77-78.)

Globalisaation vaikutukset eivät jakaudu tasaisesti maailman yhteisössä (world society), on voittajia ja häviäjiä. Globalisaatio ei ole neutraali prosessi vaan se on tiiviisti yhteydessä länsimaiseen maailmankuvaan. Tällaisenne tiettyyn maailmankuvaan perustuva globalisaatio ei ole omiaan ainakaan vähentämään etnisiä jännitteitä. Pikemminkin länsimaisen kulttuurin voittokulku näyttää uhalta niiden ryhmien silmin, joiden kulttuuri ei sovi yksin vallitsevien arvojen kanssa. (Ryan 2005, 146.) Tietynlaisen maailmankuvan ”vienti” ja sen vastustus yhdessä taloudellisten ja poliittisten muutosten kanssa jakavat maailmaa uudella tavalla ja luovat uusia identifioitumisen muotoja kansallisen identiteetin rinnalle.

Globalisaatio pitää sisällään myös hallinnon kansainvälistymistä ja alueellistumista. Sotien jälkeen kansainvälisten järjestöjen ja kansalaisjärjestöjen määrä on lisääntynyt valtavasti, jonka myötä aina vain suurempaa osaa hallitusten toimista säätelee jokin kansainvälinen sopimus tai instituutio. Hallitusten yhteistyö on levinnyt uusille aloille ja poliittisia päätöksiä tehdään kansainvälisillä foorumeilla. Hallinnon muutosten rinnalla on tapahtunut muutos myös kansalaisjärjestöjen puolella. Ne ottavat hoitaakseen sekä tehtäviä, joita valtiot ennen hoitivat, että kampanjoivat globaalien asioiden puolesta. Kansalaisjärjestöt toimivat niin paikallisella kuin globaalilla tasolla, mistä johtuukin niiden vahvuus. Kansalaisjärjestöt eivät ole ainoita globalisaation kasvattamia verkostoja vaan myös muut linkit ovat lisääntyneet. Ihmiset pystyvät teknologian ansiosta luomaan uusia kontakteja helposti ja näin erinäiset ylikansalliset verkostot kukoistavat. (Kaldor 2006, 75-76.)

3.2.3. Globalisaatio – hyvä, paha?

Globalisaatio on yksi aikamme kiistellyimmistä aiheista. Yhdelle se on sateenvarjokonsepti globaalille kapitalismille ja imperialismille ja toiselle taas modernisaation jatke ja edistyksen voima. Globalisaation puolustajat esittävät sen hyödyllisenä ja vastustajat taas haitallisena. Toiselle taas eivät näe sitä positiivisena tai negatiivisena ilmiönä vaan jonain välttämättömänä ihmisen hallitsemattomissa olevana projektina. Ja kolmannelle puolestaan uusia konflikteja ja uusia taistelun tiloja synnyttävänä ilmiö. (Kellner 2002, 286.)

Globalisaatio saattaa tuottaa vaarallisemman ja ennalta arvaamattomamman maailman. Sellaisen, jolle on luonteenomaista muuttuvat valtasuhteet, tilapäiset turvallisuusjärjestelyt ja aina vain syvenevä kuilu rikkaimpien ja köyhimpien maiden ja ihmisten välillä. Osa uusista demokratioista saattaa hetkellisen menestyksen jälkeen romahtaa vallan tasapainon ylläpidon perinteen puuttuessa. Transnationaalisten uhkien, kuten kansainvälisten rikollissyndikaattien, terroristiverkostojen ja huumekartellien vahvuus ja vaikutusvalta voi lisääntyä heikkojen, autoritaaristen ja niin sanottujen epäonnistuneiden valtioiden luomassa ympäristössä. Etninen kilpailu, nationalismi, uskontoon perustuva vihamielisyys ja kilpailu niukoista resursseista ovat valloillaan. Toisaalta taas globalisaatio voi saada aikaan stabiilimman maailman, jossa kansalliset intressit sulautuvat yhteen yleisen rauhan, stabiiliuden ja taloudellisen hyvinvoinnin kanssa. Tässä maailmassa pluralistiset poliittiset järjestelmät tulisivat yleisemmiksi, vapaakauppaan perustuvat taloudet laajenisivat ja levittäisivät taloudellista hyvinvointia. (Echevarria 2003, 317-318.) Jompaakumpaa raidetta etenevää kehitystä todennäköisempi vaihtoehto on ehkä kuitenkin se, että kehitys tapahtuu globalisaatiolle tyypillisesti kahteen suuntaan. Ja maailmaan muodostuu rauhan ja kaaoksen vyöhykkeitä, joissa yhteen suuntaan lähtenyt kehitys on vaikea katkaista.

Globalisaatio on vahvistanut politiikan roolia tärkeimpänä voimana konfliktien taustalla sekä siinä, kuinka ja miksi sotia käydään. Mikäli terrorismin vastaista sotaa voidaan pitää minkäänlaisena esimerkkinä, on globalisaatio muuttamassa sodan luonnetta. Ensinnäkin globalisaatio on vahvistanut politiikan roolia antamalla sille mahdollisuuden mittavampaan reaaliaikaiseen sotilasoperaatioiden kontrolliin. Toiseksi globalisaatio on kasvattanut kriittisyyttä suhteessa väkivaltaisuuksiin. Ajatukset ja kuvat, joita poliittiset johtajat tuovat julki ja välittävät, saattavat muodostua miekkaa ratkaisevimiksi. Kolmanneksi globalisaatio tarkoittaa, että vastapuolet voivat taistella toisiaan vastaan globaalien etäisyyksien yli, uusissa ulottuvuuksissa ja suuremmalla asevalikoimalla. Nämä muutokset tarkoittavat epävarmuuden kasvua riskeistä sodan kaikilla tasoilla. (Echevarria 2003, 323-327.) Globalisaation yksi merkittävimmistä seurauksista onkin suhde globalisaation ja väkivallan välillä. Globalisaatio kaikkea muuta kuin levittää rauhaa. Enemminkin se näyttäisi edistävän konflikteja ja kaunaa. (Hoffmann 2002, 6-7.)

Kaiken negatiivisen ohella globalisaatio on tuottanut paljon hyvääkin. On syytä kuitenkin muistaa, että globalisaatio ei ole vääjäämätön tai vastustamaton kehityssuunta. Sekä se, että globalisaation toimintasäde pysyy rajoitettuna niin kauan kun se sulkee pois monet köyhät maat ja unohtaa, että maat, joita se muuttaa, reagoivat siihen eri tavoin. (Hoffmann

2002, 4-5.) Oli globalisaatiosta sitten mitä miltä tahansa selvää on se, että mikään maailmankolkka ei pysty enää erottamaan itseään muista. Globalisaation seuraukset tuntuvat kaikkialla, olivat ne sitten positiivisia tai negatiivisia. Se tapahtuu kaikkialla mutta eri mittasuhteissa. Globalisaation hyötyjien tarvitsee jakaa sama tila seurauksista kärsijöiden kanssa. (Kaldor 2006, 92.)

3.3. Uusi sota

Uudet sodat eroavat vanhoista tavoitteissaan, rahoituksessaan ja metodeissaan. Merkittävin syy uusien ja vanhojen sotien erottamiseksi toisistaan on kuitenkin ajatus pyrkiä muuttamaan käsitys sodasta nimenomaan poliittisten päättäjien puolella. Uudet sodat ovat keskittyneet Afrikkaan, Itäiseen Eurooppaan ja Aasiaan mutta ovat tästä huolimatta globaali ilmiö. Kaldor perustelee, että näin ei ole vain globaalien verkostojen läsnäolon vuoksi tai koska sodista raportoidaan globaalisti vaan, koska uusia sotia kuvaavat piirteet ovat löydettävissä myös Euroopasta ja Pohjois-Amerikasta. Yhdysvaltojen yksityiset turvallisuusviranomaiset eivät merkittävästi eroa Afrikan puolisoitilaallisista ryhmistä eikä identiteettipolitiikan keskeisyys tai pettymys virallista politiikkaa kohtaan ole vain eteläinen ilmiö. Länsimaiden suurkaupunkien slummikorttelien väkivaltaa voidaan tietysti mielessä myös kuvata uutena sotana. (Kaldor 2006, 3; 7; 12-13.)

Tänä päivänä sodat, kontrastina normiin valtioiden välisyydestä, ovat valtion sisäisiä tai kutoutuvat rajojen yli muodostaen alueellistuneita epävakauden järjestelmiä. Uudet sodat eivät ole valtioperustaisia perinteisessä merkityksessä. On muodostunut yleinen tapa puhua uusista sodista. On "heidän" sodat, jotka ovat sisäisiä, laittomia, identiteettiin perustuvia, siviilejä vahingoittavia ja niin edelleen. Ja sitten on "meidän" sotamme, valtioiden väliset, poliittisesti motivoituneet, legitiimit ja rajoitetut. On muodostunut kaupunkilainen sivistynyt "järjestys" ja raja-alueiden barbaarimainen "kaaos". (Duffield 2002, 1051-52.) Sama on nähtävissä myös Väyrysen ajattelussa. Väyrynen sanoo, että maailmaan on muodostunut rauhanvyöhykkeitä. Yhteisöjä, joissa valtioiden välinen sota on poistunut keinovalikoimasta. (Väyrynen 2008, 14.) Näin ollen uutta todellisuutta heijastaakseen tulee sodan konventio muuttamaan. (van Creveld 1991, 200.)

Erottelu uusiin ja vanhoihin sotiin antaa ymmärtää, että valtioiden välisistä sodista olisivat puuttuneet nyt raja-alueiden sodankäyntiin liitettävät elementit. Erottelulla on tietty funktio

mutta samalla se estää meitä näkemästä yhteneväisyyksiä sodan muotojen välillä. (Duffield 2002, 1052.) Newman suhtautuu uusi sota –kesusteluun kriittisesti. Hänen mielestään uuden sodan uusi-puolessa on tarkistamisen varaa. Tästä huolimatta hän kuitenkin myöntää, että keskustelusta on ollut hyötyä nykyaikaisten konfliktien selittämisessä. Erityisesti hän pitää tärkeänä huomion kiinnittämistä konfliktien sosiaalisiin ja taloudellisiin aspekteihin. Kriitikistään huolimatta Newman puhuu muutoksesta. Muutos sodan syissä, luonteessa ja vaikutuksessa on hänelle kuitenkin enemmän näennäinen kuin todellinen. Näin ollen hänen mielestään on tärkeää selvittää missä määrin aitoa muutosta vanhaan on tapahtunut ja missä mielessä uuden sodan piirteet ovat enemmän muutosta asteessa kuin laadussa. (Newman 2004, 179-180.)

Aiemmin on jo mainittu globalisaation yhteydestä modernin valtion muutokseen. Sama kehitys on tärkeä elementti myös uusista sodista puhuttaessa. van Creveldin mukaan valtion väkivallan monopoli vetää viimeisiä henkäyksiään. Uusi sota saattaa jopa päätyä tuhoamaan valtion. Uuden sodan muodostuessa normiksi tulee se hajottamaan eron hallituksen, sotavoimien ja väestön välillä. Valtion suvereniteettia jo nyt nakertavat kansainväliset instituutiot voimistavat tätä kehitystä ja armeijat korvataan poliisin tapaisilla turvallisuusjoukoilla. Tällä hetkellä suurimman esteen uusiin sotiin puuttumiselle asettavat kansalliset rajat. Ne saattavat kuitenkin pian olla historiaa. Rajat muuttuvat merkityksettömiksi kilpailevien organisaatioiden jahdatessa toisiaan niiden yli. Ja rajojen kadotessa katoaa myös territoriaalinen valtio. Siinä missä sota on politiikan jatke tulevat radikaalit muutokset sodassa muuttamaan politiikkaa. Häntä heiluttaa siis koira aivan yhtä lailla kuin koira häntää. (van Creveld 1991, 192, 225.)

Viimeistä naulaa perinteiden sodan arkkuun ei kukaan kuitenkaan ole valmis lyömään. Eikä se mahdollista olisikaan. Niin kauan kun on valtioita, ainakin teoreettinen mahdollisuus sodasta niiden välillä pysyy. Näin ollen perinteinen sota jatkaa olemassaoloaan uuden rinnalla. Sodan muutoksesta tai siirtymisestä uuteen vaiheeseen käytävä keskustelu ei vielä ole päässyt selvään vastaukseen siitä, onko kyseessä totaalisen uusi asia vai historiallisen kehityksen seuraava vaihe. Oli tästä muutoksen laadusta ja perinpohjaisuudesta mitä mieltä vaan on muutoksen tai siirtymän todellisuutta vaikea kieltää. Riideltäväksi ovatkin lähinnä muodostuneet näkökulmat ja tulkinnat, ei ilmiön olemassaolo. Lapsisotilasongelman kannalta ei ole merkityksellistä saada vastausta tai tehdä mitään lopullista ratkaisua tässä sodan muutoksen problematiikassa. Kyseenalaistaviakin näkökulmia esittäneet voivat myöntää, että uusi sota -teoretisoinnista on ollut hyötyä nykyaikaisten konfliktien selittämisessä ja ymmärtämisessä. Joten

lapsisotilasongelmassa voi hyväksyä näkökulmaksi ja selittäväksi piirteeksi uuden sodan teorian ottamatta kuitenkaan kantaa siihen, missä määrin muutosta on tai ei ole tapahtunut.

Uuden sodan konsepti, sellaisena kuin Kaldor sen esittää, auttaa meitä ymmärtämään sitä ympäristöä, jossa lasten käyttöä sodan instrumenttina vaalitaan. (Millard 2001, 193.) Tukeudun seuraavissa kappaleissa vahvasti nimenomaan Kaldorin uuden sodan teoriaan. Tavoitteena on luoda yhtenäinen kuvaus siitä kontekstista, jossa lapsista tulee sotilaita sekä käyttää Kaldorin tarjoamia käsitteitä aineiston analyysin apuna. Seuraavissa kappaleissa keskitytäänkin tarkemmin Kaldorin esittämiin uuden sodan keskeisiin piirteisiin eli identiteettipolitiikkaan, uusien sotien sotatalouteen sekä uusien sotien sodankäynnin metodeihin.

3.3.1. Identiteettipolitiikka

Ensimmäinen keskeinen ero vanhoihin sotiin on löydettävissä sodan tavoitteista. Uusissa sodissa paino on *identiteettipolitiikalla*. Identiteettipolitiikalla tarkoitetaan tietyn leiman omaksumista (etnisen, uskonnollisen, rodullisen) ja vallan tavoittelua tällaisen ryhmäytymisen kautta. Konflikteja, joissa näitä leimoja käytetään poliittisiin tarkoituksiin kutustaan usein etnisiksi konflikteiksi. Etnisellä viitataan johonkin sellaiseen ominaisuuteen, jonka kanssa ihminen syntyy eikä hän pysty sitä muuttamaan eikä sitä voida myöskään hankkia muuttamalla tai mukautumalla. Identiteetti on usein sekä uskonnollinen että kansallinen ja sen katsotaan olevan perusoikeus. On kuitenkin myös identiteettejä, joiden ei katsota olevan perusoikeuksia vaan ne voidaan ottaa vapaaehtoisesti tai pakon alla. Endemisten konfliktien kohdalla identiteettipolitiikka menee äärimmäisyyksiin ja muuntuu fundamentalismiksi. (Kaldor 2006, 80.)

Uusien sotien tavoitteissa on kyse identiteettipolitiikasta kontrastina aikaisempiin geopolittisiin ja ideologisiin. Kaikki sodat pitävät jossain määrin sisällään identiteettien yhteentörmäystä mutta erona on se, että aiemmin identiteetti liittyi käsitykseen valtion intressistä tai johonkin ajatukseen yhteiskunnan järjestämisestä (esim. kommunismi). Uuden identiteettipolitiikan aalto liittyy puolestaan globalisaatioon. Tämä uusi aalto on sekä globaali että lokaali, kansallinen sekä ylikansallinen. Ja uusi aalto hyödyntää myös uusinta teknologiaa. Diasporayhteisöjen vaikutus identiteettipolitiikassa on kasvanut helpon matkustamisen ja kommunikaatioteknologioiden kehittymisen myötä. Heiltä tulee

ideoita, rahaa ja tekniikoita. Poliittisen mobilisoinnin vauhti on kiihtynyt huomattavasti eikä median vaikutusta köyhään ja usein lukutaidottomaan yleisöön tule aliarvioida. (Kaldor 2006, 7-8.)

Nousua erityisen identiteettien politiikassa ei voida selittää perinteisin termein vaan se täytyy selittää kasvavan kulttuurisen dissonanssin kontekstissa. On virhe olettaa, että kulttuurinen jako niihin, jotka osallistuvat transnationaalisiin verkostoihin ja niihin, jotka jätetään sen ulkopuolelle, olisi yksinkertainen. Päinvastoin. Globalisaation prosessi on rikkomassa modernin ajan politiikalle luonteenomaisia kulttuurisia ja sosio-taloudellisia eroja. Uudentyyppinen sodankäynti on ymmärrettävä tämän globaalien epäjärjestyksen (dislocation) termin. Uudenlaisen valtataistelut saattavat naamioitua perinteisen nationalismiin, heimojärjestelmän tai uskonnollisen fundamentalismin asuun mutta ovat tästä huolimatta nykyaikainen ilmiö uusine syineen ja muotoineen. (Kaldor 2006, 72-73.)

Uusi identiteettipolitiikka syntyy modernin valtion rakenteiden hajoamisen tai eroosion kontekstissa. Uudella identiteettipolitiikalla on kaksi lähtökohdettä, joista kumpikin liittyy globalisaatioon. Toisaalta se voidaan nähdä vakiintuneen poliittisen luokan katoavan legitimitietin ja kasvavan impotenssin vastaisena reaktiona. Ja toisaalta taas globalisaatioprosessiin liittyvänä epävarmuutena, jossa keskeistä on rinnakkaisen talouden eli uusien laillisten ja laittomien elantojen ilmaantuminen. Näitä taipumuksia vahvistaa vielä puutteessa toimivat taloudet. Seurauksena näistä on viheliäinen kehä, jossa puute lisää resursseista kilpailua sekä ministeriöiden sekä yritysten hamstrausta ja ylivaltaisuutta, mikä ennestään lisää puutetta. (Kaldor 2006, 81-83.)

Identiteettipolitiikan ensimmäisellä lähtökohdella eli poliittisen legitimitietin katoamisella, on historialliset juuret. Entisten siirtomaiden itsenäistymisen aalloissa 1960- ja 1970-luvuilla kylmä sota oli kuumimmillaan ja uusilla valtioilla riitti ystäviä ja neuvoja. Muodostui kansallisuuksien hierarkia, joka vahvasti linkittyi alueelliseen hallintaan. Paikalliset eliitit käyttivät kansallisen tietoisuuden heräämistä edistääkseen hallinnollista itsenäisyyttä, erityisesti talouden puolella. Samalla poliittisen debatin käytäntö jäi muodostumatta ja nationalismista tulee poliittisen erottamisen mekanismi. Äänestämisestä ei muodostu henkilökohtaisen vaikuttamisen työkalua vaan ihmiset otaksuvat, että heidän tulee äänestää tietyllä tavalla. Kansallisista rajoista muodostuu luonnollinen vaihtoehto kun poliittisen valinnan mahdollisuuteen ei olla totuttu. Kylmän sodan jälkeisellä ajalla identiteetti edustaakin jatkuvuutta. Tällä siirtymävaiheella oli merkittäviä kotimaisia seurauksia kolonialismin jälkeisten hallintojen osoittaututtua kestävämmiksi. Sekä vallassa olevat poliittiset johtajat että opposition edustajat alkoivat käyttää erityisiä

identiteettejä (particularistic identities) eri tavoin. Joko perustellakseen autoritaarista politiikkaa, luodakseen syntipukkeja tai saadakseen tukea pelon ja epävarmuuden keskellä. Varsinaisen poliittisen ideologian puuttuessa erityisten identiteettien politiikka täytti tyhjän tilan. Kylmän sodan päätyttyä ja globalisaation fragmentoivan vaikutuksen alettua tuntua enenevässä määrin nämä taipumukset vahvistuivat. Taipumukset eivät ole nähtävissä vain kehittyvissä maissa vaan ne ovat läsnä myös teollistuneissa maissa. Kansallisvaltion perustuva autonomia ja sosiaalinen koheesio ovat katoamassa ja tilalle on tulossa keskinäisriippuvuuden maailma, joka jakautuu kahteen luokkaan. (Kaldor 2006, 80-86.)

Toinen identiteettipolitiikan päälähde onkin globalisaatioon liittyvä epävarmuus. Usein tämä pohjaa neoliberaaliin talouspolitiikkaan, jota 1980- ja 1990-luvuilla harjoitettiin. Se lisäsi työttömyyttä, resurssien ehtymistä, tuloeroja ja urbanisaatiota. Tämä loi sopivan ympäristön rikollisuuden kasvulle. Virallisen valtion talouden rinnalle syntyi rikollisuuteen pohjaava rinnakkaistalous. Aikaa myöten se on saanut vakiinnutettua itsensä linkittymällä virallisiin hallintorakenteisiin korruption ja muun lahjonnan kautta. Nämä verkostot käyttävät identiteettipolitiikan kieltä rakentaakseen alliansseja ja legitimitoidakseen toimintaansa. Verkostot liittyvät myös sotiin ja linkittyvät kansainväliseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen muun muassa diasporayhteisöjen kautta. (Kaldor 2006, 86-87.)

Uusi identiteettipolitiikka yhdistää näitä kahta päälähdettä. Entisen poliittisen eliitin edustajat toimivat yhdessä rinnakkaistalouden verkostojen kanssa sekä erinäisten muiden yhteisön marginaaleissa elävien ryhmien kanssa saadakseen ja ylläpitääkseen vallan. Mitä suurempi epävarmuus vallitsee ja mitä terävämpää polarisaatio on, sitä vähemmän on tilaa yhdistäville poliittisille arvoille. Sodan kontekstissa nämä liittoumat vahvistuvat edelleen yhteisen sotarikoksiin osallistumisen ja yhteisen sotatalouden ylläpitämisen tarpeen kautta. (Kaldor 2006, 88.)

Identiteettipolitiikan merkitys tulee ehkä selvemmäksi, kun sen vastakohtana katsotaan ideapolitiikkaa. Ideapolitiikassa oli kyse erilaisten ryhmien yhteen hitsaamisesta valtiotsikon alle modernisaation nimissä. Tämäntyyppinen politiikka oli yhdistävää ja eteenpäin katsovaa, jossa mukaan otetaan kaikki, jotka ideaa kannattavat. Sitä vastoin identiteettipolitiikka on pirstaloivaa, taaksepäin katsovaa ja pois sulkevaa. Identiteettipolitiikka leimaa ihmiset tiettyyn identiteettiin ja siten väkisin synnyttää vähemmistön. Parhaimmillaan identiteettipolitiikka on psykologista syrjintää ja pahimmillaan se johtaa joukkokarkotuksiin tai kansanmurhiin. (Kaldor 2006, 81.)

Uudella identiteettipolitiikalla on omat piirteensä. Ensinnäkin uusi identiteettipolitiikka on sekä horisontaalista että vertikaalista. Lähes kaikissa uuden nationalismiin konteksteissa diasporayhteisöillä on roolinsa Diasporayhteisöjen vaikutus tuntuu sen mukaan millaisesta yhteisöstä on kyse, lähellä vai kaukana olevasta. Lähellä olevat (esim. naapurimaassa) joutuvat pelkäämään oman turvallisuutensa puolesta ja ovat siten varovaisempia. Kun taas kauemmaksi lähteneillä ei ole suoraa yhteyttä tilanteeseen ja välimatkasta johtuen todellisuus hämärtyy mikä puolestaan johtaa epärealistisiin fantasioihin synnyinseuduistaan. Diasporayhteisöjen tuella onkin usein suhteettomia seurauksia. Toiseksi poliittisen mobilisoinnin kapasiteetti on kasvanut hurjasti. Se on tapahtunut sekä koulutuksen että teknologian kehittymisen myötä. Tieto leviää sekä lukutaidon, että uusien medioiden kautta. Tabloid-tyyppiset lehdet, Internet sekä globaalit uutiskanavat ovat osoittautuneet tehokkaiksi. (Kaldor 2006, 89-91.)

On mahdollista, että erityiset identiteetit ovat tulleet jäädäkseen. Globalisaation tärkein vaikutus tuntuu siinä, että alueeseen perustuva suvereniteetti ei ole enää toimintakykyinen. Erityisten identiteettien politiikka on resepti uusille isompien valtioiden hajoamisesta syntyneille pikku valtioille, joiden rajat ovat ikuisen kiistanalaisia ja joiden olemassaolo perustuu jatkuvalla väkivallalla. Uusi identiteettipolitiikka syntyy modernien valtion rakenteiden hajoamisen tai eroosion seurauksena. (Kaldor 2006, 91, 81.)

3.3.2. Uusien sotien sotatalous

Uusilla sodilla on siis poliittiset tavoitteet. Näitä identiteettipolitiikkaan nojaavia tavoitteita ei kuitenkaan voida erottaa taloudellisesta pohjastaan. (Kaldor 2006, 116.) Uusien sotien materiaalin pohja on erilainen perinteisiin sotiin nähden. Uusi sota saa elantonsa yksityisestä tuotannosta ja globaalisti tai lokaalisti järjestetyistä rahoitusverkostoista. (Latham 2002, 258.) Tyypillisesti sotataloudella viitataan 1900-luvun totaalisten sotien keskitettyyn, kokonaisvaltaiseen ja yksinvaltaiseen järjestelmään. Uudentyyppinen sotatalous on lähestulkoon tämän vastakohta. Uudet sodat ovat globalisoituneita sotia, sisältäen valtion fragmentoitumisen ja hajauttamisen. Väestön osallistuminen sotaan on suhteessa alhaista. Tämä johtuu sekä palkan puutteesta että sotivien osapuolten legitimitetin puutteesta. Kotimainen tuotanto on vähäistä, joten riippuvuus paikallisesta saalistuksesta ja ulkoisesta tuesta sotimisen rahoittamiseksi on korkea. (Kaldor 2006, 95.)

Uusien sotien keskeinen ominaispiirre piirre uusi globalisoitunut sotatalous. Uusissa sodissa sotatalous on hajautunutta, osallistuminen sotaan on alhaista vaikka samaan aikaan kuitenkin työttömyys on erittäin korkeaa. Taloudet ovat voimakkaasti riippuvia ulkoisista resursseista, kotimaan tuotanto vähenee dramaattisesti ja verotulot romahtavat globaalista kilpailusta ja yleisestä tuhosta tai normaalin kaupan häiriintymisestä johtuen. Näissä olosuhteissa taisteluihin osallistuvat joukot rahoittavat toimintansa ryöstelyllä, panttivankien ottamisella, mustanpörssin kaupalla tai ulkoisilla avustuksilla. (Kaldor 2006, 10.) Myös lapset muodostuvat osaksi sotataloutta. Jo siinä, että heitä käytetään sillä lapsille tarvitsee maksaa hyvin vähän tai ei ollenkaan. Ja ollessaan lapsisotilaita he omalta osaltaan osallistuvat ryöstelyyn ynnä muuhun toimintaan.

Ulkoinen apu uusissa sodissa on elintärkeää. Se voi tulla tulonsiirtojen, diasporayhteisöjen suorien avustusten, muiden maiden hallitusten tuen sekä humanitaaristen avustusten kautta. (Kaldor 2006, 109-110.) Ulkoiset avustukset voivat pitää sisällään niin tulonsiirtoja diaspora yhteisöiltä, humanitaarisen toiminnan ”verottamista”, naapurivaltioiden hallitusten tukea, laitonta ase- ja huumekauppaa, öljyn, timanttien ym. kauppaa sekä ihmiskauppaa. Kaikkien näiden muotojen ylläpitäminen edellyttää jatkuvaa väkivaltaa, jotta sotalogiikka rakentuu osaksi talouden toimintaa. Tällaisella sodan vakiinnuttamalla nurinkurisella sosiaalisten suhteiden verkostolla on tapana levitä rajojen yli pakolaisten, järjestäytyneen rikollisuuden tai etnisten vähemmistöjen myötävaikutuksesta. (Kaldor 2006, 10.)

Normaalin talouden kadotessa taka-alalle muodostuu konfliktin ylläpitämisestä siis talouden perusta, jossa konflikti ylläpitämiseksi tarvitaan uudenlaista sotataloutta ja uusi sotatalous tarvitsee toimiakseen konfliktin. Sota luo legitimitetin erinäiselle rikolliselle toiminnalle samalla kun tämä toiminta puolestaan rahoittaa ja sitä myöden ylläpitää konfliktia. Näin muodostuu kehä jossa sotaakäyvät osapuolet tarvitsevat enemmän tai vähemmän pysyvää konfliktia tuottaakseen uudelleen valta-asemansa ja pääsyä resursseihin. (Kaldor 2006, 117.) Tämä kehä puolestaan on edesauttamassa niiden olosuhteiden syntyä, joissa lapsista tulee sotilaita. Konfliktin jatkuminen ja sotatalouden normalisoituminen häiritsee normaalielämää tai tekee sen jopa täysin mahdottomaksi. Työn ja mahdollisuuksien puute voidaan nähdä yhtenä syynä lasten vapaaehtoiselle rekrytoinnille.

Tässä uusien sotien todellisuudessa olemassa oleva varallisuus jaetaan uudestaan. Yksinkertaisimmat tavat ovat ryöstely, varkaus, kiristäminen, turmeleminen ja panttivankien ottaminen. Hiukan hienostuneempi tapa on markkinoiden paine, jossa alue jaetaan niin että taistelevat osapuolet hallitsevat hyödykkeiden markkinahintoja. Vielä

astetta hienostuneempia ovat ”sotaverot” toisin sanoen suojeluraha keskeisten hyödykkeiden tuottajilta ja laittomasta kaupasta, kuten huumeet. (Kaldor 2006, 108-109.)

Yhtenä merkittävänä piirteenä epäonnistuneiden valtioiden kuvauksessa on fyysisen pakottamisen kontrollin menettäminen. Epäonnistuminen alueen fyysisen kontrollin säilyttämisessä, sekä yleisen kannatuksen säilyttämisessä vähentää veronkeruun kykyä ja sitä kautta heikentää valtion tuloja. Alaspäin vievä kierre verojen ja legitimitetin menettämisestä, kasvavasta epäjärjestyksestä ja armeijan hajautumisesta johtaa siihen kontekstiin, jossa uusia sotia syntyy. Sodan fragmentoituminen ja epävirallistuminen on samanaikainen ilmiö talouden epävirallistumisen kanssa. Uudenlainen epämuodollinen globalisoitunut talous muodostuu. Siinä ulkoiset rahavirrat, erityisesti humanitaariset avustukset ja tulonsiirrot integroituvat osaksi paikallista tai alueellista varallisuuden uudelleenjakoon ja laittomaan kaupankäyntiin perustuvaa taloutta. (Kaldor 2006, 97, 110.)

3.3.3. Uusien sotien menet

Sodankäynnin tapa on muuttunut – keinot joilla sotaa käydään. Uuden sodan strategioita inspiroi sekä sissisodankäynnin kokemukset, että kapinallisia vastaan käyty sota. Inspiraatiosta huolimatta uuden sodan strategiat ovat omanlaisensa. Perinteisessä sodassa tavoite oli saavuttaa alueen kontrolli sotilaallisin keinoin. Sissisodankäynnissä taas alueen kontrollia tavoiteltiin välttämällä massiiviset sotilaallisen voiman keskittymät ja keskittymällä väestön poliittiseen kontrolliin. Yhteenottoja välteltiin viimeiseen saakka. Myös Uudessa sodassa taisteluita pyritään välttämään ja aluetta hallitsemaan väestön poliittisen kontrollin kautta. Sissisodankäynnin keskittyessä, ainakin teoriassa, voittamaan ihmisten sydämet ja mielet lainaa uusi sota kapinallisia vastaan käytyjen taisteluiden metodeista ajatuksen vihan ja pelon kylvämisestä. Tavoitteena on kontrolloida populaatiota juurruttamalla ihmisiin pelko ja hankkiutumalla eroon eri identiteetin omaavista. (Kaldor 2006, 8-9.) Myös terrorismi liittyy uuteen sotaan yhtenä sen metodina. Terrorismi täytyykin ymmärtää uuden sodan yhtenä varianttina – loogisena jatkumona uusissa sodissa kehitetyille taktiikoille. (Kaldor 2006, ix.)

Uusissa sodissa taistelee kirjava joukko ryhmiä. Puolisotilaallisia yksiköitä, paikallisia sotaherroja, rikollisjengejä, poliisivoimia, palkkasotureita sekä tavallisia armeijoita ja niistä eronneita yksiköitä. Nämä ryhmät ovat hyvin hajautuneita, operoivat sekoittamalla yhteistyötä ja yhteenottoja ja hyödyntävät viimeisintä teknologiaa. (Kaldor 2006, 9.)

Uuden sodan strategia tarkoittaa usein väestön karkottamista muun muassa massamurhien, pakkosiirtojen sekä poliittisin, psykologisin ja taloudellisin uhkailujen keinoin. Tästä johtuu se, että kaikissa näissä sodissa on nähtävissä pakolaisten ja maansisäisten pakolaisten määrän dramaattinen nousu. Tämä on syynä myös väkivallan siviileihin kohdistumiselle. Sopimuksiin kirjatut sodankäynnin laittomuudet muodostavat nyt uuden sodan strategian olennaisimman osan. (Kaldor 2006, 9.)

Uusissa sodissa aluetta pyritään hallitsemaan poliittisin keinoin. Poliittinen kontrolli saavutetaan muodostamalla uskollisuus tiettyyn leimaan. Tämä tarkoittaa, että suurimman osan alueella asuvista ihmisistä täytyy myöntyä identiteettiin ja ottaa tämä leima omakseen. Alueen kontrollia ei saavuteta voittamalla kansan tuki vaan poistamalla eri identiteetin omaavat väestönsiirtojen (displacement) kautta. (Kaldor 2006, 104.) Uusi sota pyrkii siis luomaan epäsuotuisan ympäristön niille, joita se pysty kontrolloimaan. Menetelmät, joilla tähän päästään ovat: eri leiman omaavien systemaattiset murhat, etninen puhdistaminen sekä alueen tekeminen elinkelvottomaksi niin fyysisesti, psyykkisesti kuin taloudellisestikin. Oman puolen eli saman identiteetin omaksuneiden kontrolli ei perustu positiivisiin hyötyihin vaan jatkuvaa pelkoon ja turvattomuuteen sekä vastapuolen vihaamiseen. Silmiinpistävän ja äärimmäisten julmuuden harjoittamisesta tulee ensisijaista. Tärkeäksi muodostuu myös mahdollisimman monen osallistuttaminen tähän toimintaan, jotta syntyy jaettu osallisuus rikokseen. Pääpiirteittänsä siis ne menetelmät, jotka perinteisen sodan aikana olivat laittomia ja ei-toivottavia ovat muodostuneet uuden sodan keskeisiksi menetelmiksi. (Kaldor 2006, 105-106.) Sotaa käyvien osapuolten yhteisestä vihan ja pelon kylvämisen tavoitteesta johtuen osapuolet operoivat tavalla, joka on molemminpuolisesti vahvistava. Toistensa avustuksella ne onnistuvat luomaan epävarmuuden ja epäilyksen ilmapiirin. (Kaldor 2006, 10.)

Uudessa sodassa menetelmät kietoutuvat yhteen tavoitteiden ja sotatalouden kanssa tavalla, jota on vaikea rikkoa. Jokainen näistä elementeistä vahvistaa toistaan, jolloin muodostuu sykli missä yksi asia johtaa toiseen ja niin edespäin. Uusi sota on hyvin kokonaisvaltainen ilmiö. Se kattaa lähestulkoon jokainen ihmiselämän aspektin ja muodostuu kiinteäksi osaksi yhteiskuntaa ja sen taloutta. Melkein voisi sanoa, että yhteiskunta ja talous rakentuvat uuden sodan logiikan perusteella eikä niin päin, että sota muodostuu osaksi olemassa olevia rakenteita. Kokonaisvaltaisuudesta johtuen kierteen katkaiseminen on äärimmäisen vaikeaa, koska sen tulisi tapahtua kaikilla osa-alueilla. Yhteen kohtaan puuttuminen ei vielä horjuta kokonaisuutta niin etteikö se voisi siitä toipua. Uudet sodat ovat usein pitkittyneitä konflikteja, joissa väkivallalle ja sodan logiikalle muodostuu siten

sukupolvien ketju. Ainoa todellisuus, joka tunnetaan, on sota. Sodan todellisuus muodostuu normiksi. Seuraavaksi tarkastellaankin tarkemmin uuden sodan piirteitä, sitä millainen tämä todellisuus on.

3.3.4. Uuden sodan piirteet

Uuden sodan tavoitteita, taloutta ja metodeita on tarkasteltu Mary Kaldorin uuden sodan teorian silmin. On ehkä kuitenkin aiheellista tarkastella myös muiden kuvauksia uusista sodista ja sen keskeisistä piirteistä. Martin van Creveld (1991, 20) puhui kylmän sodan päättymisen kynnyksellä matalan intensiteetin konflikteista. Hän hahmotti matalan intensiteetin konflikteja seuraavasti:

1. Matalan intensiteetin konflikteja esiintyy pääasiassa maailman vähemmän kehittyneissä osissa. Niitä esiintyy teollistuneissakin osissa mutta ne tunnetaan eri nimellä, kuten terrorismi, poliisitoiminta tai levottomuudet.
2. Hyvin harvoin molempina osapuolina on perinteinen armeija. Vaan hyvin usein osapuolina ovat pysyvät sotilaat vastassaan sissejä, terroristeja tai jopa siviilejä, mukaan lukien naisia ja lapsia.
3. Suurimmassa osassa näistä konflikteista ei hyödynnetä korkean teknologian aseita.

Samoja piirteitä on löydettävissä Kaldorinkin kuvauksesta. Uudet sodat keskittyvät lähinnä vähiten kehittyneille alueille, osapuolina on kirjava joukko erinäisiä ryhmittymiä, eikä sotaa käydä kehittynein teknologisin asein. Kuvaukset ovat kovin samanlaiset vaikka Kaldorin tarkastelu on tapahtunut kylmän sodan ja 9/11 jälkeisellä ajalla.

Beckille uutta sotaa, tai kuten hän sanoo post-nationaalista sotaa, puolestaan kuvaa kansallisvaltioille tyypillisten erotteluiden sulaminen tai haihtuminen. Joko-tai –asettelun tilalle on tullut sekä-että -aetelma. Uusi sota sisältää sekä sodan että rauhan, poliisin ja armeijan, rikoksen ja sodan ja siviilin ja sotilaan. (Beck 2005, 8.) Saman toteaa myös Kaldor, jolle yksi keskeinen uuden sodan piirre on väkivallan leviäminen. Konfliktin vaikutuksen leviämistä naapurimaihin on lähes mahdotonta estää. Monet tekijät vaikuttavat olosuhteiden uusiutumiseen. Sodalla on hintansa ja usein naapurinmaissa vaikutus tuntuu lähes välittömästi. Naapurimaassa konfliktin vaikutuksesta menetetään

kauppaa, pakolaiset ovat taakkana ja laittomia kaupankäynnin piirejä muodostuu. Taloudellisen vaikutuksen lisäksi myös identiteettipolitiikalla on tapana levitä rajan yli. Uudessa sodassa lähes kaikki perinteiset jaottelut ovat hajoamassa. Poliittista ja taloudellista on vaikea enää erottaa toisistaan samoin kuin julkista ja yksityistä sekä sotilasta ja siviiliä. Yhtä lailla myös ero sodan ja rauhan välillä on katoamassa. (Kaldor 2006, 116-117.) Perinteisen sodan myötä mahdolliseksi tullut sodan ja rauhanajan erottelu, kuten kaikki muutkin selkeät jaot ovat katoamassa. Tätä myötä uuden sodan toteaminen käy hankalaksi. Perinteisessä sodassa vallinneet säännöt perustuivat sodan julistamiseen, tiedettiin milloin ne pätivät ja milloin eivät. Uuden sodan alkua, ja loppuakin, taas on erittäin vaikea määritellä. Tällöin ei myöskään voida sanoa milloin yhdestä koodistosta siirrytään toiseen vaan uudelle sodalla muodostuu oma logiikkansa.

Nykyaikainen väkivalta on mielivaltaista eivätkä valtion rajat enää estä sitä. Väkivallan toimintamallit ovat vahvistuneet terrorismin ja nykyaikaisten konfliktien vaikutuksesta ja identiteettipolitiikka tuntuu olevan vielä hallitsevampaa kuin 1990-luvulla. Toisin sanoen siis 2000-luvun poliittinen väkivalta on suuremmissa määrin kaikkialla läsnä olevaa. Väkivalta kohdistuu enenevässä määrin siviileihin, pitää sisällään sodan ja rikollisuuden erot hämärtyvät ja se perustuu sekä on automaattisesti jakavalle identiteettipolitiikalle. Nämä ovat uuden sodan piirteet. (Kaldor 2006, vii-ix.)

Seuraavaksi määritellään vielä tarkempia uuden sodan piirteitä. Uuden sodan *toimijoiksi* voidaan määritellä erinäinen joukko ryhmittymiä, joista suuri osa on epävirallisia ja yksityisiä. Näihin lukeutuvat sissiarmeijat, poliisiyksityöt, rikollisjengit, palkkasoturit, suku- tai klaanipohjaiset epäsäännölliset sotavoimat, puolisolitaalliset ryhmät, puoliorganisoidut miliisit ja paikalliset puolustusyksiköt, kansainväliset rauhanturvaajat, kansalliset armeijat sekä terroristiverkostot. (Latham 2002, 257-258.)

Sekoitus julkisia, yksityisiä, valtion ja ei-valtion taistelevia yksiköitä on tyypillistä uusille sodille. Toimijoina uusissa sodissa ovat *puolisotilaalliset ryhmät*, joille tyypillistä on yhden johtajan ympärille kehittyvä autonominen rakenne. Puolisotilaalliset ryhmät koostuvat yleensä irtisanotuista tai ylimääräisistä sotilaista tai karkureista. Lapsisotilaiden käyttö on myös yleistä, varsinkin Afrikassa. *Itsepuolustusjoukot* koostuvat omia yhteisöjään puolustavista vapaaehtoisista. *Palkkasoturit* ovat mukana joko henkilökohtaisella sopimuksella tietyn ryhmän kanssa tai omana joukkonaan. Uutena ryhmänä mukaan on tullut *yksityiset turvayhtiöt*. *Kansainväliset joukot* ovat usein YK:n tai jonkin muun kansainvälisen organisaation nimen alla toimivia joukkoja. Kaikille näille joukoille tyypillistä

on pystysuoran johtamisjärjestelmän sekä hierarkian puute. Nämä ryhmät toimivat sekä yksin että yhteistyössä toistensa kanssa. (Kaldor 2006, 97-101.)

Aseellisen konfliktin syyt ja *tavoitteet* ovat samoin muuttumassa. Näistä muutoksista tavoitteissa on keskusteltu Kaldorin identiteettipolitiikan yhteydessä. (Latham 2002, 258.) Päällimmäisenä ovat nurkkakuntaisten identiteettien ylläpitäminen ja vahvistaminen terrorin avulla. Tuhon kylväminen ja pelon istuttaminen näyttäisivät muuttuneet keinoista syiksi.

Uuden sodan *konteksti* muodostuu monen asian yhteisvaikutuksesta. Uuteen sotaan kuuluvien kehitysten myötä ero poliittisen ja taloudellisen, julkisen ja yksityisen sekä armeijan ja siviilien välillä alkavat hajota. Ja uusi taaksepäin suuntautuva sosiaalisten suhteiden verkosto alkaa muodostua. Tässä uudessa verkostossa talous ja väkivalta ovat tiukasti yhteen sidottuja jaetussa identiteettipolitiikan viitekehyksessä. (Kaldor 2006, 113.)

Kontekstissa keskeiseksi nousee *inhimillinen vaikutus*. Siviilit muodostavat suurimman osan uhreista ja väkivalta suunnatanaankin nimenomaan siviileihin. Siviileillä ei ole armeijan joukoilleen antamaa suojelua vaikka ero taistelijan ja ei-taistelijan välillä onkin hämärtyvässä. Ihmisten juuriltaan siirtäminen, joko pakolaisena toiseen maahan tai maansisäisenä pakolaisena omassa maassaan, on yksi merkittävimmistä seurauksista puhuttaessa. Ihmiset joutuvat hakeutumaan muualle materiaalisesta tai fyysisestä turvattomuudesta johtuen. Siirtymisen syynä saattaa olla myös suoranainen etninen puhdistaminen. Vangitsemiset, kidutus, raiskaus sekä sodankäynnin aseena että sivuvaikutuksena kohdistuu myös pääasiassa siviileihin. Nykyaikaisille konflikteille on tyypillistä myös rikollisuuden kasvu mikä johtaa muun muassa siihen, että on vaikea erottaa toisistaan rikollinen ja poliittinen väkivalta. Panttivankien ottaminen, kidnappaukset, salakuljetus, ryöstely ovat tapoja rahoittaa poliittista väkivaltaa. Poliittiset syyt verhoavat alleen myös puhtaasti rikollisen toiminnan. (Kaldor 2006, viii.)

Uudet sodat tapahtuvat kontekstissa, jota voidaan kuvailla globalisaation äärimmäiseksi versioksi. Alueeseen perustuva talous lähestulkoon romahtaa. Tähän johtaa valtion tuen vetäminen, fyysinen tuhoaminen, markkinoiden eristyminen valtioiden pirstaloitumisesta johtuen, ulkopuolisten pakottamat saarrot, sotavoimien läsnäolo sekä se, että varaosia, raakamateriaaleja ja polttoainetta on mahdoton saada. Joissakin harvoissa tapauksissa tosin muutaman arvokkaan hyödykkeen tuotanto jatkuu. Uuden sodan kontekstissa työttömyys on hyvin korkeaa, inflaatio hillitön, valuutta romahtaa ja arvohyödykkeitä käytetään valuutan sijaan. Uuden sodan *poliittinen talous* syntyy kun tuotannon

romahtamisen ja verokannan kuihtumisen seurauksena valtion, kuten yksityisten sotilaallisten ryhmienkin on käännäyttävä uusien rahoituslähteiden puoleen. (Kaldor 2006, 108.)

Merkittävä piirre uusissa sodissa on myös konfliktin *sosiaalinen rakenne*. Paikallisen yhteisön tasolla uuden sodan organisoidun väkivallan instituutiot sulatavat yhteen taloudellisen hyväksikäytön ja sotilaallis-poliittisen pakottamisen. Samalla päästään käsiksi globaaleihin talous- ja hyödykevirtoihin. Tästä seuraa monissa paikoissa taloudellisen ja poliittisen piirin hajoaminen. (Latham 2002, 259.) Konflikti tavallaan muodostuu yhteiskuntaa ylläpitäväksi voimaksi. Sen kautta tulee kaikki – politiikka, elanto, työ ja turva.

4. Lapsisotilaat uuden sodan ilmentymänä

YK:n pääsihteeri nimesi seitsemännessä lapsia aseellisissa konflikteissa käsitelleessä raportissaan huolenaihekohteita, jotka ovat Afganistan, Burundi, Filippiinit, Haiti, Irak, Israel ja Palestiinalaisalueet, Keski-Afrikan tasavalta, Kolumbia, Kongon Demokraattinen tasavalta, Libanon, Myanmar, Nepal, Norsunluurannikko, Somalia, Sri Lanka, Sudan, Tšad ja Uganda. (YK pääsihteerin raportti, 2007.) Nämä maat ovat aineiston perusta, pois lukien Israel ja Palestiinalaisalueet, missä tällä hetkellä lapsisotilaita ei ole. Tämä rajaus on tehty sillä perusteella, että pääsihteerin raportti koskee lapsia aseellisissa konflikteissa eli ei varsinaista lapsisotilaiden käyttöä. Näin ollen nämä maat on rajattu aineistosta pois.

Varsinainen aineisto on koottu näitä huolenaihekohteita käsittelevistä raporteista vuodelta 2008. Raportit on otettu Coalition to Stop the Use of Child Soldiers⁸ –järjestön maasivuille kerätyistä eri lähteistä olevista vuoden 2008 raporteista.

Sodan ollessa hyvin konkreettinen ilmiö ja lapsisotilasilmiön tapahtuessa tässä viitekehyksessä, jossa nimenomaan on kyse todellisesta elämästä ja sen realiteeteista on valittava menetelmällinen lähestymistapa, jonka kautta voidaan kuvailla tätä todellisuutta. Poliittinen ja retorinen taso on toki läsnä lapsisotilasongelmassa kun liikutaan valtioiden välisellä tasolla, jossa merkittävää on se mitä voidaan sanoa ja miten. Tällä tasolla on

⁸ Koalitio on perustettu vuonna 1998 kansainvälisten ihmisoikeus- ja humanitaaristen järjestöjen toimesta. Koalition jäsenjärjestöihin kuuluvat muun muassa Amnesty International ja Human Rights Watch. Koalitio on myös YK:n pääsihteerin lapsia aseellisissa konflikteissa käsittelevän erityisedustajan partneriorganisaatio ja kuuluu tämän kansalaisjärjestöistä kokoamaan neuvontaryhmään. Koalitio julkaisee myös Child Soldiers Global Report –raporttia, josta viimeisin on ilmestynyt 2008. (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, 2007.)

seurauksensa myös konkreettiselle tasolle mutta tässä tutkimuksessa painopiste ei ole tällä puolella vaan siinä todellisen maailman kontekstissa, jossa lapset toimivat sotilaina. Sisällönanalyysin avulla voidaan tutkia juuri tätä konkreetista tasoa ja päästä jonkinlaiseen käsitykseen siitä, mitkä syyt johtavat lapsisotilasilmiöön tai edesauttavat sen syntymistä.

Edellä mainituin rajauksin kerättyihin 24 raporttiin on kohdistettu aineistolähtöinen teoriaohjaava sisällönanalyysi erityisesti Kaldorin uuden sodan –teoriaa hyödyntäen. Seuraavaksi tarkastellaan ensin menetelmää yleisemmällä tasolla ja tämän jälkeen sitä, miten sitä on tässä työssä hyödynnetty.

4.1. Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysin klassikkoteoksiin kuuluu Bernard Berelsonin (1952) teos *Content Analysis in Communication Research*, jossa sisällönanalyysi määritellään:

”Sisällön erittely (*content analysis*) on kommunikaation ilmisisällön objektiivista, systemaattista ja määrällistä kuvailua varten soveltuva tutkimustekniikka”⁹. (Berelson 1952, 18.)

Berelsonin määritelmästä voisi päätellä, että sisällönanalyysi on kvantitatiivinen metodi. Kvalitatiivinen – kvantitatiivinen asteikolla sisällönanalyysi kuitenkin sijoittuu jonnekin välimaastoon. Se on hybriditekniikka (Bauer 2000, 132), minkä aineistoksi käy mikä vain millä on tarkoitus viestiä (Hermann 2008, 152). Ehkä mielekästä onkin erottaa toisistaan *sisällönanalyysi* ja *sisällön erittely*, eikä niputtaa molempia tapoja saman otsikon alle. Tässä erottelussa sisällönanalyysillä pyritään kuvaamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti kun taas sisällönerittelyssä dokumenttien sisältöä kuvataan puolestaan kvantitatiivisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 105-106.)

Oletus on, että laadulliset menetelmät ovat jollain tavoin yhteydessä merkitykseen. Auki on kuitenkin mahdollista jättää se, mikä voidaan määritellä *laadulliseksi*. (Klotz & Prakash 2008, 1.) Laadullisesta tutkimuksesta ei tulisikaan puhua yhtenä kokonaisuutena vaan lähestyä sitä tutkimuserinteiden kautta ja käyttää laadullista tutkimusta lähinnä yhdistävänä kattokäsitteenä. Tuomi & Sarajärvi rajaavat laadullista tutkimusta

⁹ Content analysis is a research technique for the objective, systematic, and quantitative description of the manifest content of communication. Käännös teoksesta Tuomi & Sarajärvi: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (2009, 105). Kursivoinnit alkuperäisessä.

määrittelemällä seitsemän laadullisen tutkimuksen perinnettä: Aristoteelinen perinne ja ymmärtävä tutkimus, hermeneuttinen perinne ja ihmistieteellinen tutkimus, fenomenologis-hermeneuttinen perinne ja tulkinnallinen tutkimus, kriittisen teorian perinne ja toimintatutkimus, yhdysvaltalainen laadullisen tutkimuksen perinne, pehmeät menetelmät ja pehmeä tutkimus sekä postmoderniin tieteeseen perustuva tutkimus. Tämän jaon seitsemään perinteeseen he perustelevat laadullisen tutkimuksen oppaiden muodostamalla kirjolla, jota on mahdollista selkeyttää tarkastelemalla sitä tämän jaon kautta. Perinnejaoittelun ei kuitenkaan ole tarkoitus toimia tyhjentävänä listana. Tuomi & Sarajärvi huomioivat, että jaottelun ulkopuolelle ja väleihin jää merkittäviä ajatussuuntauksia. Erottelun on tarkoitus olla selventävä, ei suinkaan kaikenkattava lista. Jaottelun taustalla on kaipaus laadullisen tutkimuksen ryhdikkyudesta, joka voitaisiin saavuttaa kiinnittämällä huomiota laadullisen tutkimuksen erilaisiin perinteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 9-11, 165.)

Oman tarkastelunsa Tuomi & Sarajärvi pohjaavat yhdysvaltalaiseen laadullisen tutkimuksen perinteeseen. Heidän mukaansa sisällönanalyysi sallii tietynlaista käsitteellistä liikkumavapautta vaikka toki tietyt rajoitukset on hyväksyttävä. Ensinnäkin on otettava huomioon jo aiemmin mainittu ero sisällönanalyysistä ja sisällön erittelystä. Tuomi & Sarajärvi eivät kuitenkaan näe, että näiden käsitteiden erottaminen olisi kovin merkityksellistä. Toiseksi Tuomi & Sarajärvi, vaikkakin pohjaavat kirjansa yhdysvaltalaiseen perinteeseen, erottuvat ko. perinteestä käyttämällä erottelua *aineistolähtöinen*, *teorialähtöinen* ja *teoriaohjaava* analyysi induktiivinen – deduktiivinen jaon sijaan. Kolmanneksi liikkumavapauden ansiosta kapea käsitys metodologiasta ja sen merkityksestä sekä ohjaussuhteesta tutkimuksessa on mahdollinen. Tällaisessa sisällönanalyysissä on tarkoitus järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon eli luoda tutkittavaa ilmiötä kuvaavasta aineistosta sanallinen kuvaus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 107-108.)

Laadullisesta tutkimuksesta on tavallaan muodostunut oletuskategoria, johon kuuluu kaikki *ei* kvantitatiivinen. (Barkin 2008, 211.) Jakoa kvalitatiiviseen ja kvantitatiiviseen voitaisiinkin miettiä uudestaan, koska pohjimmiltaan kaikki luenta on kvalitatiivista riippumatta siitä muutetaanko tuloksia lopuksi numeeriseen muotoon vai ei. (Krippendorff 2004, 15-16.)

Nykyaikaisessa sisällönanalyysissä on erotettavissa kolme sille ominaista piirrettä. Ensinnäkin se on tutkiva prosessissaan ja ennustava sekä päättelevä aikomuksessaan. Sisällönanalyysi on *empiriaan perustuva metodi*. Toiseksi nykyaikainen sisällönanalyysi nousee *perinteisten symboli-, sisältö- ja aiekäsitysten yläpuolelle*. Tämä on nähtävissä

kommunikaatiokäsitteen muutoksessa, johon on vaikuttanut niin muutos teknologian kehityksessä kuin kulttuurin tuomassa muutoksessa siihen, mitä analysoidaan. Kolmanneksi *nykyaikaisen sisällönanalyysi on täytynyt kehittää oma metodologiansa*. Metodologian oli muodostuttava sellaiseksi, joka mahdollistaa suunnittelemaan, toteuttamaan, selittämään, uudelleen tuottamaan sekä kriittisesti arvioimaan analyysijä. Metodologia ei ole arvo sinänsä vaan sen on tarkoitus auttaa tutkijaa tutkimaan kriittisesti tutkimusmetodien logiikkaa, rakennetta ja protokollaa, arvioimaan yksittäisten tekniikoiden toimivuutta sekä sitä, millä todennäköisyydellä tietty tutkimusmalli voi tuottaa lisätietoa. Metodologia siis antaa kielen puhuttaessa tutkimusprosessista, ei tutkimusaiheesta. (Krippendorff 2004, xvii-xxi.) Tässä mielessä keskustelu metodologiasta pakottaa selkeyttämään tutkimuksen tavoitteita, määrittelemään selkeästi ydinkäsitteet sekä asettamaan teoreettisia oletuksia. (Klotz & Prakash 2008, 2-3.) Sidokset teorian ja metodologian välillä ovat monitahoiset. Ne kuitenkin ovat hyödyllisimmillään täydentäessään toisiaan luodakseen tietoa. (Sprinz & Wolinsky-Nahmias 2004, 3-4.)

Tuomen & Sarajärven mukaan sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa ja joka voidaan käsittää paitsi yksittäisenä metodina myös löyhänä teoreettisena viitekehiksenä. Sisällönanalyysillä pyritään luomaan tiivistetty ja yleinen kuva tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91-103.) Sisällönanalyysillä, toisin kuin muilla tekstin tulkinnan metodeilla, pyritään vähentämään tekstien kompleksisuutta. Sisällönanalyysin avulla voidaan tehdä objektiivisia päätelmiä aineistosta suhteessa sen kontekstiin. (Bauer 2000, 132-133.) Erona muihin metodeihin on se, mitä sisällönanalyysissä pidetään tutkimusmetodin lähtöpisteenä, eli tekstiä. Sisällönanalyysissä tekstillä tarkoitetaan, jotain mikä merkitsee jollekin jotakin. Teksti on tuotettu sillä tarkoituksella, että sillä on merkitystä jollekin. Tämä puolta ei voida jättää huomioimatta. Krippendorffin tarjoama sisällönanalyysin määritelmä¹⁰ keskittyykin sisällönanalyysin prosessiin, eikä jätä huomiotta analyysoijan kontribuutiota sisältöä määriteltäessä. Avain määritelmään löytyy siitä toiminnasta, mikä määrittelee sisällönanalyysin aineiston luonteen. Krippendorffin mukaan suurin osa analyysoijista todennäköisesti ymmärtää, että analyysin lähtöpiste, eli teksti, on merkityksellinen muillekin kuin vain tutkijalle. (Krippendorff 2004, 19-22.)

Krippendorff antaa kuusi ominaisuutta, jotka ovat merkityksellisiä hänen määritelmänsä kannalta. 1. tekstillä ei ole *tavoitetta* tai *päämäärää* eli ei *lukijasta riippumattomia*

¹⁰ "Sisällönanalyysi on tutkimustekniikka toisinnettavissa olevien ja validien päätelmien tekemiseksi aineistosta suhteessa sen kontekstiin." (Krippendorff 1980, 21.)

ominaisuuksia. Tekstissä *ei ole mitään synnynnäisiä merkityksiä* vaan merkityksen tuo aina joku. 2. teksteillä ei ole yhtä ainoaa merkitystä, jota olisi mahdollista löytää. Tekstejä voidaan lukea eri näkökulmista, merkeille antaa eri merkityksiä ja aineisto voidaan altistaa useille analyyseille. 3. *tekstistä heränneiden merkitysten ei tarvitse olla jaettuja.* Jos sisällönanalyyseissä ei olisi sallittua lukea tekstejä eri tavalla kuin muut ovat lukeneet, olisi sen harjoittaminen turhaa. 4. vaikka hyväksyisikin perinteisen ajatuksen siitä, että merkitykset ovat olemassa tekstissä, *merkitykset ovat jotain muuta kuin annettu teksti.* Tällä tarkoitetaan sitä, että analyysoijan on katsottava tekstien fyysisen olemuksen taakse ja käsittämään tekstiin liittyvät linkit. 5. *teksteillä on merkityksiä suhteessa tiettyihin konteksteihin, diskursseihin tai merkityksiin.* Analyysoijan tehtäväksi jää rakentaa maailma, jossa tekstin käyvät järkeen ja hänen on mahdollista vastata asettamiinsa kysymyksiin. 6. tekstin luonne vaati, että *tutkija tekee tarkkoja päätelmiä* tekstistä suhteessa sen kontekstiin. Krippendorffin määritelmä sisällönanalyyseistä asettaa siis metodin keskipisteeseen nimenomaan päätelmien tekemisen. (Krippendorff 2004, 22-25.)

4.2. Päätelyn logiikka sisällönanalyyseissä

Tuomi & Sarajärvi käyttävät Eskolan (2007) laadullisen tutkimuksen analyysin jaottelua kolmeen luokkaan¹¹, *aineistolähtöiseen, teorialähtöiseen ja teoriaohjautuvaan analyysiin.* (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.)

Aineistolähtöisessä analyysissä avainajatuksena on analyysiyksiköiden ennaltamääräämättömyys. *Aineistolähtöisessä* analyysissä teoreettinen kokonaisuus pyritään luomaan tutkimusaineistosta, jolloin analyysiyksiköt valitaan tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti, eli ne eivät ole etukäteen sovittuja tai harkittuja. *Aineistolähtöisessä* analyysissä teoria tulee kuvaan mukaan vasta analyysiä toteutettaessa. *Aineistolähtöisessä* analyysissä on se perustavanlaatuinen ongelma, että pystyykö tutkija kontrolloimaan analyysin aineistolähtöisyyttä. Siis, että analyysi tapahtuu vain ja ainoastaan aineistolähtöisesti ilman, että tutkijan tekemät valinnat käsitteistä, tutkimusasetelmasta ja menetelmistä vaikuttaisivat. Tämä ongelma on läsnä laadullisessa tutkimuksessa mutta nimenomaan aineistolähtöisessä analyysissä se on suuremmassa roolissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95-96.)

¹¹ "Voidaan puhua vaikkapa *aineistolähtöisestä, teoriasidonnaisesta tai teorialähtöisestä* tutkimuksesta." (Eskola 2007, 162.)

Teorialähtöinen analyysi puolestaan nimenomaan pohjaa johonkin teoriaan, malliin tai auktoriteetin esittämään ajatukseen ja kyseessä on eritoten teorian testaaminen. Aineiston analyysiä ohjaa tässä tapauksessa valmis aikaisemman tiedon pohjalta luotu kehys. Tämän jo tunnetun mallin mukaan tutkittava ilmiö määritellään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 98.)

Edellä mainittuun ongelmaan objektiivisista havainnoista voi etsiä ratkaisua *teoriaohjaavasta* analyysistä. Teoriaohjaava analyysi on tavallaan kompromissi aineisto- ja teorialähtöisen analyysin välillä. Teoriaohjaavassa analyysissä voi olla teoreettisia kytkeviä, jotka eivät pohjautu suoraan teoriaan tai teoriaa voidaan käyttää apuna analyysi edetessä. Aiempi tieto ohjaa tai on apuna analyysiyksiköitä valittaessa vaikka tässäkin ne valitaan aineistosta. Analyysissä on siis nähtävissä aiemman tiedon vaikutus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97.)

Aineistolähtöinen, teorialähtöinen ja teoriaohjaava –jaottelun ohella voi käyttää perinteistä jakoa induktiiviseen ja deduktiiviseen päättelyyn. Tässä jaottelussa yhdistetään teorialähtöinen deduktiiviseen päättelyyn (yleisestä yksityiseen) ja aineistolähtöinen induktiiviseen (yksityisestä yleiseen). Induktiivisen ja deduktiivisen rinnalle Tuomi & Sarajärvi nostavat myös abduktiivisen päättelyn, joka, kuten teoriaohjaava analyysi, löytyy jostain välimaastosta. Tässä tutkijan ajatteluprosessissa taistelevat aineistolähtöisyys ja valmiit mallit. Analyysien ja päättelyiden logiikoiden yhdistäminen tällä tavalla on kuitenkin Tuomen & Sarajärven mukaan ongelmallinen. Sitä voitaisiin yhtä hyvin lähestyä toisesta suunnasta eli sijoittamalla kolme analyysin pääluokkaa päättelyn logiikoiden kenttään eikä toisinpäin. Tuomi & Sarajärvi perustelevat jaottelua sillä, että mitä aiemmassa analyysin vaiheessa teoria otetaan mukaan ohjaamaan päättelyä, sitä lähempänä deduktiivista päättelyä ollaan ja vastaavasti mitä myöhemässä, sitä lähempänä ollaan induktiivista. Yhteyttä aineistolähtöisen, teorialähtöisen ja teoriaohjaavan analyysin ja deduktiivisen, induktiivisen ja abduktiivisen päättelyn logiikan kanssa haettiin, koska analyyseja erottavana tekijänä on nimenomaan analyysin päättelyprosessin muoto. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96-100.)

Krippendorffin logiikka on samankaltainen kuin Tuomen & Sarajärven mutta hän käyttää perinteistä luokittelua. Krippendorff käyttää päätelmä-termiä selventäessään induktiivinen, deduktiivinen, abduktiivinen jakoa. Hän selventää tätä, koska painotettuaan sisällönanalyysin päätelmällistä luontoa, on tärkeää erottaa, mikä määritelmä on tämän keskustelun kannalta relevanttia. Deduktiiviset päätelmät perustuvat olettamuksiinsa ja ovat loogisesti sitovia. Ne etenevät yleisestä erityiseen. Induktiiviset taas johtavat

yleistyksiä samankaltaisuuksista ja etenevät erityisestä yleiseen. Abduktiiviset puolestaan etenevät loogisesti selkeiden alueiden halki, tietynlaisista yksityiskohdista toisiin. Juuri tällaiset päätelmät ovat kiinnostuksen kohteena sisällönanalyysissä. Ne etenevät tekstistä vastauksiin. Krippendorff päätykin siihen, että induktiiviset ja deduktiiviset päätelmät eivät ole oleellisia sisällönanalyysin kannalta. (Krippendorff 2004, 36.) Riippumatta siis siitä millä termillä päättelyn ketjua kuvataan sekä Tuomi & Sarajärvi että Krippendorff tulevat samaan johtopäätökseen siitä, minkälaiset päätelmät ovat sisällönanalyysin kannalta oleellisimpia. Analyysiä lähestytään molemmista päistä. Sekä aineisto- että teorialähtöisesti, jolloin ne kohtaavat jossain välimaastossa.

4.3. Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Tuomi & Sarajärvi pyrkivät määrittelemään laadullista tutkimusta myös asettamalla peruskysymykseksi laadullisen tutkimuksen suhteen teoriaan ja teoreettiseen. Tuomi & Sarajärvi vastaavat esittämäänsä kysymykseen teorian tarpeellisuudesta laadullisessa tutkimuksessa toteamalla, että teorian merkitys laadullisessa tutkimuksessa on ilmeinen eikä sitä missään tapauksessa voi unohtaa. Teorialla he tarkoittavat tutkimuksen viitekehystä. Tutkimuksen teoria ja viitekehys tarkoittavat siis Tuomen & Sarajärven teoksessa samaa asiaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 17-19.) Tähän ajatukseen pohjaten tässä suoritettu teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee aineiston ehdoilla ja analyysin edetessä siihen liitetään teoreettiset käsitteet. Aineiston analyysissä on alun perin otettu huomioon teoria vaikka aineiston muuten onkin tehty aineistolähtöisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117.)

North ym. lähtevät kirjassaan realistisesta oletuksesta, että konflikti on läsnä kansainvälisessä järjestelmässä koko ajan muodossa tai toisessa. Kriisiin päädytään kun selviytymismekanismit joko pettävät tai uusia ennennäkemättömiä asioita nousee pintaan. Kriisitilanteiden systemaattisen ja vertailevan kriisitilanteiden tutkimisen kautta voidaan saada viitteitä siitä miten sotaan päädytään ja siitä mitä vaihtoehtoja laajamittaiselle väkivallalle konfliktin muotona olisi löydettävissä. (North ym. 1963, 3-5.) Lapsisotilastapauksissa konflikti sijoittuu väkisininkin keskipisteeseen ja kenties sekä konflikteja että lapsisotilaita tutkimalla voidaan päästä parempaan ymmärrykseen uusien sotien funktioista. Kansainvälinen turvallisuus sijoittuu perinteisen kansainvälisen politiikan keskipisteeseen ja edelleen se on yksi keskeinen alalaji. Osa keskeisistä kansainvälisen politiikan intellektuaalisista haasteista löytyy juuri kansainvälisestä turvallisuudesta alkaen

sodan syiden tutkimisesta eri tasoilla (yksilö – valtio – kansainvälinen järjestelmä) ja päätyen tutkimukseen sisällissodista demokraattisen rauhan mahdollisuuteen. (Sprinz & Wolinsky-Nahmias 2004, 2-3.) Lapsisotilaiden kohdalla jokainen näistä tasoista on läsnä vaikka analyysin lähtöpisteenä on yksilön taso.

Siinä missä valtio voidaan nähdä järjestelmänä yhdessä kontekstissa, voidaan se myös nähdä osana laajempaa kansainvälistä järjestelmää. Näkökulma riippuu siitä, mikä on sopivaa meneillä oleva analyysin kannalta. (North ym. 1963, 5-6.) Tämän analyysin kannalta on tärkeää huomioida niin yksilön, valtion kun kansainvälinenkin taso. Jos ottaa inhimillisen turvallisuuden näkökulman, ja sijoittaa yksilön tässä keskipisteeseen, voisi perinteisen hierarkian kääntää toisinpäin:



Näin ylimmälle tasolle sijoittuisi yksilö, joista muut tasot muodostuvat. Inhimillisen turvallisuuden kohdalla tosin valtio on mahdollista ohittaa mutta kokonaan sitä on kuitenkin mahdotonta unohtaa, sillä elämme valtion suvereniteettiin perustuvassa järjestelmässä. Myös ihmisoikeuksien, tässä tapauksessa siis lapsen oikeuksien, voimaan saattaminen ja ylläpitäminen kuuluu edelleen valtion toiminnan piiriin vaikka juuri inhimillisen turvallisuuden ja suojeluvastuun kautta pyritään löytämään keino, jolla tämä tietyissä tapauksissa voitaisiin ohittaa mikäli valtio nimenomaan on oikeuksien rikkojana.

Analyysin näkökulma on tässä yksilö, valtion ja kansainvälisen järjestelmän tasot tulevat mukaan siinä, miten ne tähän yksilön tasoon vaikuttavat. Analyysissä noudatettiin niin Tuomen & Sarajärven (2009) kuin Hermannin (2008) ja Krippendorffinkin (2004) mallia sisällönanalyysin etenemisestä. Jokainen näistä malleista noudattaa pääpiirteittäen samaa kaavaa. Tuomen & Sarajärven (2009, 92-93) malli etenee seuraavasti:

1. Sisällönanalyysin ensimmäinen askel on kurinalaisuus aineistoon tutustuttaessa.
2. Seuraava vaihe on aineiston *koodaaminen*.
3. Ja näitä seuraa kolmas, analyysin luokittelun vaihe, jossa voidaan hyödyntää kolmea eri vaihtoehtoa: *luokittelua*, *teemoittelua* ja *tyypittelyä*. Luokittelu on yksinkertaisin aineiston järjestämisen muoto. Riisutuimmillaan aineistosta

määritellään luokkia, joiden esiintymistiheyttä aineistossa tutkitaan. Teemoittelussa periaate on sama kuin luokittelussa mutta siinä painopiste on siinä mitä kustakin teemasta on sanottu. Teemoittelussa aineisto siis luokitellaan teeman mukaan ja se mahdollistaa vertailun. Esiintymistiheydelle voi antaa määrällistä merkitystä jos haluaa. Tyypittelyssä pyritään muodostamaan tyyppiesimerkki luokittelemalla aineisto teemojen mukaan ja sitten etsimällä teeman sisältä yhdistävä ominaisuus eli tyyppiesimerkki.

4. Viimeisenä vaiheena on yhteenvedon kirjoittaminen.

Krippendorffin (2004, 83-83) mukaan sisällönanalyysi etenee:

- *Yksiköinti* eli segmenttien systemaattinen erottamisen. Analysoijan tulee perustella yksiköinnin metodi. Pystyäkseen tähän on todistettava, että analyysin tarvittava informaatio on löydettävissä yksiköstä eikä yksiköiden välisistä suhteista.
- *Otanta* eli tutkimuksen optimointi sellaisiin osajoukkoihin, mikä on koko mahdollista yksikköjoukkoa edustava ja kuitenkin hallittavissa oleva.
- *Koodaus*, joka on siltana yksiköinnin ja luennan välillä eli sillä muutetaan alkuperäinen teksti analysoitavaksi.
- *Pelkistäminen* vain helpottaa tutkijan työtä. Se vähentää merkittävän tekstin määrää.
- *Abduktiivinen päättely* kontekstuaalisesta ilmiöstä siirtää analyysin aineiston ulkopuolelle. Se ilmaisee analysoijalle huomaamattoman ilmiön kiinnostuksen kontekstissa. Kuten aiemmin mainittu abduktiiviset päätelmät vaativat perusteet. Sisällönanalyysissä nämä perusteet antaa analyttiset rakennelmat, joita tukee kaikki mitä kontekstista tiedetään. Abduktiivinen päätelmät erottavat sisällönanalyysin muista tutkimuksen muodoista.
- *Selostaminen* tarkoittaa sitä, että tutkija tekee tuloksista ymmärrettäviä myös muille.

Koska analyysissä halutaan päästä selville lapsisotilastapauksia yhdistävistä piirteistä, on analyysissä etsitty *samankaltaisuuksia*. Yksikkönä (vrt. yllä Krippendorff, vaihe 1) on toiminut lause tai ajatuskokonaisuus. Toisin sanoen jos virkkeeseen on sisältynyt kaksi tai useampi eri kokonaisuus, ne on erotettu toisistaan. Perusyksikkönä on kuitenkin toiminut lause. Huomiota on kiinnitetty Krippendorffin kehotuksen mukaan siihen, että analysoitava informaatio sisältyy lauseeseen, eikä ole löydettävissä niiden välisistä suhteista.

Seuraavilla sivuilla on kolmen yhdistävän luokan mukaan nimetyn kaavion muodossa havainnollistettu tehtyä luokittelua. Alaluokat ja yläluokat on valittu aineiston perusteella

kun taas yhdistäviksi luokiksi on valittu Kaldorin määrittelemät uuden sodan keskeiset piirteet eli identiteettipolitiikka, sotatalous ja metodit. Tähän ratkaisuun on päädytty, koska sisällönanalyysissä yksikkö voi kuulua vain yhteen luokkaan. Jos yhdistävinä luokkina olisi käytetty uuden sodan piirteet -kappaleen lopussa olevia kuutta piirrettä, ei luokittelu vain yhteen pääluokkaan olisi ollut mahdollinen. Sisällönanalyysissä jokainen yksikkö voi kuulua vain yhteen luokkaan. Luokkien välistä vuorovaikutusta ei kuitenkaan ole luettu pois.

Aineiston koodauksen vaiheessa aineistosta on poimittu kaikki, mikä mahdollisesti voisi selittää lapsisotilaiden olemassaolon kyseisessä kontekstissa. Tätä kautta saatu materiaali on jäsennelty sen mukaan mitä mikäkin kohta perusteiltaan käsittelee eli materiaali on pelkistetty. Koodattua ja pelkistettyä materiaalia on lähdetty työstämään eli abstrahoimaan luokittelulla, jolloin yhteen on koottu samaan asiaan liittyvä ja niille on muodostettu aineistolähtöinen yhteinen nimittäjä eli luokka. Näin on saatu muodostettua alaluokat. Alaluokkien määrittelyn jälkeen luokittelua on jatkettu etsimällä alaluokille yläluokka ja nimeämällä se myös aineistolähtöisesti.

5. Lapsisotilastapauksia yhdistävät piirteet

Tässä analyysissä on siis käytetty luokittelua, koska kiinnostuksen kohteena ei ole se mitä teemasta on sanottu (teemoittelu) tai millaisia näkemyksiä on esitetty (tyypittely). Luokittelulla on haettu mahdollisimman tarkkaa kuvausta siitä, mitkä tekijät vaikuttavat siinä kontekstissa, jossa lapsista tulee sotilaita. Ja nimenomaan löytämään tapausten väliltä *samankaltaisuuksia*. Näin ollen tarkoituksena oli tunnistaa ne tekijät, jotka ovat lapsisotilaiden käytön taustalla, sekä tarkastella ovatko ne tapauksesta riippumatta samanlaisia. Näin on haettu vastausta esitettyihin kysymyksiin:

- a) Onko lapsisotilastapauksilla yhdistäviä piirteitä? Ja jos on mitä ne ovat?
- b) Ovatko lapsisotilaat ilmiö, joka voidaan liittää uuteen sotaan?
- c) Voidaanko siirtyä puhumaan lapsisotilaista uuden sodan piirteenä?

Sivuilla 47-48 analyysi on esitetty ensin kahden taulukon muodossa, jonka jälkeen jokaista yhdistävää luokkaa on käsitelty erikseen. Taulukossa 1 on esitetty aineiston pohjalta nimetyt alaluokat. Ja taulukossa 2 yhdistävät luokat, joiden sisällä on eroteltu

vielä yläluokat niiden elementtien kohdalla, jotka olivat lasten käytön kannalta merkittäviä. Kaavion alla (s. 48) on tarkemmin kirjattu mitä mikäkin luokka pitää sisällään. Yhdistävä luokka on kaavion alla esitetty lihavoitui kirjaimin ja siihen kuuluva yläluokka kursivoitui.

Taulukko 1: ALALUOKAT.

Konflikti	Afganista	Burundi	Filippiinit	Haiti	Irak	Keski-Afrikan	Kolumbia	Kongo	Libanon	Myanmar	Nepal	Norsunluurann.	Somalia	Sri Lanka	Sudan	Tsad	Uganda
Alueen / luonnonvarojen hallinta								x		x			x		x	x	
Annettujen lupauksen rikkominen						x		x		x		x		x	x		
Ei seurauksia IO rkkomuksista	x			x				x		x		x		x	x		
Epäselvä lainsäädäntö										x					x		
Epävakaa tilanne (pol.)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x		x	x	x
Huono humanitaarinen tilanne				x		x	x	x	x	x			x	x	x	x	x
Ideologia	x			x					x		x				x		
Ihmisoikeusrikkomukset				x	x	x	x	x		x		x		x	x	x	x
Kaappaukset / pakkorekrytointi					x		x	x		x	x				x	x	x
Konfliktin laajeneminen / eskaloituminen / uusiutuminen					x		x	x	x	x			x		x	x	x
Koulujen puute				x			x	x		x			x				
Kv. lainsäädännön rikkominen								x		x			x		x		x
Köyhyys			x	x	x		x	x		x	x	x				x	x
Lasten aktiivinen käyttö			x	x			x	x		x		x	x	x	x	x	x
Oikeusjärjestelmän epäpätevyys								x		x			x	x	x		x
Ongelmat jälkihoidossa tai sen puute		x	x	x			x	x		x	x	x		x	x		x
Pakolaisuus					x	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x
Pelko/uhkailu ym.							x	x		x				x			x
Rahallinen tuki	x						x	x		x		x			x	x	x
Rajan yli tapahtuva rekrytointi	x					x		x					x		x	x	x
Rekrytoinnit pakolaisleireiltä								x	x						x	x	
Rikollinen toiminta				x			x	x		x			x		x	x	x
Seksuaalinen väkivalta				x				x		x		x	x		x		x
Sotilas /työvoima		x		x	x	x	x	x		x	x		x	x	x	x	x
Tietoisuus sopimuksista alhaista																	x
Uskonto																	x
Uudelleenrekrytointi			x					x				x		x		x	x
Vapaaehtoinen liittyminen							x	x	x						x	x	x

Taulukko 2: TAPAUKSIA YHDISTÄVÄT PIIRTEET.

	Afganista	Burundi	Filippiinit	Haiti	Irak	Keski-Afrikan	Kolumbia	Kongo	Libanon	Myanmar	Nepal	Norsunlu	Somalia	Sri Lanka	Sudan	Tsad	Uganda
Identiteettipolitiikka	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Yhteinen osallisuus* rikoksiin	x	x	o	o	o	x	x	x	o	x	o	x	x	x	x	x	x
Toimijat	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Sotatalous	x	x		x		x	x	x		x		x	x		x	x	x
Varallisuuden uudelleenjako			x			x	x	x		x					x	x	x
Metodit	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Inhimillinen vaikutus	x			x	x	x	x	x		x	x		x	x	x	x	x

Identiteettipolitiikka: ryhmäytyminen (ks. toimijat), työttömyys, tuloerot, alueiden epätasainen kehitys, korruptio, lahjonta, diasporayhteisöt, vallanpitäjien linkittyminen rikollisuuteen, pitkittynyt konflikti, heikko valtio ja oikeusjärjestelmä, konfliktin leviäminen, poliittiset legitimitietin puute (epäluottamus poliisia kohtaan, epäitsenäinen oikeusjärjestelmä).

Yhteinen osallisuus rikoksiin: lasten aktiivinen käyttö ja sen historia, lasten käytöllä ei seurauksia (* x= jos kaikki osapuolet käyttävät, o= muut, pois lukien hallituksen joukot).

Toimijat: kirjava joukko ryhmiä.

Sotatalous: lapsi on sekä sotilas että työvoimaa, lapset nähdään sijoituksena, lapsille ei tarvitse maksaa palkkaa, rikollinen toiminta (ase-, huume-, ihmiskauppa), osa valtion taloutta, ulkoinen apu (tulonsiirrot, diasporayhteisöt, muiden valtioiden rahallinen tuki).

Varallisuuden uudelleenjako: ryöstely, varkaus, tuhoaminen.

Metodit: vihan ja pelon kylväminen, systemaattiset murhat, etninen puhdistaminen, alueen tekeminen elinkelvottomaksi (fyys., psyyk., tal.), äärimmäinen julmuus (kiduttaminen ym.), kaappaukset/pakkorekrytoinnit, humanitaarisen toiminnan estäminen.

Inhimillinen vaikutus: siviileihin kohdistuva väkivalta, pakolaisuus, seksuaalinen väkivalta.

5.1. Identiteettipolitiikka

Identiteettipolitiikka konfliktin taustalla vaikuttavana voimana ja tavoitteiden muodostajana on koko aineiston perusteella läpäisevin lapsisotilastapauksia yhdistävä piirre. Tämä on nähtävissä esimerkiksi Ugandassa, missä valtaa tavoitteleva LRA halusi muodostaa Raamatun kymmeneen käskyyn pohjautuvan hallituksen. (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2008b, 5.) Ja Kongon eri provinseissa puolestaan etnisiä jännitteitä manipuloitiin poliittisesti tai sotilaallisesti tärkeillä alueilla poliittisten tarkoitusperien tai taloudellisten resurssien kontrollin saavuttamiseksi. (Congo – Global Report 2008, 107.¹²)

Epävakaata poliittinen tilanne oli myös omiaan pahentamaan tilannetta. Tällainen tilanne vallitsi esimerkiksi Tšadissa, (Chad – Global Report 2008, 91) jossa presidentille kolmannen kauden salliva perustuslain muutos kärjisti poliittista tilannetta ja lisäsi sekä poliittista että sotilaallista vastustusta presidenttiä kohtaan. Tsadin tilanne kuvaakin hyvin uuden sodan todellisuutta:

”Vuodesta 2006 osittain päällekkäin konfliktin kolme ulottuvuutta edistivät humanitaarisen ja ihmisoikeus kriisin syntymistä Tsadin itäosassa ja Sudanin vastaisella rajalla. Nämä kolme ulottuvuutta olivat sisäinen aseellinen konflikti hallituksen ja opposition ryhmien välillä, yhteisön sisäinen ja etninen väkivalta idässä ja Darfurin konflikti sekä jännite Tsadin ja Sudanin välillä raja-alueella, mikä johti aseiden ja rajan yli toimivaan rosvoilun lisääntymiseen”.¹³ (Chad – Global Report 2008, 92.)

Identiteettipolitiikan lisäksi tapauksia yhdisti konfliktiin osallistuvien ryhmien suuri määrä. Esimerkiksi Afganistanissa kapinoinhin osallistuu useita aseellisia ryhmiä mukaan lukien heimoryhmiä, rikollisverkostoja ja hallitusta ideologisista syistä vastustavia ryhmiä, kuten Taleban. (Afganistan – Global Report 2008, 41.) Myös Haitin konfliktiin osallistui erinäinen joukko ryhmiä, painopiste tosin oli enemmän rikollisella kuin sotilaallisella puolella. Jengit ovat luonteeltaan pääasiassa rikollisia mutta erilaisia organisatorisilta rakenteiltaan,

¹² Tässä kohtaa on hyvä tuoda esiin, että primääriaineiston Global Report 2008 – raporttien kohdalla maakohtaiset raportit ovat saatavissa yksittäisinä itsenäisinä raporteinaan Coalition to Stop the Use of Child Soldiers –järjestön maasivuilta (<http://www.child-soldiers.org/regions/regions>) ja osana koko raporttia (Child Soldiers Global Report 2008). Sisältö näissä on aivan sama. Analyysissä on käytetty järjestön sivuilta saatuja yksittäisiä raporteja mutta, koska näihin ei tulostettaessa muodostu sivunumeroita on viitteissä käytetty koko raportin sivunumeroita viittausten täsmentämiseksi.

¹³ From 2006, three, at times overlapping, dimensions of conflict contributed to an emerging humanitarian and human rights crisis in eastern Chad and along the border with Sudan. These were internal armed conflict between government forces and opposition groups, inter communal and ethnically based violence in the east and the Darfur conflict and tensions between Chad and Sudan along their common border, which lead to a proliferation of arms and cross-border banditry. (Käännös minun.)

aktiiviteeteiltaan, motivaatioissaan ja poliittisissa yhteyksissään. Ryhmät voitiin mobilisoida kärjistyneessä tilanteessa poliittista tarkoitusta varten. (Haiti – Global Report 2008, 163.)

Toimijoiden kohdalla tilanne aineiston maissa onkin hyvin selkeä. Läsnä näissä konflikteissa olivat kaikki Kaldorin kuvailemat ryhmät. Eri sekoitussuhteissa eri konflikteissa, mutta läsnä siitä huolimatta. Toimijoiden kirjo sekä muutos perinteisistä armeijoista erinäiseksi joukkioksi sekä siviilin ja sotilaan välisen eron syöpyminen voivat omalta osaltaan selittää lapsisotilaiden käyttöä.

Toimijoiden määrä saattaisi myös olla yhtenä selittävänä tekijänä. Uusiin sotiin osallistuu suuri määrä erilaisia ryhmittymiä, joten jossain kohtaa tulee vastaan resurssien määrä. Ryhmän jäseniksi ei ole rekrytoitavissa ääretöntä määrää aikuisia, joten lasten käyttö on helppo tapa lisätä miesvahvuutta. Suurimmassa osassa aineiston maista lapsia käyttivät kaikki osapuolet. Kongossa esimerkiksi lasten käyttö liikkuu tuhansissa, jossa noin 7000 lasta taistelee niin hallituksen kuin muidenkin ryhmien joukoissa. Lapsia käytettiin niin taisteluissa kuin tukirooleissakin ja tuhansia tyttöjä pidettiin seksiorjina. (Congo – Global Report 2008, 106.) Kaikkia konflikteja yhdistävä tekijä näyttääkin olevan konflikteihin osallistuvan ryhmien määrän lisäksi myös ryhmän rakenne. Tšadin armeijan ja Tšadin sekä Sudanin aseellisten ryhmien lasten rekrytointi lisääntyi vuosina 2006 ja 2007. Yhden konfliktiin osallistuvan ryhmän, FUC:n, joukoista yli 25 % oli lapsia. Lapsia rekrytoitiin erityisesti Tšadin ja Sudanin raja-alueella olevilta pakolaisleireiltä. (Chad – Global Report 2008, 92-93.)

Se, että samassa konfliktissa monet tai kaikki käyttävät lapsia syntyy myös identiteettipolitiikan yhteydessä mainittu jaettu osallisuus rikokseen. Somaliassa konfliktin eskaloitumisesta johtuen kaikkien osapuolten lasten rekrytointi kasvoi huomattavasti. (Somalia – Global Report 2008, 305.)

Identiteettipolitiikalle tyypillinen poliittisen legitimitietin katoaminen osoittautui myös merkittäväksi tekijäksi yleisen tilanteen kannalta. Somaliassa keskushallintoa ei ole ollenkaan. (Somalia – Global Report 2008, 305.) Kun taas esimerkiksi Kongossa huolenaiheena pysyy auktoriteettien taipumus vastata poliittisiin haasteisiin suhteettomalla väkivallalla. (YK turvallisuusneuvosto 2008, 3.)

Poliittisen legitimitietin katoaminen johtaa siihen, että sen tilan ottaa joku muu. Keski-Afrikan tasavallassa vallankaappauksessa syrjäytetyn presidentin joukoista muodostettiin paikallinen aseistetrtu puolustusyksikkö hallinnon epäonnistuttua ihmisten suojelemisessa. (Central African Rep. – Global Report 2008, 88.) Tai kuten Libanonin tapauksessa on

käynyt eli epävakaa poliittinen tilanne johti ryhmien militarisoitumiseen. (Lebanon – Global Report 2008,) Tai sitten poliittista legitimitettä yritetään vahvistaa kyseenalaisin keinoin kuten Sudanissa, jossa jatkuvista aseidenriisuntalupauksista huolimatta valtaa pitävä puolue jatkoi Janjaweed-ryhmän inkorporoimista osaksi virallisia turvallisuusrakenteita. Hallitus myös tuki ryhmää rahallisesti ja materiaalisesti. (Sudan – Global Report 2008, 317.) Samanlainen kehitys on nähtävissä myös Haitissa, jossa presidentti erosi aseellisen ryhmän saatua suurimman osan maan pohjoisosista haltuunsa. Siirtymäkauden hallitus muodostettiin mutta hallitus yhdessä heikentyneen poliisin kanssa eivät pystyneet vastaamaan pääkaupungissa tapahtuneeseen väkivaltaisten rikosten aallon tuomaan haasteeseen. (Haiti – Global Report 2008, 162.)

Identiteettipolitiikan uudelle sodalle luomat *tavoitteet* ovat läsnä näissä tapauksissa siinä, että konfliktin dynamiikka ja siihen yhdistyvä poliittisen ja taloudellisen piirin eron hajoaminen aiheuttavat yhdessä hallinnon legitimitetin hajoamisen ja väkivallan monopolin katoamisen. Hallitus ei enää ole auktoriteetti, jolla on väkivallan käyttö hyppysissään vaan sitä harjoittavat oma-aloitteisesti niin poliisi kuin sotavoimatkin. Hallinnon legitimitetti katoaa siinä määrin, ettei se pysty suorittamaan sille annettuja tehtäviä ja syntyy identiteettipolitiikan yhteydessä puhuttu tila, jossa identifioituminen etniseen tai muuhun ryhmään esittäytyy ainoana varteenotettavana vaihtoehtona. Tässä vaiheessa virallisella hallinnolla on lähinnä symbolinen merkitys siinä, että se on olemassa koska valtio on olemassa ja sen rakenteeseen kuuluu hallitus. Tästä kehityksestä sekä konfliktista johtuen keskushallinto on heikko, mikä johtaa epävakaiseen poliittiseen tilanteeseen.

Joissakin tapauksissa kehitystä tilanteen rauhoittamiseksi on saatu aikaan. Tästä esimerkkinä Nepal, jossa 10 vuotta kestänyt pitkittynyt konflikti on saatu rauhoittumaan aseleposopimuksella turvallisuusjoukkojen ja Nepalin kommunistisen puolueen välillä. (Nepal – Global Report 2008, 246.)

Lasten käytöstä on usein vaikea saada tietoa, joten numerot perustuvat arvioihin ja saatuun dataan. Merkittävä riski lapsille oli myös uudelleenrekrytointi, joko samassa konfliktissa tai naapurimaahan levinneessä konfliktissa. Esimerkiksi Ugandassa huolenaiheena on, että aikaisemmin LRA:n ja puolisoitilaallisten paikallisten puolustusyksiköiden (LDUs) riveissä taistelleita lapsia rekrytoidaan armeijaan ja pakotetaan osallistumaan sotatoimiin. (YK lapsen oikeuksien komitea 2008, 5.)

Lasten käytöstä ja muista ihmisoikeusrikkomuksista koitui harvoin minkäänlaisia seurauksia sillä kuten esimerkiksi Kongossa seksuaalinen väkivalta jää rankaisematta rankaisemattomuuden ilmaston ja oikeusvaltion puuttuessa. Oikeudellisen järjestelmän itsenäisyys poliittisista instituutioista on Kongossa huolenaihe, sillä poliittinen valta (political power) jatkaa oikeudellisiin toimijoihin vaikuttamista. (YK turvallisuusneuvosto 2008, 8, 13.)

Lasten käytön ”hyväksyminen” tai katseen poiskääntäminen on todellisuutta myös Kolumbiassa, missä hallitus ei ole ryhtynyt laillisiin toimenpiteisiin syyttääkseen lapsisotilaiden käyttäjiä. Tämä yhdessä aseellisten ryhmien toimintatapojen kanssa kätkee lasten käytön ja kiistää lapsia käyttäviltä toimijoilta vastuun. (Y Care International 2008, 32.) Tilanne on seurausta sekä yhteisestä osallisuudesta rikokseen että oikeusjärjestelmän ja lainsäädännön puutteista. Ja jälkihoidon puuttuessa ja konfliktin pitkittyessä lasten keinot päästä konfliktista eroon jäävät hyvin vähäisiksi.

Ryhmien suuri määrä ja lasten yleinen käyttö yhdessä hyväksymisen ilmapiirin kanssa johtaa tietenkin kasvavaan tarpeeseen. Tarvetta kasvattaa myös se, että prosentuaalisesti lapset muodostivat merkittävän osuuden ryhmien joukoista. Koska toiminnasta ei koidu seurauksia, se yleistyy ja on aktiivista. Ja lopulta institutionalisoituu. Eli siitä muodostuu yleinen käytäntö, kuten näissä tapauksissa näyttää käyneen. Näin käytölle muodostuu historia ja sitä on siinä vaiheessa vaikea katkaista. Lapsisotilaiden käytön yleistyttyä se jää helposti tavaksi taloudellisenkin puolen myötävaikutuksesta. Jos kierrettä ei missään vaiheessa päästä katkaisemaan käytäntö normalisoituu. Tämä kehitys oli nähtävissä aineistossa. Konfliktien ollessa pitkittyneitä ehtii muodostua historia tietyille toimintatavalle, joka siirtyy sukupolvelta toiselle.

5.2. Sotatalous

Konflikteissa mukana oleva *poliittinen talous* eli kun alueeseen perustuva talous romahtaa ja johtaa muiden rahoituslähteiden etsimiseen. Mukaan astuu tässä kohtaa järjestäytynyt rikollisuus ja sen tarjoamat mahdollisuudet. Tässä mielessä sotatalous oli myös merkittävä yhdistävä tekijä, vaikkei sen toimintaa jokaisen aineiston maan kohdalla ollut mahdollista todeta. Sotatalous oli kuitenkin muodostunut osaksi talouden toimintaa osassa tapauksista. Kolumbiassa esimerkiksi oli kehittymässä huumekaupan puitteissa bisnessuhde uusien aseellisten ryhmien ja rikollisorganisaatioiden ja FARC sissien ja ELN-

ryhmän välille. (Colombia – Global Report 2008, 101.) Kolumbiassa järjestäytyneen rikollisuuden (huumekaupan) linkittyminen konfliktiin oli selvimmin nähtävissä. Konfliktiin osallistuvat ryhmät ovat vuosien mittaan rikastuneet ja kasvattaneet vaikutusvaltaansa. (Y Care International 2008, 14.)

Tai sitten esiintyi kilpailua luonnonvaroista ja niiden hallinnasta, (Congo – Global Report 2008,106.) kuten esimerkiksi Kongossa Iturin maakunnassa, jossa useat etnisyyteen perustuvat ryhmät jatkoivat operointia luonnonvaroiltaan rikkaassa maakunnassa. Kongossa konfliktia piti yllä myös mineraalivarojen ja muiden taloudellisten resurssien hyväksikäyttö. Myös alueen hallinnasta syntyneet erimielisyydet omalta osaltaan ruokkivat konfliktia, kuten vaikka Tšadissa, jossa konflikti eskaloitui laidunmaista ja vedestä johtuvan kilpailun seurauksena. (Chad – Global Report 2008, 92.) Tai Somaliassa, missä alueen hallinnan kiistat linkittyivät myös meneillään olevaan konfliktiin. (Somalia – Global Report 2008, 305.)

Rahoitusta konfliktiin saatiin järjestäytyneen rikollisuuden lisäksi myös muista maista tai omalta hallitukselta tulevasta tuesta. Sudanissa valtaa pitävä puolue rahoitti öljykentistä syntyneen kiistan osapuolta. (Sudan – Global Report 2008, 317.) Ja Norsunluurannikon oppositior ryhmät puolestaan saivat tukea naapurimaan Liberian hallitukselta. (Côte d'Ivoire – Global Report 2008, 117.) Näin konfliktit linkittyvät toisiinsa myös taloudellisesti. Identiteettipoliitiikan, konfliktin leviämisen ja sotatalouden myötävaikutuksesta syntyy Duffieldin ja Väyrysen mainitsemia ”kaaoksen” vyöhykkeitä.

Sotatalous näkyi myös yleisenä köyhyytenä kuten vaikkapa Haitissa, jossa 78 % kansalaisista elää kansallisen köyhyysrajan alapuolella. (Haiti – Global Report 2008, 162.) Tai Sri Lankassa, jossa köyhyys johti lapsisotilaiden käytön hyväksyminen. Lapsisotilaat saivat kuukausittaisen palkkion koulutuksen suorittamisesta, joten köyhät perheet eivät tästä syystä halunneet raportoida toimintaa. (Sri Lanka – Global Report 2008, 313.) Köyhyyden vallitessa rahan ansaitsemisen tieltä väistyvät muut vakaumuksen, kuten on käynyt Norsunluurannikolla, jossa konflikti alkoi vallankaappausyrityksellä vuonna 2002 ja tässä konfliktissa lapsia rekrytoitiin lupauksilla rahasta. Heillä ollut aavistustakaan siitä, minkä poliittisen tavoitteen puolesta taistelivat. (Côte d'Ivoire – Global Report 2008, 117.)

Lasten käyttöön oli suoranaisten hyödyn lisäksi myös muutama erikoisempi katsontakanta. Kongossa kiertää uskomus, että joukkojen määrä lisää aseidenriisuntatilanteessa saatuja (rahallisia) etuja. (YK pääsihteerin raportti 2008, 5-6.) Näin ollen ryhmän koko kannattaa kasvattaa mahdollisimman suureksi, mikäli kyseinen tapahtuma on näköpiirissä.

Filippiineillä taas yhdellä konfliktiin osallistuvalla ryhmällä on mielenkiintoinen oikeutus lasten käytölle. Ryhmän mielestä on parempi, että lapset otetaan ryhmän huomaan ennemmin kuin heidän annetaan syrjäytyä yhteiskunnasta. (Philippines – Global Report 2008, 278.)

Konflikti maksaa. Se on yksinkertainen fakta, josta seuraa, että rahoitus täytyy saada jostakin. Ryhmät saivat rahoituksensa joko rikollisesta toiminnasta tai tukena naapuri- ja muiden maiden hallituksilta, omalta hallitukselta tai diasporayhteisöiltä. Uudet sodat tyypillisesti pyrkivät välttämään taisteluita, joten rikollisuus on hyvää oheistoimintaa. Se paitsi rahoittaa konfliktin on myös muuten mahdollisuutena rahan ansaitsemiselle. Täytyy tässä kohtaa painottaa, että rikollisuus ei ole erillinen uudesta sodasta vaan osa sitä. Konflikti nähtiin mahdollisuutena mistä seuraa, se että sitä halutaan pitää yllä. Pitkittynyt konflikti onkin lähinnä toivottava olosuhde. Konfliktin ylläpito sitten taas puolestaan johtaa lapsisotilaiden käyttöön ja tarpeeseen.

5.3. Metodit

Metodien puolella esiintyi kaikkia uuden sodan metodeja erinäisillä variaatioilla. Lähes poikkeuksetta siviilit muodostavat suurimman osan uhreista. Esimerkiksi Kongossa monet siviilit, mukaan lukien lapset, joutuvat väkivallan kohteiksi; tappoja, pakkorekrytointia, raiskauksia ja muita väkivallan ja hyväksikäytön muotoja. (HRW 2008, 3.) Burundissa turvallisuustilanne puolestaan huononi aseleposopimuksen jälkeen ja johti kidutuksen, hallinnon turvallisuus joukkojen tekemien lasten sattumanvaraisten pidätysten ja vangitsemisten sekä raiskausten ja muun seksuaalisen väkivallan lisääntymiseen. (Burundi – Global Report 2008, 78.)

Konflikteissa harjoitetuista metodeista johtuen pakolaisuus ja maansisäinen pakolaisuus olivat merkittävässä osassa. Pakolaisleirille joutuminen myös lisäsi lasten alttiutta tulla rekrytoituksi. Libanonissa konfliktin seurauksena noin miljoona ihmistä joutui maansisäiseksi pakolaiseksi. Konfliktissa myös tuhottiin useita kouluja täydellisesti. (Lebanon – Global Report 2008, 207.) Ja Sudanissa laajamittaisen siviilien tappamisen lisäksi yli 2.4 miljoonaa ihmistä on joutunut maansisäiseksi pakolaiseksi Janjaweedin ja Darfurin aseellisten ryhmien jatkaessa vakavia ihmisoikeusrikkomuksia. (Sudan – Global Report 2008, 317.) Kun Ugandassa taas hallituksen strategia konfliktin sotilaallisesta

ratkaisusta edesauttoi siviiliväestön humanitaarista kärsimystä ja hyväksikäyttöä. (Uganda – Global Report 2008, 343.)

Ihmisoikeusrikkomukset olivat moninaisia, kuten tästä Irakin esimerkistä käy ilmi. Irakissa konfliktissa käytettiin erilaisia ihmisoikeusrikkomuksia, kuten tappoja ja syrjintää poliittisista ja uskonnollisista yhteyksistä, sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai tiettyyn ammattiryhmään kuulumisesta johtuen. (Iraq – Global Report 2008, 178-179.) Eivätkä lapset säästyneet sekä todistamasta että tekemästä, kuten Ugandan esimerkistä käy ilmi: Ugandassa lapsia pakotettiin sekä todistamaan omia yhteisöjään, perheitään ja ystäviään vastaan tehtyjä ihmisoikeusrikkomuksia ja myös tekemään niitä. (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2008b, 1.) Aktiivisen konfliktin aikana LRA:n lapsisotilaat pakotettiin osallistumaan taisteluihin ja tekemään ryöstöretkiä, tappamaan ja silpomaan toisia lapsisotilaita sekä siviilejä sekä ryöstämään ja polttamaan taloja. Tyttöjä puolestaan raiskattiin rutiininomaisesti ja monet heistä synnyttivät lapsia ollessaan mukana ryhmässä. (Uganda – Global Report 2008, 347.)

Varsinaisten ihmisoikeusrikkomusten lisäksi myös muita metodeita käytettiin konfliktin rahoittamiseksi ja ylläpitämiseksi. Esimerkiksi Haitin pääkaupungissa tapahtui ryöpsäys varakkaiden Haitilaisten kidnappauksia. (Haiti – Global Report 2008, 162.) Kun taas Sri Lankassa kapinallisryhmä teki lähes päivittäisiä hyökkäyksiä niin turvallisuusjoukkoja kuin siviilejäkin kohtaan, tappaen korkea-arvoisia julkisia henkilöitä sekä armeijan johtajia. (Sri Lanka – Global Report 2008, 311.)

Kolumbiasta löytyy mielenkiintoinen metodi lasten tutustuttamiseksi sotaan. Kolumbiassa hallituksen ohjelmat, kuten ”päivä sotilaana” (soldiers for a day) ja ”maalaisotilaat” (peasant soldiers), tutustuttivat lapset ”sodan dynamiikkaan”. (Colombia – Global Report 2008, 102.)

Tapauksia yhdistävinä tekijänä oli siviileihin kohdistuva väkivalta, ihmisoikeusrikkomukset sekä laajamittainen pakolaisuus/maansisäinen pakolaisuus. Pakolaisuus oli myös seurausta muista metodeista, joista yleisimpinä mainittakoon seksuaalinen väkivalta, alueen tuhoaminen ja humanitaarisen avun estäminen. Mutta samalla se loi myös olosuhteen näiden metodien toteuttamiselle ja ihmisten paikoiltaan siirtymisellä on yhteiskunnan tasolla merkittävät seuraukset. Pakolaisuudessa merkittävää on myös lasten suuri osuus.

Uuden sodan sotimisen tapa vaikuttaa pahiten lasten kohdalla niin, että normaalielämä häiriintyy. Koulujen tuhoamiset, pakolaisuus ja yleinen epävarmuus estävät lasten

normaalinen kehittymisen. Normaalielämän häiriintyminen, metodeista aiheutuva pelko ja kaikenkattava mahdollisuuksien puute luovat yhdessä syyt lasten vapaaehtoiselle liittymiselle.

5.4. Esimerkkitapaus: Myanmar/Burma

Katsotaan yhdistäviä piirteitä ja uuden sodan dynamiikkaa vielä tarkemmin yhden maan kautta. Esimerkkitapaukseksi on valittu Myanmar/Burma, koska se on nimenomaan esimerkkitapaus. Myanmar/Burma on Kaakkois-Aasiassa sijaitseva noin 50 miljoonan asukkaan maa, jossa sotilasjohto on hallinnut muodossa tai toisessa vuodesta 1962, jolloin tehdyn vallankaappauksen seurauksena siviilihallitus kaatui. Nykyinen junta on muodostettu 1988. Vuonna 1990 se perui Aung San Suu Kyin voittamat demokraattiset vaalit. (New York Times, 2009.)

Konteksti

Myanmarissa/Burmassa lapsia sotilaina käyttävät ja rekrytoivat Tatmadaw Kyi eli armeija sekä aseistautuneet poliittiset ryhmät. Lasten rekrytointi liikkuu tuhansissa. Hallitus on ottanut joitakin askelia puuttuakseen lapsisotilaiden käyttöön mutta virallista DDR-ohjelmaa¹⁴ ei ole. (Myanmar – Global Report 2008, 240.)

Valtaa Myanmarissa/Burmassa pitää perustuslain puuttuessa SPDC (the State Peace and Development Council) eli sotilashallinto. SPDC kontrolloi 2007 kansallista puoluekokousta, jossa laadittiin periaatteet uudelle perustuslaille, joka on menossa kansanäänestykseen määräämättömänä päivänä¹⁵. Elokuussa 2007 merkittäviä aktivisteja pidätettiin mielenosoitusten aikana. Mielenosoitukset johtuivat SPDC:n määräämästä polttoaineen korkeasta hinnankorotuksesta. Mielenosoittajat käyttäytyivät rauhanomaisesti mutta turvallisuusjoukot tukahduttivat mielenosoitukset väkivaltaisesti. SPDC:n ja etniseen vähemmistöön perustuvien aseellisten ryhmien välinen aseleposopimus pysyi kuitenkin voimassa. Tästä huolimatta armeija ja useat etniseen vähemmistöön pohjaavat aseelliset ryhmät, erityisesti SSA-South, KNU ja KNPP, jatkoivat satunnaisia taisteluita maan

¹⁴ DDR-ohjelma (Disarmament, Demobilisation, Reintegration) on Pariisin ja Cape Townin periaatteisiin perustuva prosessi, jolla tavoitellaan entisten taistelijoiden aseista riisumista, aseellisesta organisaatiosta irrottamista ja yhteiskuntaan jälleensopeuttamista. DDR-prosessissa yhdistyvät poliittiset, sotilaalliset, sosio-ekonomiset, humanitaariset sekä turvallisuustoimet, ja sen tarkoituksena on edistää yhteiskunnan vakauttamista ja paluuta normaalitilaan konfliktin päätyttyä. (Suomen YK-liitto, 2009.)

¹⁵ Myanmar/Burma ilmoitti, että uusi perustuslaki on hyväksytty. 92,5 % äänestäneistä on uudistuksen kannalla. (YLE uutiset, 26.5.2008.)

itäosissa. Taistelut kärjistyivät uudelleen 2006 johtuen armeijan laajamittaisesta siviileihin kohdistuvasta väkivallasta (laittomia teloituksia, pakkotyötä, kidutusta, viljelysadon ja talojen tuhoamista, pakkosiirtoja sekä kollektiivisia rangaistuksia). (Myanmar – Global Report 2008, 240-241.) Myanmarissa/Burmassa vallitsee siis epävakaa poliittinen tilanne, jossa myös osaltaan poliittinen legitimitetti on katoamassa ja hallitus reagoi aiheutuviin levottomuuksiin suhteettomalla väkivallalla.

Myanmarissa/Burmassa konflikti on pitkittynyt. ”Myanmarissa/Burmassa vaikuttaa vuosia kestänyt sisäinen konflikti”¹⁶, jossa armeijan ja muiden ryhmien yhteenottojen seuraukset alkavat pitkässä juoksussa vaikuttaa yhteiskuntaa hajottavasti, erityisesti maan reuna-alueilla, missä lasten oikeuksien rikkominen on endeemistä. (HREIB 2008, 9.)

Ihmisoikeusrikkomusten suurin, vaikei ainoa, aiheuttaja on Myanmar/Burmaa hallinnoiva junta. Tatmadaw-sotilaat raiskaavat, kiduttavat, tappavat, kaappaavat, ja polttavat kokonaisia kyliä. (HREIB 2008, 10.)

Sekä haalituksen joukkojen että muiden ryhmien taktiikat saavat inspiraatiota sissisodankäynnistä saavuttaakseen geopoliittisen kontrollin. Vuodesta 1974 Myanmarin/Burman sotilashallinnot ovat käyttäneet *neljän leikkauksen* (four cuts) taktiikkaa konfliktialueilla heikentääkseen muita joukkoja. Taktiikan periaatteena on katkaista neljä välttämätöntä tarvike linjaa eli ruoka, rahoitus, värvättävät (recruits) ja informaation. Tällä taktiikalla on tarkoitus nimenomaan terrorisoida kyläläisiä ja se onkin johtanut satojen tuhansien uudelleensijoittumiseen sekä kokonaisten yhteisöjen tuhoutumiseen. Ja tilanne huononee entisestään humanitaarisen avun puuttuessa. Kehitys maan eri osissa on epätasaista juuri tästä eristämisestä johtuen. Taistelualueiden ja ei-taistelualueiden erottaminen toisistaan maan itäosissa on vaikeaa sillä rajaa hämärretään tarkoituksella. (HREIB 2008, 33, 67-69, 77.)

Lisääntynyt militarisoituminen etnisten ryhmien parissa sekä maaseudulla on johtanut niin lasten raiskauksiin kuin muuhunkin seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Näidenkään rikosten tuomitsemisesta ei ole näyttöä. Konfliktialueille onkin syntynyt rankaisemattomuuden vyöhykkeitä, joissa korkeampiarvoiset raiskaavat lapsia alempiarvoisten edessä antaen näin luvan käytännölle. Raiskauksen henkilökohtaisen vaikutuksen lisäksi sen käytöllä aseena on vaikutuksena myös yhteisön tasolla. Raiskaus näyttäisi myös institutionalisoituneen ja muodostuneen sodan aseeksi Burmassa. (HREIB 2008, 12-13, 53-56.)

¹⁶ Burma Continues to be deeply affected by years of internal armed conflict. (Käännös minun)

1962 valtaa astunut Ne Win esitteli ”Burmalaisten tien sosialismiin”, mikä kiihdytti Burman taloudellista laskua. Talouden heikosta tilasta huolimatta Ne Win jatkoi rahan syyttämistä asevoimiin voidakseen sotia aseellisia ryhmiä vastaan. Myöhemmin pyrkimykset uudistaa taloutta epäonnistuivat ja johtivat kasvavaan turhautumiseen kansalaisten parissa. Tämä kulminoitui 1988, jolloin demokratiaa vaadittiin mielenosoituksin. Talouden puolella hallituksen strategiana on myös kääntää katseensa pois etnisten ryhmien harjoittamasta laittomasta bisneksestä niin kauan kun siitä ei tule poliittista. (HREIB 2008, 28-29.)

Myanmarin/Burman tilanteella on myös kansainvälinen ulottuvuutensa. Haluttomuutta puuttua on kuitenkin esiintynyt tiettyjen osapuolten taholta: ”Kiina ja Venäjä, kaksi YK:n turvallisuusneuvoston pysyvää jäsentä ovat hyödyntäneet veto-oikeuttaan estääkseen humanitaarisen ja poliittisen intervention Burman asioihin.”¹⁷ Syinä tämän toiminnan taustalla on ollut taloudelliset edut tai suvereniteettiin vetoaminen. Lisäksi Myanmarin/Burman hallitus tahallisesti yrittää verhota konfliktin kansainväliseltä huomiolta. (HREIB 2008, 9, 14.)

Humanitaarisen avun tarve Myanmarissa/Burmassa on äärimmäinen. Paradoksaalisesti juuri kipeimmin apua tarvitsevat jäävät SPDC:n politiikasta johtuen ilman sitä. SPDC kieltää avun antamisen ja meneillään oleva konflikti estää sen perille toimittamisen. Konflikti on aiheuttanut laajamittaista pakolaisuutta/maansisäistä pakolaisuutta. Maan itäosissa n. puoli miljoonaa ihmistä on joutunut siirtymään konfliktin seurauksena. Hyökkäykset kouluihin ja sairaaloihin aiheuttavat perusteellisia ja pitkäaikaisia ongelmia lapsille, usein tuottaen haitallisia seurauksia sukupolville. Konfliktin alueilla koulua käyvien lasten osuus on huomattavasti alhaisempi kuin muilla. Tilanne sota-alueilla on se, että monissa kylissä ei ole kouluja, joten lapsilla ei ole valinnan mahdollisuuksia. (HREIB 2008, 13-14, 23-24.)

Myanmarin/Burman konfliktissa ovat näin mukana kaikki kolme Kaldorin mainitsemaan uuden sodan piirrettä eli identiteettipolitiikka, sotatalous ja menetelmät.

Lainsäädäntö

Myanmarin/Burman vuodelta 1974 peräisin olevan direktiivin mukaan alle 18-vuotiaita ei saa rekrytoida. Lapseksi määritellään vuoden 1993 lapsilain mukaan alle 16-vuotias ja nuoreksi 16 – 18-vuotias. Vuonna 2007 Myanmarin/Burman hallitus on ilmoittanut, että alle

¹⁷ China and Russia, two of five Member States that hold permanent seats on the Security Council, have both utilized their veto powers to block humanitarian and political intervention in Burma’s affairs. (Käännös minun)

18-vuotiaita ei saa värvätä. Todellisuudessa kuitenkin Tatmadaw rekrytoi lapsia pelottelun, pakottamisen ja väkivallan avulla. (Myanmar – Global Report 2008, 241.) Myanmar/Burma on ratifioinut LOSin mutta ei ole allekirjoittanut lisäpöytäkirjaa. (Tämän työn sivut 5-6.)

Ei ole olemassa vahvaa todistusaineistoa siitä, että armeijan henkilökuntaa olisi syytetty lasten käytöstä. (HREIB 2008, 12.) Seurauksitta voi siis selvittää.

Ryhmien johtajien tekemät lupaukset eivät olleet taisteluiden todellisuudessa olevien johtajien tietoisuudessa. ja tietoisuus lasten käytön rikollisuudesta oli erityisesti ryhmien keskitason johtajien kohdalla alhaista. Useat heistä eivät ymmärtäneet lapsisotilaan määritelmää. (HREIB 2008, 50.)

Lasten käyttö

YK:n pääsihteerin 2006 turvallisuusneuvostolle antaman raportin mukaan neljä osapuolta, Tatmadaw, KNLA, KA ja UWSA, käyttää lapsia. Kun taas vuoden 2007 samainen raportti nostaa ryhmien määrän kymmeneen. Ja on olemassa hyvin vähän todisteita siitä, että armeijan henkilökuntaa olisi syytetty osallisuudesta lapsisotilaiden käyttöön. (Myanmar – Global Report 2008, 242.)

SPDC on toistuvasti sanonut, että on sen käytäntöjen vastaista rekrytoida alle 18-vuotiaita, poikia rekrytoidaan Tatmadawin joukkoihin suuressa määrin, jotta joukkojen määrää pystytään lisäämään. Myös muut ryhmät käyttävät ja rekrytoivat lapsia, ei kuitenkaan samassa laajuudessa kuin Tatmadaw. Erään joukon raportoitiin rekrytoineen 12-vuotiaita vuonna 2002. Ja tämän käytännön uskotaan jatkuneen. (Myanmar – Global Report 2008, 242.)

Lasten rekrytoinnissa käytettiin rekrytointikiintiöitä mutta luotettiin kuitenkin myös vapaaehtoiseen liittymiseen. (Myanmar – Global Report 2008, 242.) Lasten kaappauksia jatketaan aktiivisesta konfliktista johtuen. Lapset kaapataan ja pakotetaan toimimaan lapsisotilaina, kantajina, työläisinä sekä seksiorjina. Lapsisotilaina toimivat lapset pakotettiin todistamaan sotarikoksia sekä muita rikoksia ihmiskuntaa vastaan. Ja usein he joutuivat myös itse niitä tekemään. (HREIB 2008, 13, 44.)

Lasten käyttö Myanmarissa/Burmassa on vallitseva käytäntö. 40 Siihen johtaa ensinnäkin taloudelliset syyt. Joukkojen tarve ja sotilaallisten johtajien kyvyttömyys vastata tähän tarpeeseen saa kääntymään lasten puoleen, joita pidetään houkuttelevina pitkän tähtäimen sijoituksina. Lapset on myös helppo kouluttaa ja indoktrinoida. Taloudellisia syitä lasten käyttöön löytyy myös siitä alipalkatut armeijan työntekijät hakevat lisätuloja

rekrytoimalla lapsia. Samoin taloudelliset syyt vaikuttavat lasten haluun liittyä vapaaehtoisesti. Vuosikymmenien huonosta hallinnoinnista johtuen Myanmarin/Burman talous tarjoaa hyvin vähän mahdollisuuksia. (HREIB 2008, 41-42.)

6. Johtopäätökset

Aineiston perusteella voidaan sanoa se, että uusi sota ja lapsisotilaat nivoutuvat yhteen ainakin näissä tapauksissa, lapsisotilastapauksia yhdistäviksi piirteiksi koko aineiston perusteella selkeytyivät identiteettipolitiikka, sotatalous ja metodit. Tämän aineiston puitteissa on siis mahdollista sanoa, että lapsisotilaat ovat uuden sodan piirre, sillä lapsisotilaiden käyttö liittyy, ainakin näissä tapauksissa, niin tiiviisti uuteen sotaan, että ei näytä mahdolliselta erottaa sitä uuden sodan toiminnan logiikasta. Tämän tuloksen yleistäminen ei kuitenkaan ole mahdollista, sillä tämänlaatuinen muutos teoreettisessa käsitteessä vaatisi laajempaa tarkastelua ja tutkimusta kuin tämän työn puitteissa on mahdollista tehdä. Kvantitatiivinen tutkimusote voisi olla mahdollinen hypoteesin todentamiseksi, sillä kvantitatiivinen tutkimus aiheesta mahdollistaisi laajempaan aineistoon perehtymisen.

Tämä yhteys ei kuitenkaan ole niin ehdoton, että uuden sodan täytyy pitää sisällään lapsisotilaiden käyttöä. Tai että lapsisotilaita ei voisi olla missään muissa konteksteissa. Uuden sodan kohdalla onkin mainittu, että huolimatta sodankäynnin muutoksen kiistanalaisuudesta on uuden sodan ajatus lisännyt ymmärrystämme nykyaikaisista konflikteista. Tässä juuri onkin arvo lapsisotilaiden lisäämisessä uuden sodan piirteeksi. Että ymmärtäisimme paremmin nykyaikaisia konflikteja, niiden seurauksia ja pystyisimme jollain tavoin vastaamaan niiden aiheuttamaan haasteeseen.

Perinteistä sotaa sitovat sekä kansainväliset lait että yleinen mielipide. Vaikka perinteinen sota yhtä lailla voi johtaa lapsen tasolla samankaltaisiin olosuhteisiin kuin uusi sota on vaikea kuvitella, että lapsisotilaiden käytäntöä muodostuisi perinteisen sodan kontekstissa samalla tavalla kuin uuden sodan kontekstissa. Kenties merkittävimpänä erona perinteisen ja uuden sodan aiheuttamien olosuhteiden välillä on se, että perinteisellä sodalla on alku ja loppu. Tästä seuraa se, että oletettavasti jossain vaiheessa palataan takaisin niin sanottuun normaalitilaan ja ihmisten elämä jatkuu tietyssä määrin samanlaisena kuin ennen konfliktia. Uusi sota taas näyttää loputtomalta. Se rakentuu osaksi yhteiskuntaa ja

vaikuttaa kaikessa. Uusi sota on sen verran kokonaisvaltainen ilmiö, että se näyttää, jos ei aivan pysyvästi, niin ainakin hyvin merkittävästi muuttavan yhteiskunnan toiminnan logiikkaa. Tässä mielessä uusi sota ei muodosta poikkeustilaa vaan enemmänkin aiheuttaa pysyvän muutoksen. Näin ajatellen perinteisen sodan kohdalla on helpompi pitää kiinni tietyistä säännöistä, koska niitä peilataan normaalitilaa vasten kun taas uudessa sodassa tämä peilauspinta katoaa ja syntyy uusi normaaliuden määritelmä.

De Berryn ja Millardin näkökulmaa ajatellen lapsi tulisi lisätä uuden sodan toimijoiden listalle, sillä se mahdollistaisi uudenlaisen tavan lähestyä ongelmaa. Kenties De Berryn ja Millardin tarkoitus oli tuoda esiin sitä, että uhriajattelusta luopumisen kautta voitaisiin löytää tapa lähestyä ongelmaa kokonaisvaltaisemmin. Lapsisotilaiden kohdalla tämä merkitsisi, että ei jäätäisi siis kiinni lapsen oikeuksien rikkomiseen vaan huomioitaisiin se konteksti, jossa lapsista tulee sotilaita.

Aineiston valossa näyttäisi siltä, että sekä ihmisoikeus että sosiaalinen näkökulma lapsisotilasilmiötä tarkasteltaessa todella on liian kapea. Lapsen oikeuksien rikkominen lähtökohtana ei ole vienyt ongelmaan puuttumista eteenpäin sillä ongelma on sama kuin minkä tahansa muunkin ihmisoikeusasian kohdalla. Vastaan tulee valtion suvereniteetin kysymykset, joihin valtioperustainen järjestelmä ei vielä ole löytänyt toimivaa ja poliittisesti hyväksyttävää vastausta. Kenties ihmisoikeudet lähtökohtana muodostuu hedelmällisemmäksi suojeluvastuun todella siirtyessä käytännön tasolle. Sosiaalinen näkökulmakin on poliittiselle ajattelulle antanut sen mitä sillä on annettavaan eli perustelut sille, miksi tällaista lasten hyväksikäyttöä ei pidä tapahtua. Todellisuus on kuitenkin se, että kaikesta huolimatta lapsisotilaita taistelee konflikteissa tälläkin hetkellä. Kaikki se, mitä asian kohdalla on saavutettu eli lainsäädännön luominen, rauhanturvaoperaatioihin integroiminen, jälkihoito-ohjelmat ja asian tietoisuuteen nostaminen ovat olleet tarpeellisia askelia, jotta päästään käsiksi kontekstiin, siihen missä lapsisotilaita on.

Lasten määrittelemisellä uuden sodan piirteeksi voitaisiin saada yksi painava syy lisää muuttaa käsityksiä sodasta ja siihen puuttumisesta. Nykyinen järjestelmä on suunniteltu valtioiden välistä sotaa varten. Se ei pysty tehokkaasti toimimaan sisäisten konfliktien todellisuudessa. Sodan piirteeksi määrittely johtaisi siihen, että huomioon otettaisiin nimenomaan *konteksti*. Kenties asian liittäminen sotaan toisi mukanaan sen tarvittavan elementin, jolla ongelmaan haluttaisiin ja pystyttäisiin tehokkaasti puuttumaan, koska ihmisoikeuksien puolesta sotiminen ei tunnu riittävän motivaatioksi länsimaissa.

Lapsisotilaiden kohdalla silmiinpistävimmäksi ominaisuudeksi aineistossa nousi syklisyys, se että yksi asia edesauttaa toisen syntymistä ja niin edelleen ja lopulta koko ketju on johdettavissa takaisin alkulähteeseen. Tämä paljastaa kenties jotain kokonaisuudesta. Lapsisotilaat ovat uuden sodan ilmentymä, joka puolestaan on globalisaation ilmentymä. Ja ketju voidaan kääntää toisinpäin eli lapsisotilaat toiminnallaan luovat tai ylläpitävät uutta sotaa, jonka puolestaan voidaan katsoa oleva globalisoiva voima. Koko prosessin ymmärtäminen on eriarvoisen tärkeää juuri siksi, koska sen tuntuu elämän jokaisessa aspektissa.

Globalisaatio nosti esiin valtion tulevaisuuden. Erityisen kiinnostavaa tämän tarkastelun kannalta ovat muutokset legitiimin organisoidun väkivallan kohdalla. Globalisaation myötävaikutuksesta se on valtion tasolla murenemassa. Selvää ei ole onko sille jonkin luonnollinen uusi paikka vai siirtyykö anarkian tila valtioiden väliltä ”sisäpuolelle” valtioiden rajojen tuoman eron katoamisen myötä. Maailmaa tällä hetkellä koskettavat uhat ovat suurimmaksi osaksi ulottuvuudeltaan ja vaikutukseltaan globaaleja. Muun muassa ilmastonmuutos, kansainvälinen rikollisuus, talous edelleen ovat niin laajoja ilmiöitä, ettei yksittäisen valtion toiminta riitä. Globaalit ongelmat vaativat globaaleja ratkaisuja. Organisoidun väkivallan käytön kohteet eivät enää sijaitse valtion sisällä vaan niistä on muodostunut rajoista piittaamattomia omalla logiikallaan toimivia kokonaisuuksia. Tämän todellisuuden vallitessa valtio organisoidun väkivallan lokuksena on riittämätön. Latham puhui organisoidun väkivallan lokuksen siirtymisestä pois valtiolta. Mikä sitten olisi organisoidun väkivallan uusi lokus? Siirtyisikö vastuu jollekin kansainväliselle hallintajärjestelmälle? Tämä näyttää todennäköisimmältä vaihtoehdolta mutta niin kauan kun ajattelemme kansainvälistä järjestelmää valtion kautta kohtaavat transnationaaliset järjestelmät samat ongelmat, jotka ovat nähtävissä jo nykyisissäkin. Hallinnointi itsessään jää taustalle, kun keskitytään siihen kuka maksaa ja ketä tilanteesta voi syyttää. Valtio-pohjainen ajattelu tuo mukaan myös sen elementin, että kokonaisuuden katsotaan olevan osiensa summa, ei jotain enemmän. Ja jokainen osa varaa itselleen oikeuden loppupeleissä toimia juuri niin kuin parhaaksi näkee.

Perinteisen sodan katsottiin olevan tiiviisti yhteydessä modernin territoriaalisen valtion syntyyn, jossa valtion synty vaikutti pysyvien armeijoiden ja sääntöihin sidotun sodan syntyyn kuin sota edesauttoi kansallisvaltion muotoutumista. Kenties tämä sama on tapahtumassa nytkin globalisaation ja uuden sodan kanssa.

Aiheen ehdottamisesta kiitos kuuluu ohjaajalle. Lapsisotilaat osoittautui mielenkiintoiseksi ja monipuoliseksi aiheeksi.

Tutkielmassa aihealueeseen on perehdytty kohtuullisen hyvin. Sekundäärilähteiden monipuolisuudessa ja tuoreudessa olisi parantamisen varaa. Näkökulma muodostui aiempaan tutkimuskirjallisuuteen perehtymisen kautta. Huomion kiinnittyminen lapsisotilasilmiön kontekstiin on noussut lapsisotilaiden tutkimuksessa yhdeksi suuntaukseksi inhimillisen vaikutuksen ja ihmisoikeusnäkökulman rinnalle. Uuden sodan ja lapsisotilaat yhdistänyt, ja tämän työn lähtökohdan tarjonnet, lähteet ovat 2000-luvun alkupuolelta, joten uudempaa tutkimusta varmastikin on saatavilla.

Laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti tarkat tutkimuskysymykset muokkautuivat lähes loppuun saakka. Tutkimus muokkautuu matkan varrella, koska aineisto ei ole tuotettu vastaamaan juuri asetettuun tutkimuskysymykseen vaan se on olemassa jotain muuta tarkoitusta varten. Näin ollen se ei välttämättä vastaa tutkimuskysymykseen sellaisena kuin se on alun perin muotoiltu. Tästä ominaisuudesta huolimatta alkuperäisessä kysymyksenasettelussa olisi voinut kiinnittää tarkempaa huomiota nimenomaan ongelman luomiseen. Toisin sanoen sen esille tuomiseen, mikä lapsisotilaiden kohdalla on ongelmallista. Toteutetulla kysymyksenasettelulla työ jää lähinnä selvityksen tasolle. Se vastaa kysymykseen mutta siinä ei muodostu varsinaista tutkimusongelmaa ja näin ollen ote jää kuvailevaksi.

Teorian valinta oli toimiva, sillä uuden sodan teoria lapsisotilaiden käyttöön johtavia olosuhteita selittävänä tekijänä toimi hyvin. Ja tämän lähtökohdan hyväksymisen kautta välttyi myös ottamasta kantaa sodankäynnin muutoksen luonteeseen. Lapsisotilaiden kohdalla sodan paradigmojen yhteys todellisuuteen tulee näkyväksi siinä muuttuuko paradigma ja seuraako siitä myös politiikan muutoksia. Eli korvataanko valtioperustainen ajattelu uudella työkälyllä, joka voisi estää lapsisotilaiden käyttöön johtavien olosuhteiden syntyminen. Tavoitteena olikin pystyä määrittelemään lapsisotilaat uuden sodan piirteeksi, jolloin sodan paradigman muutoksella olisi vaikutuksensa myös lapsisotilaiden todellisuuteen. Tähän tulokseen työssä päästiin tämän aineiston puitteissa mutta yleistettäväksi siitä ei ole.

Analyysin tulosten tulkinnassa uuden sodan teoria toimi mutta koska se ei ole kaikenkattava ja selittävä teoria voisi jonkin muun lähestymistavan käyttäminen laajentaa ymmärrystä ilmiöstä. Uuden sodan teoria jättää liiaksi ulkopuolelle historian sekä kulttuurin kontekstin, jotka lapsisotilaiden kohdalla saattaisivat toimia selittävänä piirteenä.

Uusi sota sekä kontekstina että selittävänä piirteenä loi ehkä liian suljetun järjestelmän, jossa uuden sodan teorian kautta voidaan selittää ilmiö, joka puolestaan olemassaolollaan ylläpitää uutta sota. Tarkastelu olisi varmasti hyötynyt laajemmasta näkökulmasta. Lapsisotilasilmiössä eivät vaikuta vain tämän hetken realiteetit vaan sillä on, kuten Rosen totesi, historialliset juurensa. Tämä näkökanta kuitenkin on kaksiteräinen miekka siinä mielessä, että se tekee siitä vaikeasti poistettavan mutta samalla myös niin sanotusti välttämättömän pahan – todellisuuden, joka on vain hyväksyttävä.

Aineiston lopullinen rajaus ei ole täysin tyydyttävä. Rajaus on tässä tehty monesta eri suunnasta sillä raporteja on lukematon määrä ja rajaus on siitä syystä ehdottoman tärkeää. Aineisto olisi voinut olla monipuolisempi siinä, että raporttien tuottajia voisi olla suurempi määrä. Kurinalaisuus aineistoon tutustumisessa nousi eriarvoisen tärkeäksi. Raporteissa käsiteltiin monia samoja teemoja kuin lähdekirjallisuudessa, joten erityistä huomiota oli kiinnitettävä siihen, että nämä kaksi pysyvät erillään ja analyysi kohdistuu nimenomaan valittuun aineistoon. Tarkkuutta tuli harrastaa myös toiseen suuntaan sillä aika ajoin aineistosta löydettävä tieto olisi helposti kelvannut myös lähdekirjallisuuden puolelle. Huolellisuutta vaati se, että aineiston koodauksessa huomioitiin vain materiaalista löytyvä tieto, eikä se mikä olisi ollut luettavissa rivien välistä.

Metodin osalta sisällönanalyysi toimi kohtuullisesti. Sisällönanalyysissä tyypillisesti luodaan koodaukselle säännöstö, jota koodaajat noudattavat. Säännöstön luoja ei yleisesti ole siis tutkimuksen toteuttaja, toisin kuin tämän työn kohdalla. Tällä menettelyllä pyritään takaamaan tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys. Menettely pitäisi huolen myös siitä, että koodaus ei työn edetessä muutu vaan noudattaa koko ajan annettua säännöstöä. Tämän varmistaa se, että koodaajalla ei ole henkilökohtaista intressiä tutkimuskysymyksiin vastaamisessa ja siten korkeampi kynnyks alkua muokata koodausta vastausten saamiseksi. Itsen kohdalla luotettavuutta on näiden kriteerien kautta vaikea arvioida. Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus on tässä tapauksessa todennettavissa vain toistamalla tutkimus toisen ihmisen toimesta. Muuten luotettavuutta on, ainakin tieteellisin termein, mahdoton todistaa.

Lapsisotilasilmiön määrittelyllä uuden sodan piirteeksi saattaisi olla teoriaa eteenpäin vievä vaikutus. Lasten oikeuden on kirjattu *sopimukseen*, erona esimerkiksi ihmisoikeusjulistukseen, jota on ”vain” moraalinen velvollisuus noudattaa. Lapsisotilaiden liittäminen uuteen sotaan voisi edesauttaa sodan paradigman muutosta sekä muutosta yleisessä mielipiteessä, joka puolestaan muuttaisi poliittisten päätösten mahdollisuuksia. Näin päästäisiin puuttumaan laajempaan kontekstiin, jota lapsisotilaiden auttaminen vaatii.

Yksi teko ei ehkä korjaa koko ongelmaa mutta ainakin se on ensimmäinen askel, jonka jälkeen toinen on jo helpompi ottaa.

Lähteet:

Primääriaineisto:

Afghanistan – Global Report (2008), teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008), *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 40-42.

Burundi – Global Report (2008), teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008), *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 77-81.

Central African Republic – Global Report (2008), teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 88-91.

Chad – Global Report (2008), teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008), *Child Soldiers Global Report 2008*, 91-95.

Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008a), *Child Soldiers Global Report 2008*.
http://www.childsoldiersglobalreport.org/files/country_pdfs/FINAL_2008_Global_Report.pdf

Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008b), *Returning Home: Children's perspectives on reintegration: a case study of children abducted by the Lord's Resistance Army in Teso, eastern Uganda*.

Colombia – Global Report (2008), teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008), *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 99-104.

Cote d'Ivoire – Global Report (2008), teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 116-122.

Congo, Democratic Republic of the – Global Report (2008), teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 106-113.

Haiti – Global Report (2008), teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 162-165.

Human Rights Education Institute of Burma (HREIB) (2008), *Forgotten Future: Children and Armed Conflict in Burma*.

Human Rights Watch (HRW) (2008), *Submission to the Committee on the Rights of the Child For the Periodic Review of the Democratic Republic of Congo*.

Iraq – Global Report (2008), teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 178-181.

Lebanon – Global Report (2008), teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 207-210.

Myanmar – Global Report (2008), teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 240-244.

Nepal – Global Report (2008) , teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 246-249.

Philippines – Global Report (2008) , teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 276-280.

Somalia – Global Report (2008), teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 305-308.

Sri Lanka – Global Report (2008), teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 311-315.

Sudan – Global Report (2008), teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 315-321.

Uganda – Global Report (2008), teoksessa Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers Global Report 2008*, s. 345-351.

Y Care International (2008), *Overcoming Lost Childhoods: Lessons learned from the rehabilitation and the reintegration of former child soldiers in Colombia*.

YK Lapsen oikeuksien komitea (2008), Consideration of reports submitted by states parties under article 8 of the optional protocol to the Convention of the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict, Concluding observations: Uganda. *CRC/C/OPAC/UGA/CO/1*

YK turvallisuusneuvosto (2008), Report of the Secretary-General on children and armed conflict in the Democratic Republic of the Congo. *S/2008/693*

Sekundääriaineisto:

Barkawi, Tarak (2006), *Globalization & War*. USA: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

Barkin, Samuel (2008), "Qualitative' Methods?" Teoksessa Klotz, Audie – Deepa Prakash (ed.), *Qualitative Methods in International Relations. A Pluralist Guide*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, s. 211-220.

Bauer, Martin (2000), "Classical Content Analysis". Teoksessa Bauer, Martin W. – George Gaskell (ed.), *Qualitative Researching with Text, Image and Sound. A Practical Handbook*. Iso-Britannia: Sage Publications, s. 131-151.

Beck, Ulrich (2005), "War Is Peace: On Post-National War". *Security Dialogue* 36(1): 5-26.

Berelson, Bernard (1952), *Content Analysis in Communication Research*. USA: Hafner Publishing Company, Inc.

Clark, Ian (1999), *Globalization and International Relations Theory*. New York: Oxford University Press Inc.

von Clausewitz, Carl (1981), *Ajatuksia sodasta ja johtamisesta*. Helsinki: KR-Kirjat Oy.

van Creveld, Martin (1991), *The Transformation of War*. New York: The Free Press.

Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2007). <http://www.child-soldiers.org/home>.

De Berry, Jo (2001), "Child soldiers and the convention on the rights of the child", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 575 (1): 92-105.

Duffield, Mark (2002), "Social Reconstruction and the Radicalization of Development: Aid as a Relation of Global Liberal Governance". *Development and Change* 33(5): 1049-1071.

Dunne, Tim – Nicholas J. Wheeler (2004), "'We the Peoples': Contending Discourses of Human Security in Human Rights Theory and Practice". *International Relations* 18(1): 9-23.

Echevarria, Il Antulio J. (2003), "Globalization and the Clausewitzian Nature of War". *The European Legacy* 8(3): 317-332.

Eskola, Jari (2007), "Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat". Teoksessa Aaltola, Juhani – Raine Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Juva: PS-kustannus, s. 159-183.

Fox, Mary-Jane (2004), "Girl Soldiers: Human Security and Gendered Insecurity". *Security Dialogue* 35(4): 465-479.

Gilligan, Chris (2009), "'Highly Vulnerable'? Political Violence and the Social Construction of Traumatized Children". *Journal of Peace Research* 46(1): 119-143.

Hardt, Michael – Antonio Negri (2004), *Multitude: War and Democracy in the Age of Empire*. New York: The Penguin Press.

Hermann, Margaret G. (2008), "Content Analysis". Teoksessa Klotz, Audie – Deepa Prakash (ed.), *Qualitative Methods in International Relations. A Pluralist Guide*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, s. 151-167.

Hick, Steven (2001), "The Political Economy of War-Affected Children". *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 575 (1): 106-121.

Hirst, Paul Q. (2002), "Another Century of Conflict? War and the International System in the 21st Century". *International Relations* 16(3): 327-342.

Hoffmann, Stanley (2002), "Clash of Globalizations". *Foreign Affairs* 81(4):104-115.

Hurrell, Andrew (1999), "Security and Inequality" teoksessa Hurrell, Andrew – Ngaire Woods (1999), *Inequality, Globalization, and World Politics*. New York: Oxford University Press Inc.

Kaldor, Mary (2006), *New & Old Wars: Organized Political Violence in a Global Era*. Cambridge: Stanford University Press. 2. painos.

Karns, Margaret P. – Karen A. Mingst (2004), *International organizations the politics and processes of global governance*. Boulder: Lynne Rienner.

Kellner, Douglas (2002), "Theorizing Globalization". *Sociological Theory* 20(3): 285-305.

Klotz, Audie – Deepa Prakash (ed.) (2008), *Qualitative Methods in International Relations. A Pluralist Guide*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Krippendorff, Klaus (1980), *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. USA: Sage Publications.

Ladd, Gary W. – Ed Cairns (1996), "Children: Ethnic and Political Violence". *Child Development* 67: 14-18.

Lapsen oikeuksien sopimus – LOS (1989),
<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060> , alkuperäinen:
<http://untreaty.un.org/English/TreatyEvent2001/pdf/03e.pdf>. *Valtiosopimus* 60/1991.

Lapsen oikeuksien sopimus lisäpöytäkirja (2000),
<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2002/20020031>., alkuperäinen:
<http://untreaty.un.org/English/TreatyEvent2001/pdf/04e.pdf>. *Valtiosopimus* 31/2002.

Latham, Andrew (2002), "Warfare Transformed: A Braudelian Perspective on the 'Revolution in Military Affairs'". *European Journal of International Relations* 8(2): 231-266.

Millard, Ananda S. (2001), "Children in Armed Conflicts: Transcending Legal Responses". *Security Dialogue* 32(2): 187-200.

Müller, Harald (2001), Security Cooperation. Teoksessa Carlsnaes, Walter – Thomas Risse – Beth A. Simmons (ed.), *Handbook of International Relations*. Lontoo: SAGE Publications Ltd. s. 369-392.

Newman, Edward (2004), "The 'New Wars' Debate: A Historical Perspective Is Needed". *Security Dialogue* 35(2): 173-189.

New York Times (2009),
<http://topics.nytimes.com/top/news/international/countriesandterritories/myanmar/index.html>. Päivitetty 26.5.2009.

North, Robert C. – Ole R. Holsti – M. George Zaninovich – Dina A. Zinnes (1963), *Content Analysis. A Handbook with Applications for the Study of International Crisis*. USA: Northwestern University Press.

Owen, Taylor (2004), "Human security - conflict, critique and consensus: Colloquium remarks and a proposal for a threshold-based definition", *Security Dialogue* 35 (3): 373-387.

Raitasalo, Jyri – Joonas Sipilä (toim.) (2008), *Sota – Teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, strategian laitos, julkaisusarja 1: strategian tutkimuksia no. 24.

Raitasalo, Jyri – Joonas Sipilä (2004), *Sodan määrittelystä. Käsitteet sodasta sodankäynnin taustalla*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, strategian laitos, julkaisusarja 4, työpapereita no. 18.

Rosen, David M. (2005), *Armies of the young child soldiers in war and terrorism*. New Brunswick (N.J.): Rutgers University Press.

Rosenau, James N. (2004), "Many Globalizations, One International Relations". *Globalizations* 1(1): 7-14.

Ryan, Stephen (2005), "Nationalism and Ethnic Conflict" teoksessa White Brian – Richard Little – Michael Smith (ed.). *Issues in World Politics*. China: Palgrave Macmillan.

Sprinz, Detlef F. – Yael Wolinsky-Nahmias (ed.) (2004), *Models, Numbers, and Cases. Methods for Studying International Relations*. USA: The University of Michigan Press.

Suomen YK-liitto (2009),
http://www.ykliitto.fi/sovittelu/teemat/lapsisotilaat_ja_ddr?mini=kalenteri/2009/9/all&.
"Lapsisotilaat ja DDR-toiminta". Luettu 24.8.2009.

Tuomi, Jouni – Anneli Sarajärvi (2009), *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Tammi.

Unicef (2008), http://www.unicef.org/crc/index_30229.html. Luettu 24.1.2008.

Unicef (2009a), <http://www.unicef.fi/lapsisotilaat>. Luettu 24.8.2009.

Unicef (2009b), *Machel Study 10-Year Strategic Review: Children and Armed Conflict in a Changing World*. New York: United Nations Children's Fund.

United Nations Treaty Collection (2009a),
http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en. Convention on the Rights of the Child. Reaaliaikainen, luettu 11.8.2009.

United Nations Treaty Collection (2009b),
http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-b&chapter=4&lang=en. Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict. Reaaliaikainen, luettu 11.8.2009.

UN News (2009),
<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=31674&Cr=child+soldiers&Cr1>. "Security Council expands criteria of violations against children during conflict". Päivitetty 4.8.2009.

Weiss, Thomas G. (2004), "The Sunset of Humanitarian Intervention? The Responsibility to Protect in a Unipolar Era". *Security Dialogue* 35(2): 135-189.

Wessells, Michael G. (1998), "Children, Armed Conflict and Peace". *Journal of Peace Research* 35(5): 635-646.

White, Brian – Richard Little – Michael Smith (ed.) (2005), *Issues in World Politics*. China: Palgrave Macmillan.

Väyrynen, Raimo (2008), "Jääkö valtioiden välinen sodankäynti historiaan?" *Ulkopolitiikka* 2008(4): 13-16.

YK:n pääsihteerin lapsia aseellisissa konflikteissa käsittelevä erityisedustaja (2009), <http://www.un.org/children/conflict/english/index.html>. Luettu 24.8.2009.

YK huippukokouksen loppuasiakirja (2005), <http://www.un.org/summit2005/documents.html>. UN 2005 World Summit Outcome, *A/RES/60/1*.

YK:n pääsihteerin raportti (2007), <http://www.un.org/Docs/sc/sgrep07.htm>. Report of the Secretary-General on children and armed conflict, *A/62/609-S/2007/757*.

YK turvallisuusneuvoston päätöslauselma (2009), http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions09.htm. Children and Armed Conflict, *S/RES/188*

YLE Uutiset (2008), <http://yle.fi/uutiset/ulkomaat/article299287.ece>. "Myanmar ilmoitti uuden perustuslain voimaantulosta". Päivitetty 1.11.2008.